

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 4 του Ιουλίου 1904 | ΓΡΑΦΕΙΑ : 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 193

ΑΡΜΑΤΩΛΟΙ

Ἄρματωλοι ῥοδόλησαν
νὰ σώσουν τοῦ παπᾶ τὴν κόρη,
κι ὡς ποὺ νὰ βγῆ ὁ αὐγερινὸς
πετάξανε στὰ ὄρη.

Τὴν κόρη, τὸν πατέρα τῆς,
τῆς ἐκκλησιᾶς τὰ δῶρα τ' ἄγια
στὸ μοναστηρι ἀσφάλισαν
ἔς ἐνὸς βουνοῦ τὰ πλάγια.

Τ' ἄγια φιλοῦν καὶ φεύγουνε
μακριὰ οἱ σκλάβοι σταυροφόροι,
κ' ἓνα ψηλὸ κλεφτόπουλο
σκόβει φιλάει τὴν κόρη.

ΚΩΣΤΑΣ Σ. Γ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὴν «Ἐστία» (φύλλο 6 Μαΐου 1904) τυπώθηκε τὴ ἀκρίβη γράμμα τοῦ κ. Α. Ν. Σκια :

«Κύριε Διευθυντά,
Ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἐστίας» ἀναγράφεται γνῶμη τις τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Α. Thumb περὶ τῶν δραμάτων τοῦ κ. Μελισσιώτου, ὅτι ἡ μὲν ποιητικὴ ἀξία αὐτῶν εἶνε μικρά, ἀλλ' ἡ γλωσσικὴ γνησιώτης δημώδης, τοῦτο δὲ ἐνεκεν καὶ ἤρσαν εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν κοινόν.

Παρατηρεῖ δὲ προσέτι ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς ὅτι «ἐπιδοκιμαζόν τὸ κοινὸν τὸν ποιητὴν, ἐμαρτύρει ἐξ ἐντιπικτοῦ ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεώς του (ἀποκλινοῦσας πάντοτε εἰς ἀντίθετον διεύθυνσιν) ὅτι ἡ ἐμπύχσις τῆς φιλολογίας εἶνε ἀνάγκη ν' ἀνχωρῆ ἔκ τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος καὶ τῆς δημώδους γλώσσης».

Τὸν λόγον τῆς ἐπιτυχίας τῶν δραμάτων τοῦ κ. Μελισσιώτου δυνάμει νὰ μὴ ἐξετάσωμεν, ὡς κῆρυξ, δὲ καὶ ἂ πράγματι ἐπέτυχον, ἀλλ' ὁ κανὼν, τὸν ὁποῖον ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς ἀξιοῖ νὰ ἐπιβάλη βεῖς τὴν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, δὲν ἐτηρηθῆ ἐν τῇ γερμανικῇ δραματοποιᾷ, διότι οἱ ἐπισημότεροι Γερμανοὶ δραματικοὶ καὶ ἄλλοι ποιηταί, ἀπὸ τοῦ Χάνς Σάξ καὶ τοῦ Ὄκτις μέχρι τοῦ Λέσιγγ, τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Γκαίτε, ἐνεπνεύσθησαν ἰδίως ἔκ τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς ποιήσεως καὶ ἔκ τῆς νεωτέρας γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς, ἔκ δὲ τῶν δημοδῶν γερμανικῶν ἄσμάτων ἐλάχιστα, ὡς γλώσσαν δὲ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐξέλεξαν τὴν τεχνητὴν καὶ ἐν διοικητικοῖς γραφαῖσι ἀναπτυχθεῖσαν διάλεκτον τοῦ Λουθήρου, καὶ οὐχ τὴν φυσικὴν δημώδη. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ οὔτε ὁ Κορνήλιος, οὔτε ὁ Ρακίνας, οὔτε ὁ Μολιέρως ἠντήλησαν τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῶν ἔκ τῶν ἄσμάτων τῶν τροβαδούρων. Ὅμοιος καὶ ἡ ἀρχαία λατινικὴ ποίησις ὀλόκληρος, ἀπὸ τοῦ Λιβίου Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ Πλάτου μέχρι τέλους οὐδέποτε ἠκολούθησε τὸν κανόνα τοῦ κ. Thumb, κταργήσασα μάλιστα καὶ τὸν ἰθαγενῆ τῆς Ρώμης σατούρνιον στίχον.

Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Ἕλληνας δραματικοὶ τὴν ποιητικὴν αὐτῶν γλώσσαν τοῦλάχιστον δὲν ἀπῆρτισαν ἔκ τῶν δημοδῶν ἄσμάτων τῶν ἰδίων συμπολιτῶν, ἀλλ' ἔκ τῆς τεχνικῆς

ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου καὶ τῆς ἐπιτεχνικώτερης τῶν Δωριέων λυρικῶν.

Ταῦτα λοιπὸν ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ κανὼν τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ δὲν εἶνε ἀληθής, ἢ τοῦλάχιστον ὑπόκειται εἰς πολλὰς ἐξαιρέσεις, πολὺ δὲ ἀληθέστερον τοῦ κανόνος τοῦτου εἶνε, ὅτι, προκειμένου περὶ Ἑλλήδος καὶ ἑλληνικῶν πραγμάτων, καὶ Εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες συχνότατα ἐφαρμόζουσι τὴν ἡμετέραν δωμῶδη παροιμίαν ὅτι εἰς τοῦ κασίδη τὸ κεφάλι ἐπιτρέπεται εἰς πάντα νὰ γίνεταί κουρεύς».

Ἑμέτερος
Α. Ν. Σκιας.

Τὸ διστάχημα εἶνε πῶς ὁ γερμανὸς καθηγητὴς, κ' ἔτσι καθὼς προσηύχεται πῶς ἔρριξε, γενικώτατα, τὴν ἰδέαν του, βρίσκεται μέσα στὴν ἀλήθειαν, ὅσο δὲ βρίσκεται μέσα σ' αὐτὴ ὁ δικός μας. Καὶ ἀναγκάζομαι, ἀπὸς ἐγὼ ξεφυλλιστὴς βιβλίων, νὰ στήσω τὴ δική μου ἀστήμαντὴ γνῶμη περὶ πλεονεξίας τῆς γνῶμης τοῦ κ. Σκια, ἀνθρώπου, καθὼς ἀκούω, μὲ παιδείαν καὶ μὲ ἀξία ἐπιστημονικὴ τὴ γνῶμη μου, ἀντίθετη τῆς δικῆς του.

Καὶ πρῶτα, νομιζῶ μῦθοι νὰ «ἐνεπνεύσθη» τὸ γερμανικὸν ἄσμα ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Χάνς Σάξ ὡς τὸν καιρὸ τοῦ Λέσιγγ καὶ τοῦ Γκαίτε, περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους κλασσικοὺς ἢ ἀπὸ τὰ δημοτικὰ γερμανικὰ τραγοῦδια ἢ ἐμπνεύσεις καὶ μόνη δὲ φτάνει ν' ἀλλάξῃ τὸ δημοτικὸν κελούπι τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου καὶ σὲ λέμε «δημοτικὸν τραγοῦδι» καὶ «δημοτικὴ γλώσσα», δὲν λέμε κατὶ τι ποῦ εἶνε πάντα ὅλω; διόλου ἀτακίαστο μὲ τὴν ἀρχαίαν κλασσικὴν πνοή. Καὶ νὰ κάποιον πρόχειρον παράδειγμα ἀπὸ τὰ δικὰ μας: δύο ποιήματ' ἀπὸ κείνα ποῦ ζῶντ' ἐφύρουν τὴν σφραγίδα τοῦ δημοτικοῦ τραγοῦδι καὶ τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἡ «Κόριννα καὶ ὁ Πίνδαρος» καὶ οἱ «Γάμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου» τοῦ Τερτσέτη, ἐμπνεύσθησαν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Ἡ ἀρχαία ὑπόθεσις τῆς «Ἐρωφίλης» τοῦ Κρητικοῦ θεάτρου δὲν τῆς παίρνει τίποτε σημαντικὸ ἀπὸ τὴν νεὰ τῆς ὁμορφιά. Θὰ μῦθοι καὶ ὁ Μελισσιώτης, ὅπως ἔγραψε τὴ «Χαῖδω τὴ λιγερή», νὰ σκαρώσῃ, ὡς ποῦμε, καὶ τὸ «Λεωνίδα στὴς Θερμοπύλας», μὲ τὸν ἴδιον, ἀπαραλλάχτῳ, τρόπο, (δὲν ἐξετάζω τῶρα τὴ λογοτεχνικὴν του ἀξία) παρμένο ἀπὸ τὸ δημοτικὸν τραγοῦδι, καὶ στὴν ἰδίαν του τὴ γλώσσαν τὴ δημοτικὴν.

Ὅπως ἀληθεύει τάντιθετο. Ἡ πωγωνοτροφία φιλόσοφον οὐ ποιεῖ. Ὁ «Σιδ» τοῦ Κορνήλιου, ἡ «Γοθολία» τοῦ Ρακίνας, ἡ «Ζαίρα» τοῦ Βολταίρου, ὅσο κι ἂν δὲν ἀναχωροῦν ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς τέχνης, εἶνε μολαταῦτα τραγωδίαι τῆς κλασσικῆς τέχνης ποῦ ἀριστοτελεῖζον. Ἡ «Τουρκομάχος Ἑλλάς» τοῦ Α. Σούτσου, ὁ «Καραϊσκάκης» τοῦ Π. Σούτσου, ὁ «Κατασκάνων» τοῦ Ἀντωνιάδη, τοῦ κάκου γεννημένα εἶνε καὶ παραγομισμένα ἀπὸ τοὺς ἥρωες τοῦ δημοτικοῦ τραγοῦδι καὶ ἀπὸ τὰ μαργα-

ριτάκια τῆς δημοτικῆς γλώσσης: τὰ μαργαριτάρια ψεύτικα, οἱ ἥρωες λογιωτατίζον, καὶ τὰ ἔργα ἐκεῖνα παιδιὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ ψευτοκλασσικισμοῦ.

Τὸ νὰ ἐμπνεύσῃ ἀπὸ τὴν ὑψηλὰ θρονιασμένη ἀρχαία κλασσικὴ ποίησις ἢ ἀπὸ τὰ ταπεινὰ δημοτικὰ τραγοῦδια, δὲ σημαίνει καὶ πολὺ, καλὰ καλὰ νὰ τὸ ξετάσῃ. «Τὸ Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ.» Ἀριστοτελεῖματα γίνονται μὲ τὴ λατρεία καὶ μὲ τὴν εὐλογία τοῦ κλασσικοῦ ἀριστοτελεῖματα γίνονται καὶ μὲ τὴν καταφρόνησι καὶ στὸ πείσμα κατὰ κλασσικοῦ. Τὴν ἀλήθειαν τούτη μᾶς τὴν τρανολογεῖ τὸ κόσμος ἢ δραματικὴ τέχνη ἀπὸ τὸν Αἰσχύλον ὡς τὸν Ἴψεν. Καὶ νὰ τὰ δυὸ μεγάλα ὀνόματα ποῦ ἀξιοῦμε μὲ γοργὴ ματιὰ.

Μέσα στὸ προφητικὸ ἄσμα τοῦ Αἰσχύλου ζῶντ' ἐκνοίγονται ἀκόμη τὰ λείψανα τοῦ λαϊκώτατου ἀμαξιοῦ τοῦ θέσπη. Ὁ Ὀμηρος βρίσκεται γιὰ τὸν Αἰσχύλον πολὺ σημώτερος παρ' ὅτι σ' ἐμᾶς βρίσκεται καὶ στοὺς νεώτερος λαούς, καὶ μὲ «τὰ ἀποφάγια τῶν Ὀμηρικῶν δειπνῶν» ὁ ποιητὴς τῆς «Ὀρεστιάδας» τρέφεται— καθὼς θὰ τρέφονταν ἕνας τοῦ καιροῦ μας ραψῶδός μὲ τὰ ἐπικά κομμάτια τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου. Καὶ γιὰ τὸν Ἴψεν ἀνίσως καὶ ρωτᾶτε, ἔθρεψε καὶ κείνος μέρος μεγαλώτατο τοῦ ἔργου του μὲ τὰ δημοτικὰ μνημεῖα τῆς φυλῆς του: δὲν εἶνε λίγα τὰ δράματά του ποῦ προχυμένα εἶνε ἀπὸ τὰ παραμῦθια καὶ ἀπὸ τὴν ἠρωικὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων του: καὶ τὸ ὕψος τοῦ Ἴψεν καὶ ἡ γλώσσα του πολλὰ πολλὰ χρωστᾶνε στὴ μελέτη τῆς Ἑδδας καὶ τῆς Σάγας. Καὶ νὰ ὁ πιὸ τρανός δραματογράφος τῆς ἐποχῆς ποῦ μῦθοι νὰ ποῦμε πῶς τίποτε σχεδὸν δὲν πῆρε ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν κλασσικὴν τέχνην.

Ἡ φλόγα τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς τέχνης τὴν ξανάπλασε τὴν ποίησις τῶν νεώτερον ἐθνῶν: καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, ἡ ἰδία φλόγα στάχτη τὴν ἔκαμε τὴν ἰδίαν ποίησις. Ἡ λατρεία τοῦ κλασσικοῦ ποῦ ξαναγέννησε τὴν τέχνην, ἡ ἰδία λατρεία στάθηκε καὶ ἀφορμὴ τοῦ ξεπεσμοῦ τῆς τέχνης. Ἡ ἀφιλοσόφητη ἀγάπη τοῦ κλασσικοῦ, μέσα σὲ στενὰ κεφάλια, γέννησε τὸν ψευτοκλασσικισμό, καὶ ποτὲ δὲν πῦθαλαν ἀνάμεσα σὲ ἰταλοὺς καὶ σὲ γάλλους καὶ σὲ ἰσπανοὺς καὶ σὲ ἀγγλοὺς καὶ σὲ γερμανοὺς καὶ σὲ ρούσσους καὶ σὲ Ῥωμαίους τόσο μέτριοι καὶ τόσο κακοὶ λογογράφοι καὶ στιχοπλόκοι ὅσο φάνηκαν τὴν ἐποχὴν ποῦ χρέος του καθένας νόμιζε, γράφοντας δράματα, νὰ δειχέται μιμητὴς τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Σενέκα καὶ τῶν μιμητῶν ἐκείνων, καὶ θρησκευτικὰ νὰ φυλάῃ τὴν τριαδικὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπεια τῆς τραγωδίας. Κι ὁ ρομαντισμός, καθὼς αὐτόματα βλάστησε στὸ μεσαιῶνα καὶ καθὼς ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες συνειδητὰ ξετυλίχτηκε σὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη, δὲν εἶνε παρὰ μιὰ ἐπανάστασις κατὰ τῆς τυραννίας τῶν κλασσικῶν κανόνων, ἕνας πόλεμος ἐναντίον τοῦ ψευτοκλασσικισμοῦ, θρίαμβος τῆς λυτρωμένης Τέχνης, ξαναγεννη-

σμα πρὸς τὰ «ἄσματα τῶν τρουβκδούρων» πρὸς τὴν ἔθνικὴν πηγὴν, πρὸς τὴν ζωντανὴν προαίρεσιν καὶ ἑκάστου, ἓνα καλλιτεχνικὸν ζεδιπλωμα καὶ τῆς δημοτικῆς γλώσσας καὶ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Τὰ παραδείγματα τοῦ κ. Σιαξ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν ποῦ σημειῶναι γιὰ νέκουμπήσῃ ἀπάνου τους τὴ γνώμη του δὲ μοῦ φαίνονται μὲ πολλὰ προσοχὴ διαλεμένα. Ὁ Χάνς Σιάξ, ἀνίσως δὲ λαθεύω, εἶν' ἓνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, — ἡ δουλειὰ του παπουτσῆς, ἀν ἀγαπάτε, — λαϊκώτατος τραγουδιστῆς ποῦ ἔγραψε ἀπ' ὅλα σὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Μπορεῖ νὰ εἴτανε πασσαλειμμένος μὲ κάποια γνώση τῶν κλασσικῶν ὅμως ἀγνὸς δημοτικῶς ποιητῆς στὴν ἔ μ π ν ε υ σ ι ν καὶ στὴ γλώσσᾳ, ποῦ μπορεῖ νὰ πῆρε καὶ θέματα ἀρχαῖα, μὰ γιὰ νὰ τὰ κάμῃ καὶ αὐτὰ, χωρὶς νὰ θέλῃ, δημοτικά. Ὁ Χάνς Σιάξ αὐτὸς βρῖσκεται στὸ στοιχεῖο του κάθε φορὰ ποῦ παίρνει κάποια θέματ' ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴν (ὅπως ὅλοι τῶν καιρῶν ἐκείνων οἱ ἀπλοὶ τραγουδιστὰδες), καὶ πῶς πολὺ τὸ στοιχεῖο του εἶναι ὁ ζωντανὸς κόσμος ὁλόγυρά του. Μάλιστα ὁ Ἔγγελος μὲς τὸν παρουσιάζει κάπου τὸν παπουτσῆ ποιητὴ ὡς πρότυπο ποιητῆ ἀμόρφωτου καὶ ἀνιστόρητου, ποῦ τοῦ λείπει ἰσα ἰσα ἡ παιδεία. Εἶδος Μελισσιώτης ποῦ θὰ εἴτανε αὐτὸ ποῦ λέμε μ ε γ α λ ο φ υ ῆ ς. Καὶ ποῖς δὲν ξέρει τί θησαύρισαν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ νοῦ ὁ Λέσιγγ, ὁ Σίλλερ, ὁ Γκαίτε! Καὶ ὅμως τοῦ νοῦ αὐτοῦ δὲ σταθῆκανε γελοιογραφίαι, μήτε σκλαῖοι. Ἀντὶ νὰ καταστήσουν αὐτοὶ μούμιες ἐξελληνισμένες κ' ἐξαρχαισμένες, τὴν κάμανε—μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ—γερμανικὴ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, γιὰ δικό τους κέρδος τὴ μεταχειρίστηκαν. Ἐπειτα, ὁ Λέσιγγ ἐπλάσε τὴ γερμανικὴ φιλολογία, χτυπώντας ἰσα ἰσα τὸν κλασσικισμό τῶν Γάλλων, μὲ τὸ φῶς τοῦ Σαίξπηρ. Καὶ ὁ Σαίξπηρ, καὶ τὸν «Κοριολανό» σὺν ἀναστασίῃ, καὶ τὸ Θησεία σὺ φέρνῃ στὴ σκηνή, πάντα εἶναι ὁ μεγάλος ὁ καταφρονητῆς τοῦ κλασσικισμοῦ, τὸ ξέσπασμα, ἀγαλίνωτο, τοῦ φυσικοῦ στοιχείου, ὅπως τῆς φύσης εἶναι ἀπάρθηνα βλαστώρια καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ ἡ γλώσσα ἡ δημοτικὴ. Καὶ γιὰ καλύτερα δραματικὰ ἔργα τοῦ Λέσιγγ δὲν ἀναφέρονται τάχα ἡ «Μίνα», βγαλμένη ἀπὸ ἦθη σύγκαιρα γερμανικά, καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα «ὁ Νάθαν ὁ σοφός», ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸν κόσμον τοῦ παρρηθιοῦ καὶ τοῦ τραγουδιοῦ;

Καὶ ὁ Σίλλερ καὶ ὁ Γκαίτε (ὁ πολίτης ὄλων τῶν τόπων καὶ τῶν ἐποχῶν), ὅσο καὶ ἂν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν κλασσικὴ ἀρχαιότητα, ὅσο καὶ ἂν τὴν ἐρωτεύτηκαν, φρόντισαν τὸ ἔργο τους νὰ τὸ σπείρουν μ' ὅλες τὶς

ὁμορφίαι καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε πῶς ἀνάμεσα στ' ἄλλα τ' ἀριστουργήματα τοῦ Σίλλερ, ἡ τριλογία τοῦ «Βαλλενστάιν» καὶ ὁ «Γουλιέλμος Τέλλος», ἀναφέρονται σὲ δυὸ ἥρωες μεσαιωνικοῦς· καὶ ἀκόμα πρέπει πῶς πολὺ νὰ θυμώμαστε πῶς ὁ «Φάουστες», τοῦ Γκαίτε, μὲ ὅλο τὸ μέρος ποῦ παίζει μὲσα ἐκεῖ ἡ Ἑλένη καὶ ἡ ἀρχαία Μούσα, δὲν εἶναι παρὰ ἓνα θαυμαστὸ μνημεῖο γοθτικῆς τέχνης στημένο στὴ δόξα τῆς μεσαιωνικῆς φαντασίας, παλάτι ποῦ μ' αὐτὸ δὲν ἔχουν τίποτε νὰ κάμουν οἱ ἀριστοτελικοὶ κανόνες καὶ οἱ διαβήτες οἱ κλασσικοί. (Τὸ τέλος στὸ ἄλλο φύλλο)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΡΗΝΗΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΟΣΧΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΝΑ. Εἰδύλ. Γ'.

Κλάψτε πικρὰ βουνόδασα, καὶ Δωρικὸ νεράκι, τὸν ποθῆτὸ τὸ Βίωνα κ' ἐσεῖς ποτάμια κλάψτε τὴν φυτό θρηνήστε μου, δακρῦστε τώρα λόγγοι τὴν ἀποπνέψτε στὰ χλωμὰ καλύκασας, λουλι ὄδια τὴν ρυθριάστε πένθημα τὰ ρόδα, οἱ παπαρούνες τὴν τώρα, τραγοῦδα, Ὑάκινθε, τὰ γράμματά σου, κ' αἰ αἰ μὲ τὰ πετάλια τράβλιζε, τί ἐχάθη ὁ μόνος ψάλτης. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας ἀπδόνια, ποῦ στενάζετε μὲς στὰ πυκνὰ τὰ φύλλα, στὰ Σικελιὰ νάματα τῆς Ἀρεθούσας πέτε. ποῦ ὁ Βίων πέθανε ὁ βοσκός, κ' ἡ μελωδιὰ μαζί [του ἀπέθανε, κ' ἐχάθηκε τὸ Δωρικὸ τραγοῦδι. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. μὲς στὰ νερὰ λυπητερὰ Στρυμόνοι κλάψτε κύκνοι, μελώστε πένθημν ὠδή, μὲ στόματα κλαμμένα, ὅποιο τραγοῦδι ἐμέλωνε μὲ τὰ δικά σας χεῖρ' ὅστες Ὀλαγρίδες κ' ρασιές, καὶ ὅστες Σιστόνιες Νύφες σ' ὄλες, εἰπῆτε : ἔχάθηκε ὁ Δωρικὸς Ὀρφέας. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. τῶν κεπαδίων ὁ ἀγαπητός, ἐκεῖνος, πλὴν δὲν ψάλλει πλὴν κὰτ' ἀπ' τ' ἔρημα δρῦν καθοῦμενος δὲν παίζει, μὰ τραγοῦδαὶ ἀγνώριστο στὸν ἰλοῦτωνα τραγοῦδι βουδὰ πομένυν τὰ βουνά, καὶ σκυρίζουν τ' ἀγελάδια μὲ τὰ δαμάλια πλαυντὰ, κ' οὐδὲ νὰ βόσκουν θέλουν. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. σοῦ κλαψε ὁ Ἀπόλλων, Βίωνα. τὸ γλιγῶρό σου τέλος, κ' οἱ Σάτυροι, κ' οἱ Πρίαποι μαυροντυμέναι, [ἐκλάψαν. οἱ Πάνες τ' ὄσμα σου θρηνοῦν, ἐκλάψαν κ' οἱ [Κρανίδες στὰ δάση μέδα, κ' ἔγιναν νερὸ τὰ δάκρυά τους·

ἡ ἀντιλαλιὰ μὲς ὅστες ὀσπλιὰς χτυπιέται ἀφοῦ [ὀσπλιάνεις, κ' ἀκόμα οὐδὲ τὰ χεῖλη σου μιμνέται· στὸ [χαμό σου τὰ δέντρα ῥίξαν τὸν καρπὸ, καὶ τ' ἄνθη μαρὰθῆκαν· ἀρνιῶν γάλα δὲν ἔτρεξε. κ' οὐδὲ κυψέλης μέλι, στὴν ἐπεχὴ του ἔχάθηκε λυπούμενο· δὲν πρέπει, τὸ μέλι σου ὡς ἐχάθηκεν, ἐκεῖνο νὰ τρυγίεται. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. ποτὲ τόσο δὲν ἐκλάψε στὸν ἄμμο τὸ δελφίν· ποτὲ τόσο δὲν ἐχάλλε στὰ κορφοδούνια ἀπδόνι, οὐδ' ἐκλάψε πὰ στὰ βουνὰ τὸ χλιδόνι τόσο· στῆς Ἀλκιόνας τὲς πλῆγες δὲν ἔφωναξ' ἔτσι [ὁ γλάρος· (Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας)· οὐδ' ὁ Κηρύλος ἐχάλλε στὸ ἔσπερο τὸ κύμα, μὴδὲ στοὺς ἀγνὸ-καμπους γιὰ τῆς Αὐγῆς τ' ἀγόρι, τ' ὄρηιο τοῦ Μέρνονα ἐκλάψε, πετώντας του στὸ [μνημα, ἀπ' ὄσο γιὰ τὸ Βίωνα τὸν πεθαμένο ἐκλάψαν. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας, ὅσα πουλιὰ ν' ἀγαλλιάζεν ἀπδόνια, χλιδόνια, ποῦ ἔδιδαν νὰ κελαῖδούν, καθοῦμενα στοὺς [κλώνους, ἀνάμεσὸ τους ἔφωναζαν· κ' ἀρχίτησαν τ' ἀρνίθια νάντιψωνάζουν· κλαψτικά, τρυγόνια. σεῖς λυπηστέ. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. καὶ ποῖς μὲ τὴ σουρίχτρα σου θὰ παίζεις, ζηλεμένες; ποῖς, τ' ἄλμυρος, τὸ στόμα του θὰ βάλει στὸν [αὐτὸ σου ; ἀκόμα πνέν τὰ χεῖλη σου κ' ἀφτὸς ὁ ἀναδασμός [σου· τοῦ τραγοῦδιου σιυ ἡ ἀντιλαλιὰ μὲς στὰ καλῆμα [βόσκει· στὸν Πάνα φέρνω τὸ σκοπὸ· τὸ στόμα στὴ φλογέρα νὰ τὸ ἀκουμπήσῃ σκιάζεται, μὴν ἔρθῃ δεύτερος σ.υ. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. ἀφτὴ ἡ Γαλάτεια μύρεται, θρηνεῖ τὴ μελωδιὰ σου· ἀφτὴν κοθούμενη ἕτερπες μὲς στοῦ γυαλοῦ τὸ φρῦδι· δὲν ἄλλιος ὡς τὸν Κύκλωπα, τί νόστιμη ἡ Γαλάτεια τὸν ἐφευγε. κ' ἐδὲ ὄλεπε καλύτερ' ἀπ' τὴν ἄρμη· καὶ, λυμονώντας τὴν ἀφτὴ τ' ἀγαπημένο κύμα, σ' ἔρημες κάβητ' ἀμμουδιές, καὶ σοῦ βοσκαὶ τὰ [βόδια. Ἄρχιστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μούσας. μαζί σου πέθαναν, βοσκέ, καὶ τῶν Μουσῶν τὰ δῶρα τὰ ὠραῖα ριλιὰ τῶν κοριτσιῶν, καὶ τῶν παιδιῶν [τὰ χεῖλη, καὶ πικραμένοι οἱ ἔρωτες σοῦ περικλέν' τὸ μνημα· ἡ Κίπρη πλὴνότερο πολὺ ὅσθ' ἐθέλει, ἢ τὸ φίλ' της, ποῦ φῆλπε τὸν Ἀδωνι, τὴν ὠρα ποῦ πεθνήσκε. γιὰ σέ, ποτάμι λιγυρὸ, δεύτερος πόνος εἶνε, τοῦτο νέος πόνος, Μέλη μου· πρὶν ὁ Ὀμηρος σοῦ [χάθη τῆς Καλλιόπης τὸ γλυκὸ τὸ στόμα· κεῖ, καὶ λένε τὸν ὄξιο γιὸ σου νὰ κλαψες μὲ βέμματα κλαμμένα, νὰ ἰγρόμισες τὴ θάλασσο φωνές· καὶ τώρα πάλι,

Ο ΧΩΡΙΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΚΑΝΤΙΝΑΒΙΑ

(Μετάφραση Karl Dieterich)

III

Στὰ περὶχωρα τῆς παραλίας πόλης Στάγκε εἶναι ἔν' ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα δανικὰ σχολεῖά· ὀνομάζεται «Röd Kilde» καὶ ὁ διευθυντῆς του ἦταν ὁ ὀπολοχαγὸς καὶ προλῦτης τῆς Θεολογίας Βόισεν μαζί μὲ τὴ γυναῖκα του. Τὸ κάθε τι στὸ σχολεῖο του κάνει τὴν ἐντύπωση τοῦ πλοῦτου. Τὸ σπίτι ποῦ κάθεται καὶ περισσότερο ἀκόμη τὸ ἐπίτι τοῦ σχολεῖου μοιάζουν μὲ παλάτι· ὅλα ἐδῶ πέρα εἰ βγῆκαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκη, παρὰ σκορπίσθησαν μὲ ἀπλοχεριά. Ὅλα εἶναι ἔρθονα· τὰ φαγητὰ καὶ τὰ δωμάτια κ' οἱ μαθηταὶ ἔχουν τὸν ἀέρα τοῦ μεγαλοχηματία· ἀπλώνονται φαρδιὰ πᾶνω στοὺς πάγκους καὶ ἀκροάζονται σὺν νυσταγμένοι τὴς λόγους. Δὲν εἶχε θόρυβο στὸ Röd Kilde, γιὰτὶ ὁ

ἰδρωτῆς ἦταν κοντά, καὶ ἡ κάθε μέρα ἔμοιαζε μισὴ γιορτή. Στὶς βδομαδιατικὰς ἐσπερίδας συζητήσεως ποῦ παρευρίσκονταν χωριάτες, ἔργατες καὶ χειροτεχνίτες, συζητοῦσαν τότες τὸ γυναικεῖο ζήτημα, ποῦτ' ἔκανε καινούργιο ἀνόμα, εἶχε ὅμως τὴ βιβλιοθήκη του τὸ σχολεῖο τοῦ Röd Kilde μὲ τὰ βιβλία τῶν νεωτέρων ποιητῶν, κ' οἱ μαστῆροι κ' οἱ χωριάτες συζητοῦσαν καλὰ, σάμπως ἦταν διαβασμένοι, καὶ μὲ χιοῦμορ. Ἐχεῖ κάμποσα ἄλλα σχολεῖα ἀκόμη ἡ Δανία, μὰ τὸ ποῖο περιεργὸ ἦταν τοῦ Hjörlund, ὅσο τὸ διέσθετο ὁ Ποντόπιδαν. Αὐτὸς ἦταν πολὺ παραξενιάρης· ὅλα τ' ἔθελε ἀλλοιωτικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Γεννημένος ἀπὸ μίαν παλιὰ οἰκογένεια, παντρεύθηκε μικρὸς καὶ μικρὸς ἔγινε ἐφημέριος, καὶ εἶχε μεγάλην ἐλπίδα νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος. Τότε τὸν ἔπιασε ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθέρης δικαιοδοσίας· τῆς προσωπικότητος, ἔγινε θαυμαστῆς τοῦ Dr. Stockman, τοῦ ἥρωος στὸν Ἄ' Ἐχθρὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Ψεν. ἐμά' εψε ὅτι εἶχε κ' ἐδανείστ-κε ὅτι δὲν εἶχε, κ' ἀγόρασε ἓνα μικρὸ σπιτικό, κ' ἐκεῖ ἔδρασε τὸ σχολεῖο του. Εἶχε μεγάλη παλατιὰ, ἡ οἰκοτροφία ἦταν ὀρθὴ κοστή, τὰ μέσα λίγα, τὰ παιδιὰ πολλὰ, τὸ νοικοκυρεῖ φτωχικό, καὶ τίποτε δὲν τὸν ἐχῶριζε ἀπὸ μικρὸ νοικοκυρῆ. Καὶ τὸν ἀγάπησαν οἱ χωριάτες τῶν περὶχωρῶν, ἔκαμαν μίαν ἐλευθέρην ἐνότητα, κ' ἔγιναν μίαν ἐκκλησίαν καὶ τὸν διὰλεξαν γιὰ ἐφημέριο τους. Μὰ ἔνας πολιτικὸς ἀγῶνας τὸν ἔκαμε νὰ πῆ κατὶ τι ἀληθινὸ, μὰ δυσάρεστο γιὰ τὸ ὕπουργεῖο, καὶ γιὰ τοῦτο τὸν ἔ-

βαλαν στὴ φυλακὴ γιὰ μερικὲς ἑδομάδες, κ' ὅταν ἐβγῆκε, οἱ χωριάτες του τὸν ἀγαποῦσαν περισσότερο ἀκόμη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν του ὅμως ὀλιγόστευε ὀλοένα, γιὰτὶ δὲν τὸν ὑποστήριζε τὸ κράτος, ὥστε δὲν μπορούσε νὰ δεχτῆ φτωχοῦς. Ἐπειτα ἔγινε ὀλοένα περισσότερο «μασῶνος», κορόιδευε τὰ κυριώτερα θρησκευτικὰ δόγματα τοῦ Gtundnig, ποῦ τὰ ἔχτιμούσαν οἱ χωριάτες. Γι' αὐτὸ τὸν παρακάλεσαν νὰ ἀνακαλέσῃ ὁ Ποντόπιδαν ὅμως δὲν ἤθελε νὰ παραβιάσουν τὸ ἐλεύτερο δικαίωμα τῆς προσωπικότητος του, ἔγινε σχίσμα στὴν κοινότητά του, καὶ ἀφοῦ ὀλοένα ἔκανε περισσότερο τὴ στασιμότητα τῆς σκέψης, ποῦ τὴ θέλει ὁ χωριάτης γιὰ βάση κάθε ἐμπιστοσύνης, ἔφυγε ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὸ κέρος. Κι ἀφοῦ συλλογίσθηκε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, ἔβουσε ἓνα περιεργὸ σ.ο.λοῖο στὴν Κοπενγάγη. «Ἐχεῖ τόσου, ἀνθρώπους», ἔλεγε, ἀποῦ συνεπῆς τὸ καινούργιο πνεῦμα καὶ ἀπ' τὴν καινούργια φιλολογία καὶ μολαταῦτα δὲν ξέσουν τί τοὺς γίνεταί, ἔργατες, τεχνίτες. ἔξυπνοι ἄνθρωποι, μὰ φτωχοί. Κίνω τώρα ἓνα σχολεῖο ποῦ ὅποιοσδήποτε μπορεῖ νὰ μαθαίῃ μὲσα ὅτι θέλει πραχτικό, μὰ πρὸ πάντων, ποῦ ὁ καθένος μπορεῖ νὰ μὲ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἀνοίγῃ τὴν καρδιά του. Καὶ ἴσως θὰ μπορέτω νὰ δεῖξω τὸ δρόμον στὸν ἓνα καὶ στὸν ἄλλο, ποῦ τὸν θέλει ἡ φύση του. Τὸ κυριώτερον λοιπὸν εἶναι ἡ ψυχικὴ ἐπαρῆ, ἡ κορδακί, θερμότης, τὸ σμίξιμο τοῦ ζωντανοῦ μὲ τὸ ζωντανό. Νὰ ὁ λαϊκὸς χαρὰχτήρας τοῦ Δανοῦ!

άλλον υγιό σου μικροκλές, σὲ λύπη νέα 'πολυόνεις' κ' οἱ δυὸ στὲς βρῦδες ποθητοί· γιατί ἔπινεν ὁ ἕνας τῆς Παγασίδας τὸ νερό, τῆς Ἀρεθούσας ὁ ἄλλος· κ' ἔψαλλ' ὁ ἕνας τὴν καλὴ κοπέλλα τοῦ Τυνδάρου τὸν ἔξοχο τῆς Θέτης γυιό, καὶ τὸν υγιό τ' Ἀτρέα· ὄχι πολέμους, δάκρυα 'κεῖος, μὲν' ἔψαλλε τὸν Πάνα, καὶ τοὺς βοσκούς ἀγάλλιαζε, κ' ἔδοσκε τραγουδιῶντας καὶ τὲς ψλογέρες ἔφτιανε, καλὰ ἄρμεγε γελᾶδια, ἐδίδαχνε τὰ παιδικὰ φιλία μες στοὺς ἀνθρώπους, κ' ἐστῆθαζε τὸν ἔρωτα, κ' ἐρέθιζε τὴν Κύπρη. Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μοῦσες οἱ ἔνδοξες κῶρις, Βίωνα, σὲ κλαίῃν', τὸ κάθε κάστρο· περίσσα ἢ τὸν Ἡσίοδο γόζεται ἄν' ἢ Ἀσκρα· τόσο δὲ θέν' τὸν Πίνδαρο τῆς Βιωτίας τὰ δάση· γιὰ τὸν Ἀλκαίω δὲν ἐκλαψεν ἢ ἄμορφη Λέσδος τόσο· τόσο δὲν ἐκλαψεν ἢ Κῶ γιὰ τὸν τραγουδιστὴ τῆς· περίσσα ἢ τὸν Ἀρχίλοχο περιποθεῖ σὲ ἢ Πάρος, κ' ἢ Μιτυλήνη τ' ἄσμα σου θρηναί, ἀντίς τῆς Σάπφως.

κ' ὄσοι τῆς Μούσας ὀπαδοὶ βοσκῶν τραγουδοῖα ψάλλουν, ὄλοι θρηνοῦν τὴν τύχη σου, γιατί εἶσαι πεθαμένος· ὁ Σικελίδας μῦρεται τῆς Σάμου τὸ καμάρι· κ' ἀφῆτος ποῦ ζοῦσε χαρωπὸς ὁ Κρητικὸς Λυκίδας· δακρύζει τώρα κλαίγοντας· μέσ' στ' Ἀλεντα τὲς ὄχτες

ποῦ οἱ Τριοπίδες κατοικοῦν, ὁ Φιλητᾶς σὲ κλαίει· σὴ Συρακούσα ὁ Θεόκριτος· μα, μ' ὄλ' ἀφῆτά, σοῦ ψάλλω κ' ἐγὼ ἄσμα πόνου Αὐσονικοῦ, βοσκῶν τραγουδοῖα [ἔβρω,

ὡς τύπες σὺ τῆς Δωρικῆς τῆς Μούσας κληρονόμος, στοὺς μαθητὲς σου, Βίωνα ἢ κ' ἐμάς ἐσὺ τιμῶντας, σ' ἄλλους τὸν πλοῦτ' ἢ ἀφῆτες σ' ἐμὲ τὴν ψάλτικῆ [σου.

Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μοῦσες. Ἀλλοῦμονο ἢ σὰ χάνονται στοὺς κήπους οἱ μολοχες, ἢ τὰ χλωρὰ τὰ σέλιννα, καὶ τὸ ζῶπυδ τ' ἀνήθι, τοῦ χρόνου πάλε ξαναζοῦν, τοῦ χρόνου πάλε βγαίνουν·

μὰ 'μεῖς μεγάλοι, δυνατοὶ καὶ σπουδασμένοι [ἀνθρώποι ἀφοῦ πεθάνουμε, κουφοί, σὲ γῆς καθουλισμένη, κοιμούμαστεν ἀτέλειωτο κ' ἀξέπνυτο κοιμηθῆ· κουκουλωμένος με σιγὴ τώρα σὴ γῆ θὰ μένεις· οἱ Νύφες τὸ πεθύμησαν ὁ κάρλακας νὰ ψάλλει· ἀφῆτὸν ἐγὼ δὲν τὸν φθονῶ· μόνο καλὰ δὲν ψάλλει. Ἀρχίστε, ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μοῦσες. Φαρμάκι σοῦρθε, Βίωνα, μ' ἀφῆτ' κ' ἐφαρμακώθης· πῶς ἔτρεξε σὲ χεῖλη σου, κ' ἀφῆτ' δὲν ἐγλυκάθη· ποῖος σ' ἐτάθηκε τόσο σκληρὸς, ἐνῶ ποῦ 'τραγουδοῦσες,

νὰ σὲ κερᾶση φάρμακο· θάτουν ἔχτρος τῆς Μούσας. Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καῦμό, τῆς Σικελίας Μοῦσες. Ὅλους τὸ δίκιο πλάκωσε, κ' ἐγὼ μ' ἀφῆτὴν τὴ θλίψη δακρυλογῶ τὴ μοῖρα σου· μ' ἄν ἐδυνόμουν ὄμως

σὴν ὁ Ὀδυσσεύς ἢ σὴν ὁ Ὀρφεύς νὰ κατεβῶ [στὸν Ἄδην, ἢ σὴν πρωτῆτερα ὁ Ἡρακλῆς, στοῦ Πλούτωνα [τὸν οἶκο νὰ ἰδῶ θάρχομουν· κ' ἄν ἐσὺ τοῦ Πλούτωνα [σημαίνει, νὰ 'φοκραστῶ τί μελωδᾶς· μά, γιὰ τὴν Κόρη, κάτι Σικελικὸ τελάλιζε, βοσκοῦ τραγουδοῖ ψάλλε· κ' ἀφῆτ' ἔπαιξε Σικελικὰ στῆς Αἴτνας τὰ καμπίσκια· κ' ἐγνώριζε τὸ Δωρικὸ σκοπὸ· καὶ δὲν θὰ μείνει ἢ μελωδιὰ σου ἀδράδεφτη· κ' ὡς ἔδωκε τοῦ Ὀρφέα ὄπου καλὰ κιδάριζε τὴν ἔξιαν Εὐρυδική, κ' ἐσὲ θὰ στεῖλῃ σὲ βουνά· κ' ἄν πῆξερα ψλογέρα, κ' ἐγὼ σιμὰ στὸν Πλούτωνα θάρχομουν νὰ σουρίζω. Κορφοί

ΣΠΥΡΟΣ Γ. ΒΑΡΟΤΗΣ

ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ ΑΓΙΟΝΟΡΕΙΤΙΚΑ

Η ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΠΟΡΤΑΓΙΤΙΣΣΑ ΤΩΝ ΙΒΗΡΩΝ

Στὸ μεγάλο τὸ μοναστήρι τοῦ Ἄθωνα ποῦ λέγεται τῶν Ἰβήρων, γιατί τὸ ἔχτισαν Ἰβηρίτες δηλαδὴ Γεωργιανοὶ καὶ Γκιουρτζῆδες ποῦ λέγονται, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ χειρόγραφο τοῦ ἀριθμοῦ (593) πεντακόσια ἐνενηντὰ τρία ὄπου βρίσκεται ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα τοῦ καλόγερου Παχώμιου ποῦ γράφηκε σὲ 1540 μ. Χ. καὶ μὰς δείχνει πῶς πρῶτος χητήτορας εἶνε ὁ σύγγελος καὶ βεζύρης τοῦ Βασιλέα τῆς Ἰβηρίας Ἰωάννης ὁ Ζορνίκιος, σ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ μοναστήρι ποῦ μοιάζει σὰ στοιχειωμένο κάστρο, εἶνε προστάτισσάτου μιά εἰκόνα πολὺ θαματούργη, ξακουστὴ σ' ὄλη τὴ Χριστιανοσύνη, ποῦ λέγεται σὴ καθαρεύουσα Παναγία ἢ θυρωρὸς καὶ σὴν ἔθνικὴν μας πολυδουλεμένη γλῶσσα ἢ Παναγία ἢ Πορταγιτίσσα. Αὐτῆς τῆς εἰκόνας τὸ ἀγιοορειτικὸ συναξάρι θὰ σοῦ διηγηθῶ σήμερα, ἀγαπημένε μου Νουμά, καὶ κάμε τὸν κόπο νὰ τὸ περάσης σὲ καμμιά κόχη τῆς ἐφημερίδας σου, ἄν τὸ βρῆς ὠφέλιμο γιὰ τὸ λαὸ μας καὶ ψυχοσωτήριο γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καθηγητάδες τοῦ Πανεπιστημίου μας.

Τὸν καιρὸ ποῦ ἐκάλεβε ὁ Θεόφιλος γνωρίζουμε πῶς ἔγεινε τὸ πιδ μεγάλο, μὰ καὶ τηλεφταιὸ κίνημα καταπάνω στῆς εἰκόνας· τὰ καθέκαστα ἄς τὰ γράψῃ

ὁ ἄξιος συγγραφέας τῆς ἱστορίας τῆς Ρωμοσύνης κύριος Ἐφταλιώτης. Τότε μετὰ τὴ διαταγὴ τοῦ Βασιλέα ζητιοῦνταν παντοῦ οἱ εἰκόνας καὶ χρησίμευαν γιὰ νὰ ζεσταίνονταν τὰ λουτρά [καὶ γιὰ ἄλλες σπητικιές ἀνάγκες· ἀλλὰ οἱ εἰκονολάτρηδες Χριστιανοὶ προσπαθοῦσαν μετὰ κάθε τρόπο νὰ κρύψουν ἀπὸ τὴ καταστροφὴ τὰ εἰκονίσματα τοὺς τὰ θαματούργα. Τὸ κακὸ ἔρχισε ἀπὸ τὴ Πόλη, καὶ ἔφτασε ὡς τὰ ἄκρα τοῦ μεγάλου ἀκόμα τότε Βυζαντινοῦ Ρωμαϊκοῦ Βασιλείου μας. Στὴν Κιό (Κίος) λοιπὸν ἦταν μιά χήρα γυναικίκα μ' ἕνα μονάκριβιο γυιόκα, πολὺ ἀρχόντισσα καὶ εἶχε μίαν εἰκόνα θαματούργη καὶ ὄλοι οἱ ἀρρωστοὶ τῆς Βιθυνίας, Μυσίας, Φρυγίας καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη πήγαιναν ἔκαμναν ἀγιασμούς καὶ γινόντα·ε καλὰ.

Ἡ χήρα ἔχτισε μικρὸ ἐσωκλήσι στὸ σπῆτι τῆς καὶ μαζῆ μετὰ τὸ μοναχογυιό τῆς προσευχοῦνταν εἰς τὴν Παρθέναν Νύφη ποῦ γέννησε τὸ γλυκὸ Χριστὸ, τὸ Θεὸ τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης ὄλου τοῦ κόσμου, τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀθρώπου. Μαλαμάτωσε, ἀσῆμωσε, στόλισε τὴ θαματούργη εἰκόνα τῆς χρυσῆς Μαννούλας τοῦ Θεοῦ μας, τῆς σκάλας ποῦνε τὰ πόδια τῆς στή γῆς καὶ φθάνει στοῦ οὐρανοῦ τὰ παλάτια, ἐκείνης ποῦ οἱ ἀγγελοὶ τῆς ψάλλουν ἀσώπαστα τραγουδοῖα, τῆς Νύφης ποῦ δὲ γνώρισεν ἀντρα, ποῦ ξανκακουργιῶνε τὴ Φύση, ποῦ πληγῶνε ἀγιότρευτα τοῦ Βελζεβούλ τὰ τάγματα.

Ἐκαίγειν ἀκοίμητο λυχνάρι μπροστὰ στὴ θαματούργη εἰκόνα τῆς Γονατισμένη ἢ χήρα καὶ τὸ παιδάκι τῆς γλυκῆς τροπάρια ἔψαλλαν ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια, προσευχίτες τῆς ἔλεγαν.

Οἱ εἰκονομάχοι πῆραν μυρωδιὰ, ὅπως πέρνει τὸ σκυλὶ ὄντας βρίσκεται κοντὰ τοῦ κυνῆγι καὶ τρύπωνσαν στὸ σπῆτι τῆς χήρας ζητῶντας τὴν εἰκόνα τὴ θαματούργη γιὰ νὰ τὴν κᾶμουν στόχτη.

Ἡ καημένη ἢ χήρα ἢ Θεοφοβοῦμένη, ἢ σπλαχνικῆ αὐτῆ Χριστιανῆ, γονάτισε μπροστὰ τοὺς, ἔκλαιγε, ἐφίλαε τὰ πόδια τοὺς καὶ τοὺς χάριζεν, ὅτι κ' ἄν εἶχε, διαμάντια, περλάντια, φλουριά μαργαριτάρια, μόνε καὶ μόνε νὰ μὴν πύρουν τὴν ἀγαπημένη εἰκόνα τῆς Μεγάλης Μάννας τοῦ Θεοῦ. Χάρηκαν σ' αὐτὸ οἱ ἀχόρταγοι κλεφταράδες σοῦρρωσαν φλουριά καὶ ἀτίμητα πετράδια καὶ ξεκουμιστήκανε.

Ἡ χήρα δὲν χάνει καιρὸ μετὰ γόνατα ποῦ τρέμουν, μετὰ καρδιά ποῦ χοχλακίζει ἀπὸ αἰσθημα θρησκευτικὸ μετὰ τὰ μάτια δακρυοπλομένα, μετὰ χέρια

Ἐντελῶς διαφορετικὸς εἶνε ὁ νορβηγικὸς χαρακτήρας. Εἶνε σκληρὸς, ἐπίμονος καὶ σκεπτικὸς. Ἐνας ἄχαρωπος χριστιανισμὸς ὅπως σὴ Δανία δὲν ὑπάρχει σὴ Νορβηγία. Ὑπάρχει μόνον ἕνας ἐπίσημος χριστιανισμὸς. Ὁ Νορβηγὸς εἶνε ὡς φιλόσοφος, ὡς ναύτης, ὅπως καὶ ἕνας ἀπόκοτος θαλασσινὸς μέσα σὴν ἄγρια θάλασσα ἀπάνω σ' ἕνα λαφρὸ καράβι. Ὁ νορβηγὸς φιλόσοφος δὲν ἔχει μεγάλο βῆρος ἀπὸ γλώσσας, κ' ὁ νορβηγὸς ναύτης σπάνια ἔχει ἕνα γερὸ ξύλο· βγαίνει, ὄμως σ' ἀνοιχτὰ μ' ὀμοιοδότητε καιρὸ μέσα σ' ἕνα καλικαράβο, ποῦ τὸ ἔχει ἀγοράσει φτηνά Ἀμα περνάει μιά τέτοια παράγκα σιμὰ ἀπὸ κείνα τὰ μεστωμένα δανικὰ βαπόρια, ὁ παραδοκῆρης λέει καταφρονητικὰ εἶνε νορβηγὸς ἢ Πάντα ὄμως εἶνε ὄξω, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε πιδ ἐπικίνδυνος, καὶ ὄλο λείπουν, κανεὶς δὲν ξέρει ποῦ καὶ πῶς. Καὶ κατόπι τοὺς ἔρχονται ἄλλοι, νέοι, γεροί, πεισματικοί, σὴν νὰ ἦταν λαὸς ἀπὸ πολλὰ ἑκατομμύρια, κ' ὄχι μιά χουφτιὰ ἀνθρώποι.

Κ' ὄμως ὁ νορβηγὸς ναύτης, ἔτσι εἶνε κ' ὁ νορβηγὸς χωριάτης· οἰκονομικὸς, γερὸς καὶ σκληροπράχηνος. Τὰ ζῶα τοῦ εἶνε ξερὰ καὶ μικρὰ, τὰ βοσκοτόπια τοῦ εἶνε ἄσκημα, καὶ τὴν τροφὴν τοῦ κανεὶς δὲν τὴν τρώγει· ὄμως εἶνε ψηλὸς καὶ δυνατὸς καὶ ἀνεξάρτητος, λυγερὸς σὴν τὰ ἔλατά του καὶ καμπουρομύτης σὴν τὰ ὄρνια του, ἕνας ἀρχόντας ποῦ τρώει τὴν Κυριακὴ σκληρὸ ἀρνῆσιο κρέας καὶ κατὰσκληρὸ ψωμί, ποῦ φορεῖ τὸ τουφεκί του σὴν ὄμο, σκοτώνει τίς ἀρκούδες τοῦ καὶ κοιτάει μετὰ καταφρόνια τοὺς

ξένους περιηγητῆς.

Ἔτσι καὶ τὸ νορβηγικὸ χωριάτικο σκελεὶδ εἶνε κάτι τι ποῦ γιὰ σκοπὸ τοῦ ἔχει νὰ ὄφελῃ. Ἡ γενικὴ ἐξέγερση μπορεῖ νὰ εἶνε καλὴ, μὰ ὁ χωριάτης τῆς Νορβηγίας ἐννοεῖ μετὰ αὐτὸ κατὰ προτίμηση τὴν πολιτικὴν ἐξέγερση. Ἄν ἀποφάσισε μιά φορὰ νὰ ζοδέψῃ τοὺς παρᾶδες τοῦ γιὰ νὰ ξαπλωθῇ ἐκεῖ πέρα σὲ πᾶγκο, θέλει τουλάχιστο νὰ γυρίσῃ μετὰ μίαν ἐνδυνάμωση τοῦ χαρακτήρα του. Ποῖος ὄμως ὑπάρχει γιὰ νὰ τοῦ ἐνδυναμώσῃ τὸ χαρακτήρα του; Ὁ δάσκαλος τοῦ χωριάτικου σκελεῖου. Γιὰ νὰ ἐνδυναμώσῃ ὄμως κανεὶς τὸ χαρακτήρα ἐνὸς ἄλλου, πρέπει ὁ ἴδιος νᾶχη ἀναπτυγμένο χαρακτήρα. Καὶ τέτοιον ἔχει ὁ νορβηγὸς δάσκαλος ἐπὶν χωριάτικων σκελεῖων. Εἶνε τοῦτο γενικὸ γνώρισμα τοῦ ἔθνους.

Ὁ κυριώτερος καιρὸς γιὰ τὴν ἐνδυνάμωση τοῦ χαρακτήρα εἶνε τὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ. Τότε εἰς ὄλην τὴ Σκανδιναβία γίνονται οἱ μεγάλες συνελεύσεις τῶν σκελεῖων. Τότες ἔρχονται ὄλοι γιὰ νὰ πᾶνε σὲ μεγάλα σκελεῖα, ὄσοι εἶχαν ποτὲ σχέσεις μαζὶ τοὺς. Δάσκαλοι, φίλοι, εὐεργέτες, πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ συντρόφοι, ὄλάκερες χωριάτικες οἰκογένειες, ποῦ ἐσύχναζαν σὲ σκελεῖα ἀπὸ γενεές, πατέρες καὶ μητέρες, γιοὶ καὶ κόρες, δούλοι καὶ δούλες μετὰ τὸ σιδερόδρομο, μετὰ τὸ ἄμάξι, μετὰ τὰ ποδάρια, πολλοὶ μετὰ τὴ δικὴν τοὺς τροφὴν καὶ μετὰ τὰ δικά τοὺς κρεβατοστρώσια· μέσ' στὴ γενικὴ εὐθυμία ξεγινούνετε καλὲς ἐχθρῆτες, γίνονται καινούριες φιλίες καὶ γνωριμίες καὶ ἀρ-

ρεβῶνες, κ' ὄσο εἶνε μέρα, τραγουδοῦνε, κουβεντιάζουν, ἀκροάζονται καὶ τρωγοπίνουν.

Σὲ τέτοιες ὀμηγύριες γίνεται διδασκαλία πολιτικὴ καὶ θεμελιώνεται δασκαλικὴ ἐπίρροη, κ' ὁ Μπίερσον σὴν μεγάλος ἀρχιδάσκαλος τοῦ τόπου τοῦ ποῦ εἶνε, ταξιδεύει, καὶ μετὰ ἀντριχιασμένα μαλλιά βγαίνει τοὺς λόγους τοῦ τοὺς βροντόφωνους γιὰ τὴ μόνη ἠθικὴ, τὴ μόνη πολιτικὴ καὶ ἄλλα μοναδικὰ πράγματα.

Ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια πέρασα σὲ Trindchang, ὄπου ἕνας ψηλόλιγνος καὶ σοβαρὸς χωριάτης εἶχε ἕνα ξενοδοχεῖο. Ἐνας νέος λυγερὸς μετὰ γελαστὸ πρόσωπο, χωριάτης κ' αὐτὸς, τοῦ ἔφερε μετὰ τὴ βάρκα τοὺς περιηγητᾶς, ποῦ τοὺς κοίταζε ὁ γέρος μετὰ ἄκρα καταφρόνια. Εἰμαστε ὄλο μούσκεμα, καὶ ἀφοῦ ἄλλαξα πῆρα ἕνα σταμί καὶ πῆγα στὴ λίμνη νὰ φέρω νερὸ γιὰ πλύσιμο. Ὁ γέρος στεκότανε μαζὶ μετὰ τὸν νέο καὶ μετὰ κοίταζαν, ἀφοῦ δὲν εἶχαν ἄλλη δουλειά. Ὄταν περνοῦσα ἀπὸ κοντὰ τοὺς, εἶπε ὁ γέρος. Ἡ Ρεβέκκα ἢ Αὐτὴ ἢ γνῶθη τῆς ἀγίας γραφῆς ἔγεινε ἀφορμὴ νὰνοῖζουμε πλατιά κουβέντα ὄπου ὁ γέρος ποῦ ἦταν ἄλλως τε ἕνας τρομερὸς τύραννος τίς κόρες του, μ' ἔκαμε νὰ ρίξω ματιές στὴ ζωὴ καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν χωριάτων τοῦ τόπου τοῦ. Μίλοῦσε καθαρὰ καὶ μετὰ ἀποδείξεις σὴν καθηγητῆς. Τὸ πιδ περίεργο ποῦ μοῦ ἔλεγε, ἦτανε γιὰ τίς περιοδεῖες, ποῦ ὄλάκερα μέρη κάνουν γιὰ τίς μεγάλες συνελεύσεις.

σταβρωμένα σηκώ ει το χρυσομαλλοστόλιστο κεφάλι της στον ουρανό και τραγουδεί γλυκό της Παναγιάς τραγούδι.

«Αχ Παναγιά μου, άσυλο και καταφύγιο κάθε άμαρτωλού, λιμάνι εκείνων που θλασσοπνίγουνται, Βασίλισσα που προστατεύεις δυνατά, Κοκώνα, Δέσποινα, Χρυστή Παναγιά μου, τοίχε που δεν γκρεμίζεται ποτέ, φράχτη που δεν μπορούν να περάσουν οι όχτροί, καθάρια κορασούλα, άφθαρτη, άπύκνυρη Παρθένα, Θεοσυρεμένη Μαρία.

Τη μυριοθαματοουργή εικόνα σου θα την αφήσω στην άλμυρή τη θάλασσα σαν καρδιά καινούργια κλωμμένο και άρμένιζε άρμένιζε καρδιά που δεν βουλιάζει στην άτέλειωτη θάλασσα. Να μη μας ξεχνάς, Παναγιά μου, λέγε συχνά στο χρυσό γυιόκα σου που έκαμε δσα φαίνονται και δεν φαίνονται, να συχωρή τα μεγάλα λάθια μας».

Αυτά είπε, φίλησε λαχταριστά την εικόνα, την άγκαλιάσε σφιχτά, την ξαναφίλησε και ύστερα την άφησε στη θάλασσα.

Άρμενίζει, άρμενίζει, άρμενίζει ή εικόνα της Παναγιάς μας, τρικυμία πήρε, βουίζει τρομαχτικά ο Βοριάς, βουλιάζουν σύψυχα καρδιά φορτωμένα εικονοσπάστες, λυσασμένο το κύμα θέλει να φάγη το βράχο, όλα βρίσκουν τον πάτο.

Μόνο ή εικόνα στέκεται όρθια σε ναύτης γιροπόδαρος ταξιδέβει, ταξιδέβει, άρμενίζει, πλέει, πλέει, σχίζει τάρροστεφάνωτα κύματα σε δελφίνι ακούραστο που περιπαίζει τα άτμοκάρβα.

Για που ταξιδέβει, που ζητεί να βρή λιμάνι ο μεγάλος λιμένας του κόσμου, κανείς δε γνωρίζει.

«Η χήρα θυμάται την εικόνα και κλαίγει» συλλογιέται να μη βάλη τον μονάκριβό της στα έγκόσμια και αποφασίζει να τον τάξη στη Παναγιά της να τον κάμη καλόγερο, να δουλεύη μόνο το Θεό και τη Μάννα του την Παναγιά.

Άποχαιρετά ο γυιός τη μητέρα, σκληρός άποχαιρετισμός, ζωντανός θάνατος, κ'έρχεται, άράζει στο λιμάνι του Κλήμεντα, ίσα ίσα εκεί έπουνε χτισμένο το μεγάλο Ίβηρητικό Μοναστήρι.

Όμορφονιός, γλυκόλογος, όλα του έχουν χάρη. Λέγει το σκοπό του στους πατέρες, λέγει την ιστορία της εικόνας, εξομολογιέται ο,τι είχε μέσα του, γίνεται σταβροφόρος, τυλίγει την όμορφιά του σε ρασο τρίχινο κατάρμαυρο, νύχτα μέρα προσεφκή, νηστεία, δούλεψι στην εκκλησία.

Το πιό άρχοντικό χωριάτικο σχολειό της Νορβηγίας είναι το Σαγατούν κοντά στη λίμνη του Mjøsen. Για και έκινούσαν κάθε δεύτερο χυνόπυρο. Έκαναν παρές, ένας δυό άνθρωποι από κάθε σπίτι, έφάρτωναν τρώφιμα σε ένα κάρφο, έζεψαν ένα άλογο και κατέβηκαν από τα ψηλά βουνά σε δυό τρεις μέρες κάτω στην άπλωταριά. Έτσι έφτασαν στο Σαγατούν, έκόνεψαν όπου μπορούσαν, έζησαν μια βδομάδα από τα φαγητά τους και κάθονταν μια βδομάδα όπως πρέπει, και τραγουδούσαν τα ώρατα και ζωηρά τραγούδια της πατρίδας τους και του Μπιέρνσον, άκροάζονταν μια βδομάδα δυό φορές την ήμέρα λόγου για λογίων λογίων πράματα και μια βδομάδα συζητούσαν μεταξύ τους για την πολιτική του τόπου. Έπειτα δλοικωρίσθησαν πάλι, κι ο καθένας ξεκίνησε για τόξερημό του σπιτικό, πούτανε μέρες δρόμος.

Έχει κάτι τι το φαιδρό κ'έλευθερο το σχολειό του Σαγατούν σαν και το χαρακτηριστικό πρόσωπο του διευθυντή του του Άρβεζεν. Το ίδιο δεν μπορεί κανείς να πη για το Φόνχαϊμ που είναι κρυμμένο μέσα σε ένα σκοτεινό δάσος από έλατα. Όλα τα σχολεία είναι φιλόξενα και άνοχτα για κάθε τιμό άνθρωπο. Όσο για την πληρωμή, ο καθένας κατά τα μέσα του. Στην εισοδο του Φόνχαϊμ όμως ήτανε γραμμένο: «Έδώ δεν μπαίνει κανείς που δεν έπληρωσε 50 ορε για ύπνο». Το Φόνχαϊμ είναι θεοφοβούμενο σχολειό και τουτό για δίνουν εκεί πέρα νερούλο καφέ, και μόνον ύστερ' από πολλήν άργποριάν. Ο τι όμως

Άγιος άθρωπος έγεινε, και τους άγιους τους πέρνει ο Θεός γρήγορα για να μη χασουν την άγιότητα τους από τα βαλούτα του ακούραστο της κακίας άφέντη, του Σατανά.

Έπεσαν άρρωστος ο νιός σταβροφόρος και χωρίς να τυραννηθή ξεψύχησε σαν που ξεψυχά άνοιστα λουλούδι που κόπτεται από το κλωνάρι του.

Πέρασε καιρός και οι καλόγεροι του δασωμένου Άθωνα, ξεχασαν και το μακαρίτη και την ιστορία της εικόνας. Η εικόνα ακόμα ταξιδέβει, πέρασε τον πόρο του Έλλησποντου, κατέβηκε στην Άσπρη Θάλασσα.

Πέρασε τις Κολώναις του Έρακλή, ταξιδέβει τον Όκεανό, γύρισε παντού όπου πιστέβουν τον γυιό της και τη Μάννα του και γύρισε, γύρισε, ήρτε να βρή το μέρος που θάφηκε ο γυιόκας της χήρας της γυναίκας εκείνης που θυσίασε και πλούτη και γυιό για την τιμία τη θαματοουργή εικόνα της.

Ήταν βράδυ, ο ήλιος ήταν βασιλεμένος. φεγγάρι δεν ήταν, σύννεφα έφραζαν τάστρα. Μα γιατί φέγγει σε μέρα, σε να βγήκε ήλιος;

Κοιτάζουν τηρούν και βλέπουν μέσα στη θάλασσα κοντά στο λιμάνι, όχι πολλά κοντάρια μακριά, μια κολώνα από φλόγα που έφεγγε τόσο τον Άθωνα που και βελόνι νάχανε το έβρισκε. Μεγάλο θάμα, τρώμαζαν οι άσκητάδες, οι έρημίτες, οι ήγούμενοι και προηγούμενοι, οι ύποταχτικοί και κατηχούμενοι και όλη ή κολογερία: τί μεγάλο σημάδι του Θεού νάνε, μήνα είνε συντέλεια, μήνα πόλεμοι γένουν μεγάλοι, μήνα χάσουμε τη Πόλη φόβος και τρομάρα.

Γκλάν, γκλάν τα σήμαντρα σε όλα τα Μοναστήρια καμπανοκουσιά, άντιλαλούν του Άθωνα οι δασωμένες καθαρόλουστες ρεματιές, λιτανεία γίνεται στο Μοναστήρι των Ίβηρων.

Δεν έμεινε καλόγερος, δεν έμεινε σιρδάρης, δεν έμεινε ψυχή να μην έλθη. Όλοι κατανυχτικά τό, Κύριε έλέησον ημάς, ψάλλουν.

Όστερα έκαμαν κομμάτι καρδιά και σιγά, σιγά βημάτισαν κατά τη θάλασσα. Και βλέπουν τι να δούν' στα φουρτουνιασμένα άλμυρά νερά εικόνα της Μάννας του Θεού μας, όρθοστεκούμενη σαν καρβοκούρης χεροδύναμος και από πάνω από την εικόνα φλόγα που άνεβαίνει ως τον ουρανό Ποιός είνε αξιος να γράψη για τέτοιο θάμα; μήνα έγω είμαι ο τραγουδιστής της Θήβας Πίνδαρος, για να ψάλλω ύμνους σαν και κείνον;

φάνηκε άμέσως, ήτανε το άνοθευτο δασκάλικον πνεύμα με το ήρωικό ύφος της άρχαιότητας. Όταν ήμουν εκεί, ένας δάσκαλος έκαμε λόγο για κάποιον άργαίο βασιλιά της Νορβηγίας σε ένα τόνο έρεθισμένο κ' έβριζε την σημερινή έποχή' οι άκροαταί, που ήταν πολλτες μάλλον παρά χωριάτες, είχαν όψη αυτάρεσκη και χαμένη. Να ή έπίσημη μούρη των θρήσκων' είναι δίκαιο μπροστά στον κόσμο, με σε έλεεινή κατάνυξη μπροστά στο Θεό. Είς το πνεύμα και τον χαρακτήρα του το σχολειό του Φόνχαϊμ μοιάζει πολύ με το δανικό του Άσκαφ.

Το τρίτο περίεργο σχολειό της Νορβηγίας είναι το σχολειό του Όλμαν. Δεν έχει όρισμένο μέρος—και τουτό το διακρίνει από όλα τάλλα παρά περιοδεύει μαζί του και άποκατασταίνεται κατά την ανάγκη λίγα χρόνια έδώ και λίγα χρόνια εκεί. Ο Όλμαν είναι ένας άττατος, συγγισμένος δημαγωγός, βαθιά χωμένος στην πολιτική ζωή της Νορβηγίας, με φαλακρό κεφάλι και κομψή ένδυματίζ. Καθώς εις όλα τα νορβηγικά χωριάτικα σχολεία και σε τουτό μεγάλο ρόλο παίζει ή θρησκεία. Η θρησκευτική άντίληψη του Όλμαν είναι ή διάλυση της θρησκείας εις την ήθική, δηλ. άφου όλοένα έχομε λιγώτερη πίστη, πρέπει να έχομε όλοένα περισσοτερη ήθική Άπ' όλα τα σχολεία της Νορβηγίας, του Όλμαν έχει τις περιστότερες σχέσεις με τις κυρίες της γειρασετίας και με τους γυναικείους άποστόλους της ήθικής. Η μητέρα του γράφει, όταν ακόμα πρόκειται να διαφεντέψη τα ήθικά προτερή-

Σάστισεν ή θάλασσα και είπε το θάμα στο θαλασσινό άέρα, ο άέρας φύσηξε και το είπε στα πεύκα, στα κέντρα, στα πλατάνια, τα δέντρα τό παν στα νερά και στα σπήλια κι αυτά στα κελιά, τα άσκηταριά και τα έρημητήρια και τό μαθε σύψυχος ο Άθωνας. Έμβήκαν μέσα σε βερκούλες και τραβούν για την εικόνα, με όσο πλησιάζουν τόσο ή εικόνα φεύγει σε άνοιχτά γυρνάνε πίσω με άπελπισιά.

Λιτανεία, άγρυπνία και πάλι, κρούεται ή κινύρα, παίζει ή Νάβλα και ή Σαμβήκη, άηδονολαλει το γλυκόλαλο Ψαλτήρι, το Νεχιλά λύνει το γρανίτη, με τίποτε δεν άγγίζει την καρδιά της Παναγιάς, το κερί έγεινε σιδερογρανίτης.

Άγριεψε το πρόσωπο της Παναγιάς, χρόνια τώρα θαλασσοκυτιέται, άνεμοδέρνεται, μοιάζει σαν πολύ ίσκιωμένο πυκνόδενδρο δάσος. Μα είνε μάννα και ή μάννα δεν κάμνει τον άγριο πολύ καιρό στα παιδιά της' χαμογελά άξαφνα και σκορπά τη χαρά και λάμπουν τα πρόσωπα.

Στο άγιονόρος ζούσεν ένας άσκητής, Ίβηρητής, μόνη έπιδερμίδα και κόκκαλο, όνομαζούντανε Γαβριήλ άγνωριστος, άγιος άθρωπος που σήκωνε πολλές άμαρτίες των άμαρτωλών.

Το καλοκαίρι ζούσε σε κάτι ρούσπες που είνε στις κορφές των βουνών, έμοιαζεν άητός με ράσο και με σταβρό σωστός σταβραητός, πέτρα είχε στρώμα, πέτρα προσκέφαλο, χορταράκια άβραστα και βλαστάρια από άγριόδεντρα ήταν ή τροφή του, καθάριο, κρύο, βουρβουλοπηδηχτό νερό το ποτό του προσεφκή, μετάνοια, άγρυπνία, ή δουλειά του.

Τον καιρό που χειμώναζε, κατέβαινε σε ένα κελί μονάχος, καταμόναχος, έψαλλε εκεί το Θεό του, κανέναν δεν τον πλησίαζε, ούτ' εκείνος κανένα, Θεός και Γαβριήλ κρυφομιλούσανε στην ήσυχία της νύχτας, στη φεγγοβολή της ήμέρας.

Σ' αυτόν τον άγιο μοναχό φανερώνεται ή Παναγιά στεφανωμένη με του ήλιου τις άχτίδες και λέγει να κατεβή να πάρη την τιμία εικόνα της. Να πατήση του λέγει σε' άλμυρά νερά σαν νάναι χρώμα για λιθόστρωτο, δε χρειάζεται βάρκα και κουπιά.

Ο Γαβριήλ είπε την άνάληψη του στους άλλους πατέρας, κατέβηκαν όλοι με ψαλμοιδίες στο άκρογιάλι και να ο Γαβριήλ περπατεί στη θάλασσα στέρια, σαν Χριστός στην Τιβεριαδα, σαν Μωυσής στην Έρυθρά, φτάνει, άγκαλιάζει με πόθο τη θα-

ματα της γυναίκας μπροστά στον άντρα, κ' ή άδερφή του είναι από τις φανατικώτερες γυναίκες της Σικαντιναβίας που μισούν τους άντρες.

Τα σοουηδία σχολεία διαφέρουν πολύ από τα δανικά και τα νορβηγικά. Ο,τι παρατηρεί κανείς πρώτα είνε πως δεν έχουν τόση ζωή μέσα τους όπως εκείνα. Δεν είναι τόσο άνακατεμένα με την πολιτική σαν τα νορβηγικά, ούτε έχουν τέτοια θερμότητα της καρδιάς και ζωηρή έμφύχωση σαν τα δανικά. Δεν είναι έν γενέει τόσον άπλά και λαικά, είναι πιό τυπικά. Στη Δανία και στη Νορβηγία οι μαθητάδες των χωριάτικων σχολειών όνομάζονται «παλληκάρια» (Kerle), στη Σουηδία τους λένε «έλένεσ». Στη Δανία μέσων πάντα στο σχολειό, τρώνε στο σχολειό, ζούνε στο σχολειό. Στη Σουηδία αυτό γίνεται σπάνια. Οι «έλένεσ» πληρώνουν μόνο για τα μαθήματα, όσο τα «παλληκάρια» για όλη τη διαμονή στο σχολειό' οι «έλένεσ» νοικιάζουν δωμάτιο δικό τους και έχουν φαγι δίε τους, μόνο οι πιό πλούσιοι κατοικούν στο σχολειό, και τρώνε μαζί με τον προεστό από το φορτωμένο τραπέζι του. Το έγκάρδιο των σχέσεων, ή οικειότητα της συκοινωνίας χάνει πολύ με αυτό. Ούτε άνακατεύονται διάφορες τάξεις, ήλικίες και έπαρχίες. Στη Σουηδία το χωριάτικο σχολειό είναι μια πραχτική σχολή, ένα παράρτημα του δημοτικού σχολειού για εύπορα χωριάτόπουλα. Μικροί χτηματίες εργάτες και τεχνίτες δεν πάνε εκεί, γιατί το σχολειό είναι άκριβό ή γιατί ο πλούσιος χτηματίας είναι παραπολύ

ματουργή εικόνα, τή φιλεί λαχταριστά και ψάλλει τροπάρια και Θεοτόκια μ' άγγελική φωνή.

Τρίμερη δοξολογία έγεινε σ' όλο τόν Άθωνα κ' ύστερα έχτισαν στό γιαλό τό έκκλησιάκι που σώζεται και έβαλαν τήν εικόνα εκεί. Μα όσο και δέν πατούσε κανείς χωρίς άδεια, όσο κι αν ήταν κλειδωμένο άξεκλείδωτο τό έκκλησιάκι, ή εικόνα έφυγε και πήγε στάθηκε πάνω από τή πόρτα του Μοναστηριού, όπου στέκεται ώς σήμερα και για άφτό λέγεται Πορτατίτσα, σάν που φανέρωσε τό σκοπό της στόν άγιο μοναχό Γαβριήλ τόν Ίβηρίτη, κατά μώς μās φανερώνουν τά συναξάρια τών άγιανορειτών. Η πληγή ή ματωμένη πώχει είνε ή γροθιά που έδωκε ή άράπης Βάρβαρος που μετάνοιωσεν ύστερα για τό θάμα, καλογέρεψε και απέθανε στό ίδιο Μοναστήρι, όπου σώζεται και τό μνήμα του.

Έγγραφα στό Μοναστήρι τών Ίβήρων στις 9 Μαρτίου του 1900.

ΓΙΟΥΡΓΑΣ

ΡΙΜΕΣ

Σπιτάκι της άσρολιμιάς που οι συννεφίες σου έφέρα Σε κάποιαν άκρη ανέγγιχτο της σιγαλιάς λυχνάρι Τη θλίψη μου που έπέρασε στη θύρα σου μια έσπέρα, Σάν τη νυφούλα του νερού παρηγοριά να πάρη.

Σπιτάκι που λογάκια άκούν της καλαμιάς σου οι [θρήνοι

Που στόν άγέρα έξωτικά μιλούν θλιμένα χείλη, Κ' έπλησαν τό σιγαλι νάρθητον στην έρημούια κρήνη Διαβάτες άγοροβήματοι-βουβά μιλούν τό δειλί.

Πώς κλαίει στά έρεκτια θλιβερή ή ήχώ τουςμοιρολόι, Στους τοίχους, στά παράθυρα τό δάκρυ της σταλαί Τόν ήχο του παραμυθιού, και κλαίν του άνέμου οι [γύ

Κάτι που έχάθη στην έρμιά με τή φωνή που πάει... ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

— Κοίταξε εκεί τό Μιστριώτη, είπε ή έπιστήμονας. Συλλογιόμυαι πώς ότα μās άφίση χρόνους, πόσα χρήσιμα πράγματα θα μπορείς νάν του βγάλεις! Άπό τά γένια του θα μπορείς να κάνεις βούρτσες, από τό δέρμα του να λιπάσεις όλόκληρο άμπέλι, από τόν εγκέφαλό του να φτιάσεις φούσκα πανάλαφρη, άπό...

— Ναι, είπε στεναζόντας ή φίλος του, μα τό σημαντικώτερο του μέρος θα χαθεί.

— Ποιό, δηλαδή; ρώτησε ή έπιστήμονας.

— Τό γαρίσμα του.

άποκλειστικός. Έπειτα όποιος δέν μπορεί να πάη σε ήλικία άπό 17 ώς 21 χρονών, τό παρατάει. Όλιγώτερο κατάλληλα τά σουηδικά σχολεία είναι για να τραβούν μαθητές άπό μακριά. Κάθε φέουδο έχει και τό σχολείο του, όπου συναπαντούνται όσοι είχαν σχέση είτε άπό γνωριμίες είτε άπό συγγένειες είτε άπό τό επαγγέλμα τους.

Μεταξύ τών χωριάτων της Σκανδιναβίας ή σουηδός είναι ή πλουσιώτερος, ή πειδ περήφανος και όλιγώτερο χωριάτης. Η ιδέα της εξέγερσης εις τά δανικά σχολεία έφύτρωσε άπάνω στό βάθος της σκλαβιάς και της έθνικής συνείδησης. Χωρίς τήν τυραννία και τις ζημιές πείσπαθε μιά φορά, ή δανός χωριάτης δέν θα έδειχνε εκείνη τήν έπιδεχτικότητα για τους θησαυρούς του πνεύματος, εκείνον τόν έλεύθερο ζήλο για μόρφωση, που είναι οι βάσεις όλης της κινήσεως τών δανικών σχολειών. Κι αυτός ή χωριάτης που άρχισε να αισθάνεται τήν αξίαν της τάξης του, του προσώπου του, έχυσε τό αίμα του στόν πόλεμο του 1864, ού ή έθνική συνείδησή του πληρώθηκε κατάβαθα και άγιατρευτα, μάλιστα εξ αίτίας της άνικανότητας τών άρχηγών και της ελλείψεως της πολιτικής κρίσης τών κυβερνητών. Άπό τότε ή δανός χωριάτης βλέπει τή δανία στόν έαυτό του, κ' είναι άληθώς ή μόνη τάξη στόν τόπο που χει προκοπή.

Στή Νορβηγία δουλοσούν δέν υπήρχε ούτε κιντώνεψε ποτέ ή Νορβηγία ως έθνος. Για τούτο λείπει άπό τό νορ-

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ:

Για τήν Ελλάδα Δρ. 10.—Για τό Έξωτερικό Φρ χρ. 10

10 λεπτά τό κάθε φύλλο λεπτά 10

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στά κισόκια της Πλατείας Συντάγματος, Όμονοίας, Έπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τραχιοδρόμου (Όφθαλματρείο) Σταθμού ύπογειου Σιδηροδρόμου (Όμόνοια)στο καπνοπωλείο Σαρρή (Πλατεία Στουρνάρα, Έξάρχεια) και στό βιβλιοπωλείο «Έστίας» Γ. Κολάρου.

Η συνδρομή του πληρώνεται μπροστά κ' είναι για ένα χρόνο πάντοτε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΟΜΑΧΟΥΣ

τους άποκάλεσε ή «Άκρόπολη» και τέτοιαι είναι και μ' αυτό τόνομα πρέπει να περάσουν στην ιστορία οι δεκαεθτά Λακκιώτες μ' όλους τους Βενιζέλους και τους Μαλινδρέτους και τους Γιαννάρηδες τους που με τό άνόητο και άντεθνικό κίνημα τους παρουσίασαν στά μάτια του κόσμου τήν Κρήτη σά μιάν Άντριώτισσα χοντροπαράμινα που ζητάει ναύτοχονήση γιατί τήν έγκατάλειψε ή άπιστος δεκανέας της.

Οι Έλληνομάχοι της Κρήτης άς καμαρώσουν αύριο μεθαύριο τά κατορθώματά τους. Κ' οι Έλληνομάχοι της Ελλάδας—γιατ' έχουμε κ' έδώ τέτοιους άνόητους Λακκιώτες, που μερικοί μάλιστα άπ'αυτούς διευθύνουν κ' έφημερίδες με μεγάλη ή με μικρή κυκλοφορία

δηγικό σκολειό εκείνο τό ψυχικό βάθος που χει τό δανικό τό πνεύμα του είναι πιδ λογικό και πολιτικό.

Στή Σουηδία λείπει και τό πολιτικό στοιχείο. Η Σουηδία είναι άληθώς μιά χώρα που τήν κυβερνούν οι χωριάτες. Έκει οι χωριάτες πάντα ήταν έλεύτεροι και πάντα ακούσστηκαν τά λόγια τους. Σύνωρα όμως οι σουηδοί χωριάτες είναι οι πειδ πλούσιοι της Σκανδιναβίας.

Ο Σουηδός χωριάτης είναι κυρίως ένας τσιφλικιτζής. Άπό τόν έργάτη, τόν δούλο, τόν τεχνίτη τόνε χωρίζει μεγάλη άπόσταση. Έναντίον του σουηδού χωριάτη οι έργάτες του άρχίζουν να συγκεντρώνονται κι ή κοινωνισμός της εξοχής που ξεκλώνεται λίγο λίγο διευθύνεται άπό τους άπόρους «έργάτες» εναντίον του εύπόρου «χωριάτη». Ο σουηδός χωριάτης ζή, σκέφτεται και τρώγει—μάλιστα τό τελευταίο—σάν τή ανώτερη πολιτική τάξη. Έχει και τις άρρώστιες της: άποπληξία, κακοστομαχία, νευρασθένεια. Άπό τόν ίδιο λόγον τών πολλών άνεγκών έχει και τήν αντίπαθεια για πρόωρους γάμους. Άπό τά παιδιά του πολλοί σπουδάζουν και ύστερα ως γιατροί, δασκάλοι, έφημέριοι και νομικοί μεταβαίνουν εις τήν τάξη τών μικρών πολιτών. Οι όλιγώτερον προικισμένοι γίνονται έμποροι στις έπαρχίες. Οι κόρες παντρεύονται αυτούς τους λεπιστράτους και τους σώζουν για τήν τάξη τους. Ένας γάμος μ' ένα δούλο, κι άς μήν ήτανε φτωχός, θα ήταν ντροπή για όλην τήν οικογένεια.

— άς κάθονται να συζητάνε άκαδημαϊκώς τό άντεθνικό κίνημα κι άς μη λούζουν πατόκορφα, όπως και τους άξίζει, τους άτουργούς και τους συνεργούς του. Καλά κάνουν οι άνθρωποι. Τόσο τους κόβει και τόσο λέν. Ο Ξαναμωραμένος μάλιστα άρθρογράφος τών «Καιρών» είπε και κάτι παραπάνω. Φώναξε τό φοβερό του: «Caveant Consules» και τά κεραμίδια σωριαστήκανε καταγής άπό τά γέλια.

Caveant Consules λοιπόν Άλλά με τούτα και μ' εκείνα άποδείχνουν οι Κρητικοί όλοφάνερα ότι έπρεπε να γίνη και με τό νησί τους, κείνο που έπρεπε να γίνη και με τήν Ελλάδα σάν λευτερώθηκε. Παρρείτε πώς θα φτανε ή Ελλάδα στα χάλια που βρισκεται σήμερα, αν πριν παραδοθή στους Έλληνες, δηλ. πριν διοριζτή Κυβερνήτης ή Καποδίστριας, παραδινότανε για δέκα είκοσι χρόνια, ή και περισσότερα, σ' ένα άλλο Κράτος Εύρωπαϊκό να τήν ποδηγετήση, να πούμε, στην πολιτική και στην κοινωνική ζωή;

Η Ελλάδα είχε ανάγκη από γκουβερνάντα, για να συνειθιση να περπατή ίσια και στερεά και να μη στραβοπατή όπως σήμερα. Άπό τέτοια γκουβερνάντα δείχνει κ' ή Κρήτη πώς έχει ανάγκη. Και φοβούμαστε μήπως οι Δυνάμεις, ύστερ' άπό τό κίνημα τών Λακκιωτών, άποφασίσουν να της τή δώσουνε. Ο Θεός να μās βγάλη ψεύτες.

Η ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

δεκάρα της Φιλολογίας— αυτό τό παρατσούκλι, θαρρούμε, πώς τριριάζει περισσότερο άπό κάθε άλλο στόν κ. Μιστριώτη—έβγαλε πάλι τό ρητορικό κόρακα στις εξετάσεις του Άρσακείου.

Βλέπετε, ή σιφός αυτός παπαγάλλος έχει πάντα ένα λόγο έτοιμο για κάθε περίπτωση. Πώς ή λόγος αυτός είναι γιομάτος άπό άνοησίες, περιττό να τό πούμε. Τό ξέρουν όσοι εύτύχησαν να τόν άκούσουν ή και να διαβήσουν τους γενναϊότατα ζετιναχθέντας άλλοτε στό «Νουμά» ρητορικού του λόγους. Μα κι όσοι δέν τόν άκουσαν, κι όσοι δέν τόν διάβασαν, ξέρουν τό ξεχειλίσιμα της άνοησίας που γίνεται, όταν τους πής πώς Μιστριώτης μιλάει.

Τό ίδιο έγινε και στό Άρσακείο, όταν μοιραστήκανε τά βραβεία. Ο παπαγάλλος θρονιάστηκε στό βήμα και άρχισε να μιλά για Δωδωναίον Δία για Ρωμαϊκή λεγεώνα, για διαιώνισιν Παλληνηίου Παρθενώνος, για φιλανθρώπους της Ελλάδος ού-

Ο σουηδός χωριάτης ως επί τό πλείστον δέν καλλιεργεί ποτέ ή ίδιος τά χωράφια του. Έπιβλέπει μόνον τους δούλους και τά μεροδούλια του. Τά σπία του είναι κομψά, οι κήποι του είναι μ' επιμέλεια τακτοποιημένοι, τά κορίτσια του κάθονται στό σπία, κάνουν λογέχειρα κ' έχρουν κι άναιμία. Στά καθέκαστα είναι της ανώτερης τάξης.

Έδώ και μερικά χρόνια περνούσα άπό ένα χωριό της γαλλικής Έλβετίας. Οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν άμπελοουργοί και άρκετά εύποροι άνθρωποι. Πάντα όμως είχαν τό αισθημα της τοπεινης τους καταγωγής. Γιατι γύρω γύρω στό χωριό ήταν σκορπισμένα σ' έρημη θέση άνάμεσα σε μεγάλα χωράφια κομψά σπία που έμειναν κλειστά για τους ξένους περιηγητάς και οικότροφου. Άν ρωτούσες, ποίος κάθονταν εκεί, σου άπάντησαν με κάποιο σεβασμό: les messieurs paysans. Άν ρωτούσες, ποιων είναι τά μεγάλα κοπάδια και τά όραία λιθάδια: aux messieurs paysans. Άν ρωτούσες, τί επάγγελμα έχει ή δήμαρχος του χωριού: un monsieur paysan Lund.

Για να χαρακτηρίσω τους Σουηδούς χωριάτες καλύτερα, θα τό κάνω με τις ίδιες λέξεις: ο ι κ υ ρ ι ο ι χ ω ρ ι α τ ε ς. Μεταξύ τους όνομαζονται άκόμα με τόννομα τους, μπροστά στες άλλες τάξεις όμως είναι οι κ υ ρ ι ο ι χ ω ρ ι α τ ε ς. Κι άπ' αυτήν τήν έποψη ιδρύθηκαν και τά σχολεία τους.

Τά περισσότερα έχει ή πιδ καλλιεργημένη και πιδ

ρανούς και για χιλίες δυο παρόμοιες φουσκαντεριές. Είπε και μια ψευτιά μιὰ μονάχα;—χοντροκομμένη, όπως τις συνειθίζει, όταν φώναζε πώς; «όπως τό κοινοβούλιον ἐργάζεται περί τήν ἐφήμερον διακανόνισιν τῶν ζητημάτων τοῦ παρόντος, οὕτω τό σχολεῖον δημιουργεῖ τὰ σχέδια και τὰ προπλάσματα τοῦ μέλλοντος».

«Όσοι ἔχουν ἰδέα ἀπό Ρωμῆικο κοινοβούλιον και ὅσοι ξέρουν τί θά πῆ Ρωμῆικο σχολεῖο, μποροῦν νά καταλάβουν δίχως κόπο πόσο τό πρώτο ἐργάζεταί γιά νά κανονίσει ἐφήμερα ζητήματα και πόσο τό δεύτερο δημιουργεῖ σχέδια και προπλάσματα γιά τό μέλλον.

Κορώνα δέ ρητορική πού θά τήν ζήλευε κι' ὁ πλανώδιος ἱεροκήρυκας Βδελυρόπουλος, εἶναι κ' ἡ ἀκόλουθη:

—«Αν τό σχολεῖον τῶν ἀρρένων χειραγωγῆ μονάδας, τό παρβαναγωγεῖον ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ αὐτοῦ σημασίᾳ παρασκευάζει δλοκλήρους οἰκούς, ὧν δίκην βασιλείσης ἀρχει ἡ γυνή».

Κριμα πού τό λόγο του δέν τόν ἔστειλε στό μικρό διαγωνισμό μας. Θά παραβλέπαμε, ἐξαιρετικά γι' αὐτόν, τόν ὄρο τῶν ἐξήντα λέξεων, και θά τοῦ δίναμε τὰ 10 φράγκα.

Σ' ΕΝΑ

βρέθηκαν ὄλοι σύμφωνοι, ὅστερ' ἀπό κόπο μεγάλο κι ἀπό συζήτησησ περὶ τῆς, πῶς ὑπάρχει ἐπιδημία τύφου στήν Ἀθήνα. Ἄν φταίη τώρα τό Ἀδριάνειο ἢ ὄχι, λίγο μᾶς ἐνδιαφέρει. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ὑπάρχει τύφος κι ὅτι ἔπρεπε, μόλις φανερώθηκε ἡ ἐπιδημία, νά πολεμηθῆ, μὲ κάθε τρόπο και νά ἐμποδιστῆ τό ἐξάπλωμά της.

Ἄλλὰ πού ἀφίνει ἡ ἀναθεματισμένη πολιτική νά νοικιστοῦμε και γιά τῆ ζωῆ μας ἀκόμα! Ἔτσι και τό ζήτημα τοῦ τύφου τό πῆραν πολλοί ὄπλο γιά νά πολεμήσουν τό Δῆμαρχον.

«Όσοι ζῆτε μακριά ἀπό τήν εὐτυχισμένη πόλη μας, νά τὰ πιστέψετε τὰ λόγ' αὐτά. Ἀπό τήν μιὰ μεριά, ὄλοι οἱ ἀπορριφθέντες μνηστῆρες τῆς Παιδιατρικῆς ἔδρας, μὲ τόν κ. Παπακωνσταντίνου γιά καπετάνιο, βγήκαν και φώναξαν πῶς τόν τύφο μᾶς τόν ἔφερε τό Ἀδριάνειο ὕδραγωγεῖο. Ἐπειτα βγήκαν και τόν σιγοντάρισαν ὄλ' οἱ δημοσιογράφοι πού— γιά λόγους πατριωτικούς πάντοτε—ἀντιπολιτεύονται τόν Δῆμαρχο. Στό τέλος κι ὁ ἴδιος ὁ κ. Μερκούρης ἔπεσε ὄξω, γιάτι ἀντί νά πῆ πῶς εἶτε τό Ἀδριάνειο, εἶτε ἄλλο φταίει, αὐτός ἕνα μόνο θά κοιτάξῃ, πῶς νά ἐξασφαλίσῃ τήν υγεία τοῦ κόσμου

πλοῦσια ἐπαρχία Ichnen. Τό καλύτερο ἀπ' αὐτά, ἡ μητέρα ὄλων τῶν ἄλλων εἶναι τό «Χβίλαν» (ἡσυχία). Τό ἴδρουσε ἕνας ὕψηλῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Lund, πού ἄφησε τήν ἐπιστήμη, γιά νά δουλέψῃ γιά τόν λαό μονάχα μ' ἐκείνον ὄν ἐνθουσιασμό, πού τοῦ ἦρθε ἀπ' τῆ Δανία. Στό σχολεῖο του ἐμφορῶθηκαν ὄλοι σκεδδν οἱ προσετοί τῶν ἄλλων σχολειῶν. Μὲ τόν καιρὸν ἀρκάχτηκε χωρὶς τήν ἐπίδραση τοῦ προσετοῦ— ὄλοένα περισσότερο ἀπὸ τήν τότε δυνατή κι ἀπὸ τήν κυβέρνηση εὐνοουμένη καταναυτική ἡδονή, πού τραβάει μάλιστα τόν γυναικόκοσμο.

Τό δεύτερο σχολεῖο εἶναι τό Φρίτχαμ (εἰρηνόσπιτο) κοντά στό Landskröna. Μοιάζει περισσότερο μὲ τό παλιό σχολεῖο τοῦ Kold. Ὁ ἴδρυτής του δέν ἦταν σπουδασμένος, μὰ ἀπλὸς και εὐθῆμος ἄνθρωπος, PERSSON, πού ἐνεργούσε μόνον μὲ τήν προσωπικότητά του και πού πῆρε τοὺς μαθητές του ἀπ' ὄπου βρῆκε. Ἡ πᾶρα πολὺ φυσική του μέθοδος καταφρονούταν ἀρκετὸν καιρὸν, ὥσπου ἡ ἀξία του ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τό ὄπουργεῖο διὰ τῆς συνειθισμένης χρηματικῆς ὑποστηρίξεως.

Ἐναν περίεργο τύπο τῶν σουηδικῶν σχολειῶν ἀντιπροσωπεύει τό Grimslöf. Ἡ θέση του εἶναι στό πλουσιώτερο μέρος τοῦ Σάμλαντ, ψηλά σ' ἕνα βουνό, σ' ἕνα πελώριο χεῖριο, σάν παλάτι. Ὁ διευθυντής, Hammarberg, εἶναι ἡσυχος, σοβαρὸς και ἀπρόληπτος ἄνθρωπος, εἶναι ὁ ἴδιος γιὰς ἐνὸς μεγάλου χωριάτη, κατὰ σουηδικὴν ἀντίληψη, δηλ. ἕνας ἰδιοκτήτης χωραφῶν πούχε σύνωρα ἕνα μύλο, ἕνα ξυλοκοπεῖο και ἄλλα ἐσοδικὰ καταστήματα. Τό σχολεῖο του συχναζεται λοιπὸν μόνον ἀπὸ τοὺς ντόπιους τῆς ἐπαρχίας Σάμλαντ, μὰ τί λογῆς ἄνθρωποι εἶναι αὐτο-

κάθησε ὁ εὐλογημένος κι ἀνοίξε βυζαντινὴ συζήτηση μαζὶ τοὺς.

Τό συμπέρασμα ἀπ' ὄλ' αὐτά, δέν θά τό πούμε μεις. Τό εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Τύφος, μὲ τό παληκαρῆσιο ξάπλωμά του.

ΑΚΟΥΣΤΕ

κ' ἕνα, ἔξυπνο ἀλήθεια, χωρατό, νά γελάστε. Τὴν παρασμένη ἑβδομάδα ὁ φίλτατος διευθυντής τῆς «Ἐστίας» μᾶς καταπερνούσε μ' ἕνα ἐπιχείρημά του ἀκαταγώνιστο.

Μᾶς ἔστειλε δηλ. μὲ κάποιο συντάχτη του ἕνα φύλλο τοῦ «Νουμά», τὸ 101, διορθωμένο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο: Στὸν «Καθημερὸν Ταχυδρόμον» τοῦ Λίβερπουλ δημοσιεύτηκε σπουδαιότατη συνέντευξη τοῦ κ. Πάλλη γιά τὸ ἀντιπριγκηπικὸ ζήτημα πού ἐδημιούργησαν στήν... ἔλαμε γραμμὴν μεις, «εἰς τὸν «Καθημερινὸν Ταχυδρόμον» τοῦ Λίβερπουλ ἐδημοσίευσεν ὁ φίλτατος διευθυντής τῆς «Ἐστίας».

Κι ἀπὸ κάτω, σοφώτατα, ἐπρόθεσε: —«Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ διευθυντής τοῦ «Νουμά» πλὴν τινῶν ἀνορθογραφῶν και τυπογραφικῶν σφαλμάτων, εἶναι ὕπερ τῆς πραγματικῆς γλώσσης».

Τό τελεσίγραφο αὐτό μᾶς ἐγχειρίστηκε, νύχτα, στήν ἱστορικὴ κολῶνα τοῦ «Ἀλέκτορα» κι ἐμολογούμε πῶς τὰ γίσαμε. Τί νάπαντήσουμε σ' αὐτό; Εὐτυχῶς ὁ καφριτζῆς μας ὁ «Ἀλέκτωρ» πούχε διαβάσει τό δειλινὸ τῆς ἴδιας μέρας στήν «Ἐστία» τὴν πολύκροτη δῆλωσιν τοῦ τυπογράφου και τοῦ διορθωτῆ τῆς γιά τῆ γλώσσα τοῦ «Νουμά» μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τῆ δύσκολη θέση.

—Πάρτε, μᾶς εἶπε ὁ σοφὸς φίλος, μιὰν «Ἐστία» διορθωστέ τὴν ὅπως διόρθωσε τοῦ λόγου του τὸν «Νουμά» και γράψτε του ἀποκάτω κερὶς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ διευθυντής τῆς «Ἐστίας» ἔβρον ἀπὸ μεσοκοῦς μακαρονισμοὺς κι ἀπὸ μερικὲς λέξεις τοῦ τις γράφει χωρὶς νά τις αἰσθάνεται και χωρὶς νά τις μιλάη ποτέσ του, εἶναι ὕπερ τῆς πραγματικῆς γλώσσης.

Ὁ «Ἀλέκτωρ» εἶπε δίκιο. Γιά τό κατόρθωμά του τοῦ ὑποσκηθίκαμε πῶς θά καταφέρουμε τὸν φίλτατο διευθυντή τῆς «Ἐστίας» νά τὸν καλεῖ τῶ α κ' ἐμπρός: σ' ὄλα τὰ συμβούλια πού κάνουν οἱ συντάχτες του μαζὶ μὲ τοὺς τυπογράφους του και μὲ τό διορθωτῆ του γιά τό γλωσσικὸ ζήτημα.

ΞΕΦΤΥΛΙΣΤΕ

ταυτιά σας, δασκαλοποτισμένοι Ρωμιοί, νάκούσετε τί σᾶ; φωνάζει ὁ Ἄντρεάδης στὰ ἐθνικώτατα ἄρθρα του πού δημοσιεύει στήν «Ἀκρόπολη».

Τὰ λέει λίγο ἄγρια μὰ δέν πειράζει. Ἡ Ἀλήθεια πάντα ἄγρια πρέπει νά λέγεται, και μάλιστα στοὺς Ρωμιούς, ἄγριώτατα.

Ἄκουστε λοιπὸν! «Ἐάν συγκρίνωμεν ἕνα ἀγράμματο, λέει, Ρώσ-

σον μὲ ἕνα ἀγράμματο ὁμοειθῆ του, θά ἴδωμεν ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν πολλακίς εἶνε τόση, ὅση εἶνε ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐνὸς ζῶου και ἐνὸς ἀνθρώπου.

Ἐάν δὲ συγκρίνωμεν και ἕνα ἀγράμματον Ἐλλῆνα μὲ ἕνα ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀγράμματον, θά ἴδωμεν ὅτι και μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει διαφορὰ, ἀλλὰ διαφορὰ ἀντίστροφος, διότι οἱ ἀγράμματοι Ἐλλῆνες ὡς πρὸς τὴν εὐφυῖαν και τὴν ἱκανότητα εἶνε πάντοτε ἀνώτεροι τῶν ἀγράμματον, σπανίως ἴσοι και οὐδέποτε κατώτεροι. Ἐάν δὲ μεταξὺ τῶν ἀγράμματον θά εὐρωμεν ὄλιγους τινὰς ἀνήτους και ἀκαταλογίστους, μεταξὺ τῶν ἀγράμματον θά εὐρωμεν κατ' ἀναλογίαν πάντοτε περισσοτέρους Πῶς δὲ συμβαίνει τοῦτο;

Ἰδοὺ πῶς συμβαίνει. Ἰὰ ρωσικὰ σχολεῖα, ὅπως και τὰ σχολεῖα ὄλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, δέν διδάσκουν τοὺς μαθητάς ἀνευ ἀποτελέσματος γλώσσαν και μόνον γλώσσαν, ἀλλὰ διδάσκουν γνώσεις και ἰδέας ἀποτελεσματικῶς διὰ τῆς ὁμιλουμένης τοῦ ἐθνους αὐτῶν γλώσσης, και ἐπομένως εἶνε ἱκανὰ νά μεταβᾶλουν και τὰ ζῶα εἰς ἀνθρώπους».

Αὐτὰ, ἀνάμεσα σὲ τόσες ἄλλες μεγάλες ἀλήθειες, λέει ὁ λιονταρόψυχος Ἄντρεάδης. Ἄν ρωτήσετε τώρα γιάτι τὰ γράφει τᾶρθρα του στήν καθαρεύουσα, ἐνῶ εἶνε φανατικὸς ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς, τὴν ἀπάντησιν τὴν ἔχομε προχειρῆ. Ἡ Ἀκρόπολη μόνον στήν καθαρεύουσα γραμμὴν ἀεχγτικὴ νά τὰ δημοσιέψῃ τᾶρθρα του. Κι' ὁ Ἄντρεάδης, πού μονάχα στό σκοπὸ ἀποβλέπει, θάταν προθυμος και Κινέζικα ἀκόμα νά τὰ γράψῃ, ἄρκει νά τοῦ τὰ δημοσιέυσαν.

Κυρία Μαρουῖα (γυρίζοντας ἀπὸ τό ταξίδι τοῦ γάμου). Πέες μου, Ἐλένη, τὸν εἶδες τὸν κ. Φούρκα καθόλου; ὀποθέτω, λυπάται: πολὺ πού παντρεύτηκε.

Ἐλένη (ἡ στενωτέρη τῆς φιλενάδας). Ὡ ναι, ἔτσι λέει, λυπάται πολὺ... πολὺ πολὺ, ἄν και λέει δὲ γνωρίζει τὸν ἄντρα σου ..

Ἀρραβωνιαστὴς. Ἔτσι λοιπὸν ὁ ἄθλιος! Εἶχε τό θάρρος νά σ' ἐνοχλήσει, νά σοῦ πει ἄγαπες, νί... Και τί τοῦ ἀπάντησε; τοῦ... τοῦ... τοῦ μασκάρῃ!

Ἀρραβωνιαστὴς. Ἐν. Ἄ. Τοῦ εἶπα πῶς; ἀγαπῶ ἕνα ἄλλο.

Ἀδερφεῖ. Κοίταξε τί λέει ἡ ἐφημερίδα ἐδῶ, Νίκο. Τόσο, λέει, πρόδρα ὁ ἡλεχτρισμός, πού γλήγορα θ' ἀγγίξουμε ἕνα κουμπὶ κι' ὄ,τι θέλομε ἀμέσως θά μᾶς παρουσιάζεται μπροστὸ μας.

Ἀδερφεῖς. Μείνε ἡσυχῇ! ἄφτος ὁ τρόπος δέν κάνει γιά σένα.

Ἀδερφεῖ. Γιατί ὄχι; Ἀδερφεῖς. Γιατί νά σὲ χρωσώσουν ἑσένα, δέν πιάνεις κουμπί... Κοίταξε τό πουκάμισό μου.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ Σάμλαντ τὸ ἀποτελοῦν ἄγνωστα κι ἀδιὰπεραστα δάση. Σ' αὐτὰ δέν μπαιναι εὐκολα κανένας γυρολόγος, οἱ χωροφύλακες δέν ἔχουν ἐξουσία ἐκεῖ μέσα, ὁ πολιτισμὸς σταματᾶ. Ἀπ' ὄπισω ὄμως ἀπ' αὐτὰ τὰ δάση κάθονται πάλι χωριάτες, πλοῦσιοι μάλιστα, πού τὰ παιδιὰ τοὺς τραβιούνται ἀπὸ τὰ ὀφέλιμα μαθήματα τοῦ σχολεῖου. Ἐκεῖ μαζεύονται μὲ τις μοτιλίτες τοὺς γεμᾶτες ρακὶ και μὲ τοὺς λάζους τοὺς. Εὐκόλα πιάνουν και τὸ ἕνα και τὸ ἄλλο. Ὁ τι δέν τοὺς ἀρέσει, τὸ ρίχνουν κάτω, εἶτε ἰδέες εἶναι εἶτε ἄνθρωποι. Γι' αὐτὸ δὲ προσετὸς ἀναγκάζεται νά διαλέγῃ οὐτέρενα ἀντικείμενα γιά μάθημα και πρὸ πάντων νά μὴν πῆσῃ σὲ θρησκευτικὴν ἐλευθεροδοξία. Ὁ Σουηδὸς δὲ βουνησίος αἰσθάνεται μιὰν ἀνάγκην γιά τὴν κόλασιν σάν ἀντιζύγιε τῆς ἀγριότης του· μιὰ τὸ ρίχνει ὄξω, μιὰ εἶναι καταναυγμένος ἀμαρτωλός. Κι ἄμα παραδιάσης τις δικαιολογημένες του ἀνάγκες, ἀμέσως σηκώνεται μὲ ὄλους τοὺς ὀπαδοὺς του, κι ὁ προσετὸς πού θέλει κι αὐτὸς νά ζῆ και νά κερδίῃ,—τρέχα γύρευε. Δίση ὄμως και ἐρημιάς ἀλλάζουν παντοῦ μὲ γόνιμα και ἀνοιχτὰ χωράφια, ἐδῶ καλλιεργημένο χῶμα, ἐκεῖ ἄγρια ἐρημιά. Νά πού πρόκειται νά συμφιλιωθῶν οἱ ἀντιθέσεις.

Νά καθυποτάξῃ κανεὶς τὸ πλῆθος, εἶναι τὸ ἔργο τῆς μεγάλης προσωπικότητος. Τέτοιος εἶναι σπάνιος. Και μεταξὺ τῶν συγχρόνων προσετῶν τῶν σουηδικῶν σχολειῶν εἶναι σπάνιος. Σ' αὐτὰ μῶ φαίνεται πῶς κυριαρεῖ ἡ προφυλακτικὸτητα. Εἶναι ὀφέλιμα ἱστικτοῦτα τῆς προόδου.

Τὰ μαθήματα παντοῦ εἶναι τὰ ἴδια ἡ μητρικὴ γλώσσα, ἱστορία, μερικὸι κλάδοι τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, γεωγραφία, γεωδαισία, ἱχνογραφία, φωνητικὴ μουσικὴ, γυ-

μναστικὴ, σπιτήσια βιομηχανία, ἀριθμητικὴ, καταστιχογραφία, συνταγματικὴ τοῦ κράτους και τοῦ δήμου, λίγη πολιτικὴ οἰκονομία και πραχτικά γυμνάσματα στήν συζήτηση. Κάθε σχολεῖο παρασταίνει ἕνα δῆμο μικρὸ και πραγματεύεται στις ἐσπερίδες τῶν συζητήσεων ὅσα ἔχει νά πραγματεύεται ἕνας δῆμος. Ἄμα τελειώσει ἡ περίοδος τῶν μαθημάτων, οἱ πρώην μαθητάδες γίνονται μέλη ἐνὸς συλλόγου τῶν πρώην μαθητῶν, πού συνεδριάζει μερικὲς φορὲς τὸ χρόνο.

Ἐνα μέρος τῶν σουηδικῶν σχολειῶν διοργάνωσε και καλοκαιρινὰ μαθήματα γιά κορίτσια— δηλ. γιά θυγατέρας ὀνομαστῶν χωριάτων. Ἐκεῖ μαθαίνουν ἐξὸν ἀπὸ ἕνα μέρος τῶν ἴδιων κλάδων, πού μαθαίνουν κ' οἱ νέοι, πλύσιμο, σιδέρωμα και πρὸ πάντων νά ὀφαινουν τὰ ὄμορφα καλιὰ σουηδικὰ πακλώματα, χαλιὰ κλπ. πού τὰ ὀφαιναι ἄλλοτες σὲ κάθε σπιτί, ἔπειτα ὄμως ξεχυστήκανε. Τόσα κορίτσια ὄμως ὅπως στὰ δανικὰ σχολεῖα δέν βρίσκονται στὰ σουηδικὰ.

Ἐκεῖνο τὸ σχολεῖο πού ἔχει μέσα του περισσότερο ἀπὸ τᾶλλα τὸ πνεῦμα τοῦ «Grundtvig» εἶναι τὸ Τάρνα στὰ περίχωρα τοῦ Στοκχόλμ. Ὁ διευθυντής του, Holmberg, ἔχει τὴν πρόθεσιν νά ἐνεργῆ στὸ αἶσθημα. Αὐτὸ συμφέρει μόνον, νά ὑπάρχει μιὰ ἀδιάκοπη συγκοινωνία τοῦ προσετοῦ μὲ τοὺς μαθητάδες του, πού εἶναι μόνον δυνατῆ, ἔν οἱ τελευταῖοι ζοῦνε πάντα στὸ σχολεῖο.

Αὐτὸ τὸ σύστημα δέν τὸ ἔχουν στή Σουηδία, γιάτι αὐτὸ θά ἐπέβαλλε ἀνυπόφορο βίρος στήν κυρὰ δασκάλα. Οἱ Σουηδὲς ὄμως ἐν γένει δέν ὀποφέρουν πολλὰ βάρη.

Ο «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» ΛΥΣΣΑΓΜΕΝΟΣ

Κων/πολις 10 'Ιουνίου

Τηλεγραφήμα του «Ν ο υ μ α» (καθυστερήσαν)

Ο ήμετέρος «Ταχυδρόμος» προσεβλήθη υπό λύσεως. Από μακρού παρουσίαζεν ύποπτα σημεία, άλλ' από της χθές εξερρήχθησαν ραχδαία τα συμπτώματα της φοβεράς ταύτης νόσου. Σήμερον προσεκομίσθη παρά τῷ διευθυντῇ του Αὐτοκρατορικοῦ λυσιατρείου κ. Remlingen, άλλ' οὐτε ἀπεφάνετο ὅτι ἦ ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ θεραπεία εἶναι προφυλακτική, ὅτι κατ' αὐτὰς ἐφαρμόζεται ἐν Παρισίοις ἀποτελεσματικῶς νέα θεραπευτικὴ ἀγωγή. Σκέψεις λοιπὸν γίνονται νὰ μετακομισθῇ ἐκεῖσε ὁ ἀσθενής, ἀλλὰ φόβος ὑπάρχει μὴ ὁ κ. Ψυχάρης ραδιουργήσῃ καί, ἐντὶ θεραπευτικοῦ φαρμάκου, χορηγήσῃ τῷ ἀγαπητῷ ἡμῖν «Ταχυδρόμῳ» φέλλα. Μεσιτεύσατε πρὸς Θεοῦ παρὰ τῷ ὑμετέρῳ ἀρξιστάρχῳ ν' ἀπόσχῃ πάσης ραδιουργίας, ἵνα μὴ τὸ ἡμέτερον ἔθνος στερηθῇ τῶν φώτων τοῦ μεγάλου τούτου προστάτου τῆς μελιρραθάμιγγος τῶν προγόνων γλώττης καὶ τῶν ἄλλων ἔθνικων συμφερόντων, ὑπὲρ ὧν δεικνύει ἀεὶ ποτε θερμὸν ἐνδιαφέρον, ὅπως ἄλλως διετράνωσε ἐν τῷ ζητήματι τῆς Φ α ν ε ρ ω μ ε ν η ς, τῷ σπουδαιότερῳ τῶν ἔθνικων ζητημάτων, ὅσα ἀνεφάνθησαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του—τοῦ Ταχυδρόμου, λέγω—καὶ ἐντεῦθεν' ὅπου οὐδόλως διεφθάρη ὑπὸ ρωσικῶν ρουβλίων, καὶ οὐδόλως συνετέλεσεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μητροπολίτου Κυζίκου Κωνσταντίνου.

Ἀναγνώστης τοῦ «Ταχυδρόμου»

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

- Στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κυριακῆς θὰ δημοσιεύουμε τὸ «Ἀσκημο Παπί» τοῦ Ἀντερσεν, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ. Πάλλη.
- Καθὼς καὶ τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Πολαμᾶ «Τὸ θέατρο καὶ τὸ τραγῳδία»—
- Καὶ τὸ τρίτο γράμμα τοῦ Δάμωνα.
- Τὸ ρομάντζο τοῦ κ. Ψυχάρη ἔφτασε στὴ μέση. Καθὼς λογαριάζουμε, τέλη Αὐγούστου θάιναι τελειωμένο. Τὴν πληροφορία αὐτὴ τῇ δίνουμε, γιὰτὶ μᾶς ζητήθηκε ἀπὸ μερικοὺς ἀναγνώστες μας.
- Φιλοδρόματος πόλεμος ἀνοίξει τὴν περασμένη ἑβδομάδα στὴς στήλας τῶν ἐφημερίδων γιὰ τὰ «Κουλουβάχατα» τῶν ἠνωμένων Παγοποιείων Πῶπ-Κουρούπη.
- Ὁ Πῶπ ἐδήλωσε πὼς τὰ «Κουλουβάχατα» εἶναι καὶ δὲν εἶναι δικὰ τους.
- Ὁ Κουρούπη ἀπαντῶντας στὴ δήλωσιν ἐδέχθηκε, μὲ κάθε ἐπιφύλαξιν, τὴ συνεργασίαν.
- Συμφώνησε ὁμοῦ καὶ ὁ Κουρούπη μὲ τὸν Πῶπ πὼς ἡ ὑπόθεσις εἶναι παρμένη ἀπὸ ξένο, Γαλλικὸ ἔργο.
- Κ' ἐπειδὴ περὶ ξένου ὁ λόγος, στὸν καυᾶ τους αὐτὴν ταιριάζει περιφραγμὰ μιὰ παροιμία μας: Δυὸ γαῖδαροι μαλῶνανε σὲ ξένο ἀχειριῶνα.
- Καλὰ τοῦ τῆφαλε τοῦ Στάη ὁ κ. Μιχ. Κατσούλης.
- Πολλοὶ μάλιστα ἀπόρησαν πὼς καταδέχθηκε ὁ κ. Κατσούλης νὰ κατεβῇ ἴσα μὲ τὸν Στάη, ἀφοῦ οὔτε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας χρημάτισε, οὔτε ἄνθρωπο σκότωσε.
- Τὸ «Σκρίπ» δὲν μπορεῖ νὰ χωνέψῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν «Καιρῶν» μὲ τὸν Βενιεράκη τους.
- Κάθε μέρα φωνάζει πὼς ὁ Βενιεράκης λέει ψέματα, πὼς ὁ Βενιεράκης δὲν πολέμησε στὸ Πόρτ-Ἀρθούρ, πὼς ὁ Βενιεράκης δὲν ἔβαλε φωτιὰ στὸ πηγάδι.
- Ἄδικο ἔχει νὰ φωναζῇ τὸ «Σκρίπ», ἀφοῦ μπορεῖ καὶ αὐτὸ ἀξιόλογα, καὶ δίχως πολλὰ ἔξοδα, νὰ δημιουργήσῃ ἕναν ψευτοβενιεράκη καὶ νὰ κατατροπώσῃ τοὺς «Καιροὺς».
- Βλέπετε, τόσο εἶναι κακομαθημένους μὲ τὴν ἀλήθειαν οἱ ἐφημερίδες μας, πὼς τρέμουν νὰ γράψουν καὶ κανένα ψέμα.
- Οἱ ἀξιωματικοὶ, λένε, θὰ ζητήσουν νὰ μὴ φορᾶνε σπαθὶ σὲ καιρὸ εἰρήνης καὶ στὸν πόλεμο.
- Τὸ βρῆσκουν περιττό, μὰ δὲν ἔχουν τόσο δίκιο.
- Γιὰτὶ ἂν στὸν πόλεμο τοὺς εἶναι κάποτε περιττό, στὴν εἰρήνη ὁμοῦ τοὺς εἶναι ἀπαραίτητο.
- Ρωτήστε καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ θὰ σᾶς πούναι τὰ ἴδια.

Ο ΙΔΙΟΣ

«ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ»

Στὴν ἐφημερίδα «Journal de Genève» δημοσιεύτηκε τῶρα τελευταία (21 τοῦ Μαγίου) ἐν κ. ἄρθρο γιὰ τὰ «Ρόδα καὶ Μήλα» (τόμος β') τοῦ κ. Ψυχάρη.

«Μ' εὐχαρίστησεν πάντα, λέει ὁ ἀρθρογράφος κ. Duvillard, στὴν Εὐρώπῃ οἱ φίλοι τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας διαβάζουσι βιβλία τοῦ κ. Ψυχάρη, τοῦ σοφοῦ καθήγητῆ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας τῆς συμμερινης, τοῦ θερμοῦ κοσμοπολίτη πού στὴν Ἀθήνα ὁ περισσότερο κόσμος καμιά ἐχτίμησιν δὲν τοῦχει, μάλιστα τὸν ἔχουσι γι' ἄνθρωπο βλαβερὸ καὶ χυδαῖο... Ἡ γλώσσα τοῦ λαοῦ πού τὴ λένε πρόστυχο «patois» πού δὲν τὴ θέλουσι στὰ σκλόνια, πού ἡ πολιτεία δὲν τὴν παραδέχεται, εἶναι ὡς τόσο ἡ γλώσσα πού ὅλος ὁ κόσμος τὴν καταλαβαίνει καὶ τὴ μιλάει, καὶ σ' αὐτὴ τὴ γλώσσα ἔχουν τραγουδεῖ οἱ πῶς μεγάλοι Ρωμιοὶ ποιητὰι τοῦ καιροῦ μας, ὁ Σολωμὸς, ὁ Βηλαράς, ὁ Βαλαωρίτης καὶ ἄλλοι... Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα εἶναι ζήτημα τῆς ἡμέρας, κ' ἔγινε κίβλας ἀφορμὴ νὰ χυθεῖ αἷμα, ὅταν πύρανε νὰ μεταφράσουν τὸν Ὀμηρο, τὸ Σοφοκλή, τὸν Αἰσχύλο, ἀκόμα καὶ τὸ Βαγγέλιο στὴ γλώσσα πού μόνη αὐτὴ εἶναι πράγματις ἐθνικὴ. Ὁ ἑλληνικὸς ἐγωισμὸς ἐπαναστάτησε μὲ τὴ λέξιν «μετάφρασις» Τὸ ἴδιο σὰ νᾶπρεπε νὰ σηκωθοῦν οἱ Γάλλοι, ἂν ἔβλεπαν νὰ μεταφραστῇ «τὸ τραγῳδία τοῦ Ρολάντου» ἀκόμα καὶ σὲ κανένα ἐπαρχιώτικον «patois.» Καλὸ εἶναι νὰ διαβάξῃ κανεὶς τὸ Βαγγέλιο στὸ πρωτότυπο, ἀλλὰ μήπως εἶναι βέβηλο πρᾶγμα νὰ μπορεῖ καὶ ὁ χωριάτης καὶ ὁ ναυτικὸς νὰ τὸ καταλαβαίνουν καλύτερα, καὶ ὁ Χριστιανισμὸς πούσῃσε τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος πρέπει νὰ βρισκται μακριὰ, ξένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ νὰ μὴ ριζώνει πῶς βαθιὰ μέσα στὴ συνείδησιν τοῦ κόσμου;... Προχωρώντας ὁ κ. Duvillard, λέει πὼς τοῦ κάκου πολεμοῦν οἱ ἀκαδημαϊκοὶ, ἡ γλώσσα μ' ὅλη τὴν ἐναντία ἐνεργεια τραβᾷ τὸ δρόμο τῆς, ἀκολουθώντας νόμους φυσικοὺς, ἀναλόγους μὲ τοὺς νόμους πού κυβερνοῦν τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν τὴν ἐξέλιξιν, καὶ τὴ νίκην, ἂν καὶ θάρρησαι, τὴν ἔχουσι σίγουρη τὰ λαϊκὰ ἰδιώματα, πούναι ὅλο ζωὴ, καὶ χρώμα, κ' ἔκφρασις καὶ πλοῦτος... Ἀπὸ τὴν πολεμικὴν, πού πιάνει φυσικὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ τόμου, λέει τελειώνοντας ὁ κ. Duvillard, καὶ πού τὴ βρίσκουμε ἐμεῖς οἱ ἀποξίνοι τσουχητῆ κάπως, προτιμοῦμε τὰ καθαρὰ λογοτεχνήματα, ὅπως εἶναι τὸ «Φιλί» καὶ τὰ «τραγῳδία χωρὶς στίχους» καθὼς ὁ «Βουτηχτῆς» αὐτὸ ὁμοῦ δὲ θὰ πεί ὅτι δὲν τιμοῦμε ὅσο τοὺς ἀξίζει, αὐτὴ τὴν ἀκούραστη δύναμιν, τὸ θερμὸ πατριωτισμὸν, τὰ ἐπιχειρήματα τὰ περιεσσα, καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴ γλώσσα τῆ ζωντανῆ καὶ πρωτόφαντη, τὴν κανονικὴν, τὴ μελετημένη καὶ γλυκαία.

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΤΑ ΡΩΜΕΪΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΗΝΩΝ

Φίλτατε Νουμά

Τὲς προάλλες ἔνευ γνωστός μου διαβάζοντας ἕνα φύλλο σου, ἀπάντησε μιὰ μερομηνία, πού εἶχε τὴ λέξιν Σ π ο ρ ε ἰ α ς. Δὲν τὴν κατάλαβε καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ πῶ ποῖός εἶναι ὁ μήνας πού ἔχει αὐτὸ τ' ὄνομα. Νὰ σοῦ πῶ δὲν παραξενεύτηκα μὲ τὴν ἀπορία τοῦ φίλου μου, γιὰτὶ κ' ἐγὼ, πού καταγίνομαι λίγο—πολύ μὲ τὰ γράμματα κ' εἶμαι καὶ δημοτικιστῆς, δὲν εἶναι καιρὸς πού τὰ φερα σκοῦσα μ' αὐτὴ τὴ λέξιν, καὶ δίχως ἄλλο καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες σου θὰ βρέβηχαν στὴν ἴδια τὴν ἀπορία. Κατὰ πὼς γνωρίζω ὁ κ. Ψυχάρης πρῶτα μεταχειρίστηκε γράφοντας τὰ λαϊκὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, καὶ ἄμα

ἔλαβαν τὸ κύρος τοῦ μεγάλου τοῦ ὀνόματος, πῆραν τὸν καθήφορο καὶ μιμήθηκαν τὸ παράδειγμα τοῦ κάμποσοι δημοτικιστᾶδες.

Ἄλλ' ὁ Ψυχάρης ἀφοῦ ἐχτύπησε κατακέφαλα τὸ δασκαλισμὸν, τὴ φοβερὴ αὐτὴ πληγὴ τῆς Ρωμισσύνης, καὶ ἀγκάλιασε καὶ πῆρε στὴν προστασία του τὴν ἔθνικὴν μας γλώσσα, ἔπρεπε νὰ κατεβίσῃ παντοῦ τὴν ἠρωικὴν του τὴ γροθιά καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ τίποτε πού νὰ θυμίσῃ τὸ κράτος τοῦ σκορατικισμοῦ. Ζῆ στὴ Γαλλία, καὶ στὴ Γαλλία τὴν ἐποχὴ τῆς ἐπαναστάσεως γιὰ νὰ μὴ μείνῃ κανένα σημάδι ἀπὸ τὸ παλιὸ τὸ σύστημα, οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄντρες ἔλλαξαν ὡς καὶ τὴ χρονολογία, καθὼς εἶναι γνωστό, κ' ἔδωκαν καινούρια ὀνόματα στοὺς μήνες. Σὰν ἐπαναστάτης, λοιπὸν καὶ ὁ Ψυχάρης εἶχε δίκιο νὰ πετᾷ καθεὶ πὼς μύριζε ἀπὸ δασκαλισμὸν, κ' εἶχε δίκιο νὰ μεταχειριστῇ καὶ γιὰ τοὺς μήνες τὰ ρωμείκα τὰ ὀνόματα. Τὰ ἔργα καὶ τὲς πράξεις τοῦ μεγάλου αὐτοῦ εὐεργέτη τῆς Ρωμισσύνης καὶ μεγάλου πατριώτη, πρέπει νὰ τὰ σεβόμεστε, καὶ οὔτε εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ τὰς λέξομε. Εἶναι ἄλλες καλῆς καὶ ἄγιες. Πρέπει ὁμοῦ γιὰ τοὺς μήνες νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ μεταχειρίζομε τὰ λαϊκὰ τὰ ὀνόματα; Δὲν τὸ βρίσκω σωστὸ καὶ ἰσοῦ οἱ λόοι.

Πρῶτα—πρῶτα ἡ σημερινὴ διαίρεσις τοῦ χρόνου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν εἶναι λατινικά. Αὐτὸ βέβαια δὲν μποροῦμε νὰ τ' ἀρνῆθοῦμε, γιὰτὶ δὲν μποροῦμε ν' ἀρνῆθοῦμε ἐστίδες τῆς ἱστορίας μας.

Δευτέρω λαϊκὰ ὀνόματα ἔχουν μόνον οἱ ἔξῃ μήνες ὁ Ἰούνιος, ὁ Ἰούλιος, ὁ Σεπτέμβριος, ὁ Ὀκτώβριος, ὁ Νοέμβριος καὶ ὁ Δεκέμβριος, ἀλλὰ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν τόσα πολλά, ὅσες καὶ ἡ Ρωμισσύνη ἐπαρχίες. Παραπάνω ἀνάερα τὸ Σποριά πού εἶναι λαϊκὸ ὄνομα τοῦ Νοέμβριος, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ εἶναι; Μέτρα: Στὴν Κυζίκον τὸν λέν Ἀφριλιπιάτη, στὴ Ρούμελη Ἀηστρατάτη, στὴν Ἡπειρὸν Χαμένο, στὴν Προκόννησον πάλαι εἶναι διατηρημένο τ' ὄνομα Νογιέβριος, ἀλλοῦ τὸν λέν Ἀντριά καὶ ἀμᾶν—ἀμᾶν. Νὰ λάβωμε μάλιστα τὴν καλοσίνην ἔλοι οἱ ἀναγνώστες σου καὶ νὰ μᾶς ἔλεγον τὰ ὀνόματα πῶς εἶναι στὰ ἑλληνικά τους αὐτὸς ὁ μήνας, ὁ φουκαρᾶς ὁ Νοέβριος θὰ φορτῶνουνταν στὴ ρόχην του κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πῶς ἀλλὰ ἐξὲν ἀπ' αὐτὰ πού λογαριάζομε. Ἄλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μήνες δὲν τοὺς ἄφησε παραπονεμένους ὁ λαὸς ἀπὸ ὀνόματα. Δὲν εἶναι δυνατὸ βέβαια νὰ τὰ ξέρω ὅλα, μὰ θὰ πῶ μ' ὅλα ταῦτα μερικά ἀκόμα: Ὁ Σεπτέμβριος λέγεται Σταυρός, λέγεται ὁμοῦ καὶ τρυγητῆς. Ὁ Ἰούνιος καὶ ὁ Ἰούλιος πού θὰ πιστευοῦν οἱ περισσότεροι πὼς ἔχουν σταθερὰ ὀνόματα καὶ πῶς ὅλη ἡ Ρωμισσύνη τοὺς λέει Θεριστῆ καὶ Ἀλωνιστῆ, ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὴς παραλλαγὰς τους. Σὲ πολλὰ χωριὰ τῆς Ἡπειροῦ τὸν Ἰούνιον τὸν λέν Κερασάρη καὶ Ἐσπρτῆ τὸν Ἰούλιον. Ἄν ἔγχε λοιπὸν νὰ περῶνῃς ἀπὸ ἕναν Ἡπειρωτῆ καὶ σοῦ γράψῃ πὼς θὰ σοῦ σταίλῃ τὰ χρέματα τὸ Θεριστῆ, θὰ μείνῃς στὰ κρῶα τοῦ λουτροῦ, γιὰτὶ ἐσὺ θὰ περιμένῃς τὸν Ἰούνιον κ' ἐκεῖνος θὰ σταίλῃ τὸν Ἰούλιον!

Μὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μᾶης πού νομίζομε πὼς εἶναι γιὰ ἄλλον τὸν κόσμο Μᾶης, ἔχει καὶ αὐτὸς τὸ ξεχωριστὸ του τ' ὄνομα: στὴ Σαμψούντῃ τὸν λέν Κελομηνᾶ, καὶ αὐτὸ τὸ μαθαίνουμε ἀπὸ τὸ γράμμα πύστελῃς ὁ κ. Λαναράς. Δὲν εἶναι ὁμοῦ καὶ παραδόξο νὰ γῆ καὶ ἄλλα ὀνόματα.

Ἡ ποικιλία τῶν λαϊκῶν ὀνομάτων τῶν μηνῶν δείχνει καὶ αὐτὴ τὴν ποιητικὴν τὴ φαντασίαν τῶν ρωμιῶν, βγαίνει ὁμοῦ καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι στὴ χρονολογία δύσκολα μποροῦν νὰ συννενοηθοῦν. Εἶναι βέβαια πλοῦτος καὶ στολισμὸς γιὰ μιὰ γλώσσα νὰ γῆ πολλὰ ὀνόματα γιὰ ἕνα πρᾶγμα, ἢ γιὰ μιὰ ἔνοια, ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν πρέπει νὰ ἴναι μὲγάλο ρόλο στὲς κοινωνικὰς μας σχέσεις, καὶ σταθερὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν εἶναι μόνον τὰ λατινικά ὀνόματα, καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ μεταχειρίζομε. Νὰ εἴμαστε δημοτικιστᾶδες εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἔθνικὸ καθήκον μας, ἀλλὰ νὰ γινόμεστε ὑπερδημοτικιστᾶδες εἶναι ἰδιοτροπία.

Μὲ ἀγάπην
ὁ φίλος σου
ΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

—Μικροπαράξενον. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλά σας λόγια. Λάβαμε καὶ τοὺς δύο σας χωρατάδες. Γιὰ τὸ τσεμπέρι καὶ τὸ κατηφῆ ρωτήστε τὴν κυρούλα σας ἢ καμμιὰ γρηὰ θειά, ἂν ἔχετε.—κ. Β. Ἄθα. Λάβαμε τὰ διαλογάκια, πού μᾶς σταίλατε γιὰ τὸ διαγωνισμὸν.—Στὸ Κρητικὰκι Καὶ τὸ δικὸ σας τὸ λάβαμε. Καλὸ.—κ. Κ Diet. Θὰ δημοσιεύτῃ καὶ αὐτὸ ἀργότερα. Μᾶς ἄρρεσε πολὺ τοῦ Ruskin τὸ ρητό, πού μᾶς σταίλατε καὶ τὸ δημοσιοῦμε δῶ: «Ἐνας κατωτερινὸς λαὸς σταυρώνει τοὺς μεγάλους τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοὺς φαρμακῶνας, τοὺς τρελοὺς τοὺς ἀφήνει νὰ περπατᾶνε λεύτερα καὶ νὰ ψοφοῦνε στοὺς δρόμους. Ἐνας σοφὸς λαὸς ἀκούει σ' ἐκείνους, συλακίζει τοὺτους, καὶ ἀγαπᾷ ἄλλους τοὺς».—κ. Σ.Κ Σταυρ Πάτρα Θὰ κοιτάξομε καὶ θὰ σᾶς γράψομε Ἀφοῦ παραπονήσατε πὼς δὲν βλέπετε ταχικά τὸν «Νουμά», γιὰτὶ δὲ γράφοματε συντρομητῆς;—Πατριῶτῃ τῆς Ρωμῆς. Τὸ λάβαμε καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε.—κ. Δ Ζωγρ Σᾶς εὐχαριστοῦμε καὶ σᾶς περιμένομε Πέμπτη πρῶτῃ ἢ Παρασκευῇ ἀπόγευμα.—κ. Δ. Π. Ἄλβ. Τὰ λάβαμε καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε. Καθὼς εἶδατε, δημοσιεύτηκε. Ὁ κ. Βαρβ. δὲν τῶχει φαίνεται σκοπὸ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ γραφεῖο.

ΨΥΧΑΡΗ

ΖΩΗ ΚΙ ΑΓΑΠΗ ΣΤΗ ΜΟΝΑΞΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΝΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ ΡΟΜΠΙΝΣΩΝΑ *

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄.

Τάλλο Νησί

Ἡ Μασκτιέρα, πού ἀρχεῖ ὁ Γιάννης, εἶναι τὸ πιὸ σημαντικό ἀπὸ τὰ τρία Νησιά τοῦ Χουάν Φερνάντεζ, γιὰτι καμὶὰ σημάσια δὲν ἔχει ἡ Μασκτιέρα, πού μῆτε φαίνεται ἀπὸ τὰ δύο μας τὰ Νησιά, καὶ γιὰτι θάναί καμὶὰ δεκαπενταριά φορές ἡ Μασκτιέρα μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα. Ἡ Μασκτιέρα μοιάζει σὰν τρίγωνο μὲ γραμμὲς τσακισμένες, δηλαδή ὄχι ἴσιες, μὲ ἡ νοτιανὴ τῆς ἡ γραμμὴ, πρὸς τὴ Δύση, τελειώνει μὲ τὸν γερμενὸ ἴσια κατὰ τὸ βοριά, πού βρίσκεις πάλι ἀκρωτήρι, δὺ ἀκρωτήρια μάλιστα, καὶ κέρφους ἢ τρίτη γραμμὴ, περνώντας ἀπὸ ἀκρογιάλια μαγεφτικὰ πού ἀποτελοῦνε τάνκτολικὸ μέρος τοῦ Μεγαλόνησου, κατεβάνει ὡς τὴ νοτιανὴ τὴ γωνιά. Τρεῖς βουνοσειρές, ἀπὸ τὴ μέση τοῦ Νησιοῦ, τρέχουνε στὴν κάθε ἀκρῆ. Μὲ τὴ βουνοσειρὰ πού βασιλεύει ἀπὸ τὸν κεντροβούναρο στὴ νοτιανοδυτικὴ τὴν ἀκρῆ, ξεπλώνεται σ' ὄλο τὸ μέρος ἐκεῖνο, πού ἴδιο του φαίνεται σὰν ἀκρωτήρι πελώριο, ἐπειδὴ τὴ γραμμὴ τοῦ τριγώνου τὴ σπᾶνει, ἐκεῖ πού κρεῖ νάνεβῆ πρὸς τὸ βοριά, ἡ θεράττη Μπάγια ντὲ λα Φέ, ὁ Κόρφος τῆς Πίστης, καὶ κάτω ἡ νοτιανὴ γραμμὴ ὅλη τῆς εἶναι σὰν ξεστρογγυλωμένη πρὸς τὴ μέση, μὲ τρόπο πού ἡ νοτιανοδυτικὴ βουνοσειρὰ γιομίζει ἀλάκαιο τὸ στενὸ καὶ μακρὸ ἀκρωτήρι. Ἀπὸ εἶναι βράχοι ὄλο του καὶ πέτρες, μὲ λίγη φυτρωσιά, λίγη δηλαδή, ὄχι ἂν τὸ συγκρίνομε ἀξάφνα μὲ τὴ φτωχὴ μας τὴν Ἐθρώπη, μὲ τὴν Ἀνατολὴ τοῦ Νησιοῦ, πού εἶναι θάμα μονάχο. Ἔτσι χωρίζεται τὸ Νησί μας σὲ δύο κομμάτια, πού νὰ ποῦμε ἡ βοριανοδυτικὴ καὶ νοτιανοδυτικὴ μεριά, πού εἶναι ξερὴ, κ' ἡ βοριανοανατολικὴ μαζί μὲ τὴν νοτιανοανατολικὴ μεριά, ἡ μεγαλύτερη τῆς Μασκτιέρας, πού χαίρεσαι κάμπους, λιβάδια, βουνά—τὸ ἀψηλότερο λογαριάζει κοντὰ χίλια μέτρα—πού σου γλυκολαλοῦνε βρυσούλες καὶ ρυάκια, πού καθάριο διαμαντένιο ποτάμι σὲ συνοδέβει, σὲ σιγανοφέρνει ὡς τὸ γιαλό, πού ὄνειροπλέκει, πού ραχατέβεις στὶ βίματιες, πού σεργιανίζεις στὰ λιβάδια, πού χώννεσαι μὲσα σὲ ἀπειρα βουμάνια, καὶ πού ἔχεις, μὲ διπλὰ καὶ τετραδιπλὰ, ὄσα πωρικά σου ἔδινε ἡ Σάντα Κλάρα, καὶ πάντα μὲ τὸ ἴδιο τὸ κλίμα, μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἀφάνταστο γιὰ μᾶς οὐρανὸ, τὸ ἴδιο τὸ αἰῶνιο τὸ καλοκαίρι.

Ὁ Γιάννης δὲν ὑποψιάζονταν πὼς τὸ περίφημο τὸ κλοκίρι ἀπὸ τὸν ἔψηνε εἰκοσι χρόνια καὶ παραπάνω, βίβλια ὄμως ὄχι στὸ μέρος τοῦ Νησιοῦ πού κατέθηκε, γιὰτι δὲ θὰ χρειάζονταν ἐκεῖ καὶ τόσα χρόνια νὰ τὸν ἀπυξῆ. Γρήγορα κατὰλαβε, ὄστερς ἀπὸ πεντῆζ μέρη, πὼς μὲς τὸν βράχους, ὡς εἶναι καὶ μὲς τὶς σπηλιές, δὲν ἔβγαινε προκοπὴ. Σῶνονταν πιά κ' οἱ προμήθειες. Ἐπρεπε νὰ βρῆ νὰ φᾶν καὶ στὰ βουνά του ἐκεῖ γιὰτι ἀλλιώ; θάνγακζότανε κάθε τόσο νάνεβοκατιζόκη νὰ κινεβῆ κερζῆ; δηλαδή ἂν ἔπικνε κάτω, μπίλιο φγι δὲν εἶχε μὲ τὰ χαμόδεντρα, τὰ χόρτα,

πού τὸν περιτριγύριζαν, ἀκόμη καὶ μὲ τὰ διάφορα ὄστρακα τοῦ γιαλοῦ, ὄσο μεγάλα κ' ἂν εἶναι, κ' ὄσο καλὴ τροφή κ' ἂν κρύφοντε μὲσα τους, ὄταν τὰ σπᾶνει. Μὰ ὁ ταξιδιώτης μας εἶχε κιάλας λαχτάρα νὰ δῆ τοὺς κάτοικους τοῦ Νησιοῦ, ἀφοῦ γιὰ τοὺς κάτοικους ἔκαμε τόσο δρόμο. Ἐβλεπε τὴν πὼς χρειάστηκε πυρκαγιά, χρειάστηκε πρωτόφαντο περιστατικὸ, γιὰ νὰ ξεκινήσουν οἱ κάτοικοι ὡς ἐκεῖ πού δὲν ἐμοιάζε πολὺ ἐφκολόγητο καὶ τὸ μέρος. Τὸ λοιπὸν εἶπε νὰ φύγη νὰ πάη νὰ δῆ τί γίνεται ἀλλοῦ.

Ὁ Γιάννης στὴ Σάντα Κλάρα εἶχε συνθίσει περίφημα νὰ πορπατᾶ ὅπου θέλεις, σὲ πέτρες, σὲ βράχους, ἢ κ' στὰ γάθια. Δὲν τοῦ χρειάζονταν παπούτσια· παπούτσια σωστὸ εἶχε καταστήσει τὸ πετσί του. Πῆρε λοιπὸν τὰ βουνά χωρὶς νὰ νοιώση τίποτις. Ἀλήθεια πού κ' ἀπὸ γεννήσιο του εἶτανε μαθημένος στῆς Ἀξίας τὰ καλντερέμια, καὶ λίγο πρᾶμα δὲν εἶναι. Μὰ τὸ πιὸ περίεργο, τὸ πὸ ἡπαρξένο μάλιστα εἶτανε πού περπατοῦντανε στὴ Σάντα Κλάρα καὶ μὲ τὸ χορτάρι τὸ ἀπαλό· ἔδω μῆτε συλλογιότανε τὴν κκοτοπιά. Πιὸ παρξένο ἀκόμη, πού δὲν ἀπελπίστηκε, μῆπως κ' ὄλο τὸ Νησί δὲν εἶταν ἀξάφνα πετρόνησο, ἀφοῦ δὲν ἔξερε τότες τί θάβρισκε πέρα. Τίποτις! Ἀπὸς εἶχε τὸ νοῦ του στὸ νὰ βρῆ συντροφιά, μὰ ζῶα, μὰ ἀθρώπους, τὴ συντροφιά πού μάντεβε μονάχο τὴν ὑπαρξή τῆς. Καὶ τόσο τοῦ ἔφτανε νὰ γλυκοκχρήση στὸ δρόμο τὸν κουραστικὸ. Ἀκουγες μάλιστα καὶ κάτι κουβέντες, ὄσο προχωροῦσε, σὰ νὰ μιλοῦσανε δὺ ἢ καὶ περισσότεροι νομάτοι μαζί.

—«Μπρὲ μωρέ, Γιάννη, ἔδω εἶσαι τώρα ;»

—«Ἐδῶ εἶμαι καὶ βέβαια !»

—«Πὼς μᾶς τὰ κατὰφρες, μαριόλος πού εἶσαι καὶ δὲν ἔλεγε τίποτις !»

—«Ἄμ', τί θαρροῦσατε, πὼς θὰ γίνω ζῶο ἐκεῖδᾶ ;»

—«Ἐμεῖς ἐρχόμεστα νὰ σὲ μαπακάρουμε, νὰ σὲ πάμε στὴν πατρίδα.»

—«Καὶ σὰς πλάκωσε ἡ φουρτούνα, μωροί !»

—«Ὁ Χάρος ἔχει ἀλημονιά· σύχασε τὴν καρδιά σου.»

—«Ἦσυχ' εἶναι ἡ καρδούλα μου· στὸν Ἄδη πᾶς τὰ πάτε ;»

—«Ἡ θάλασσα λαμποκοπᾶ· σκότεινος εἶν' ὁ Ἄδης.»

—«Λοιπὸν ἀφήστε νὰ χαρῶ τὸν ἥλιο τῆς ζωούλας.»

—«Νὰ χαίρεσαι, νὰ πορπατᾶς κ' ἀνεμος μὴ σὲ δέρνη.»

—«Μωρὲ μπρὲ σεῖς ἀδέφια, δὲ μου λέτε, καλέ, πὼς ἔγινε καὶ τσακίστηκε τέτοιο, μὰ τέτοιο ἀπελάγωτο καράβι ;»

—«Ὁ Χάρος εἶναι δυνατὸς καὶ μυριοπροσωπάτος. Πότε περνᾶει γοργὰ γοργὰ, στὸν κάμπο καβαλλάρης. Πότε γιορῆρι γίνεται ἡ πίστρα τοῦ σπιτιοῦ σου. Καὶ πότε γίνεται βοριάς κ' ἰότε πάλι βράχος. Ὁ Χάρος γένεται Νησί καὶ ζωντανὸ σὲ θάφτει.»

—«Ἐγὼ θὰ μείνω στὸ Νησί, τὸ Χάρο νὰ νικήσω.»

Τέτοιες κουβέντες, σὰ λυπητέρες ὄμως, ἔπικνε ὁ Γιάννης μὲ τοὺς πεθαμένους τοὺς συντρόφους. Εἶχε δίκιο, γιὰτι ὄρισμένο δὲν εἶτανε πολλὲς ἀλλες κουβέντες νὰ κἀμη στὴ Μασκτιέρα, κ' ἰότε δὲν τοῦ ἔλειπε καιρὸς, ἀφοῦ χρειάστηκε, ὡς πού νὰ φτάση στὸν κεν-

τροβούναρο, τρεῖς μέρες νὰ βαδίση, κατὰ τὸν τρόπο πού πήγαινε στὰ βράχια, πού ἀνεβοκατέβαινε τὰ βουνά, κ' ἀλλες δὺ γιὰ νὰ περάση στὸ ἄλλο μέρος ἀπὸ τὴ μεσιανὴ βουνοσειρὰ, πού ὁ δρόμος εἶτανε δυσκολούτσικος. Πρῶτου περάση μάλιστα, κόντεψε νὰ πέλλιστῆ, ὄταν εἶδε κάτι πού τοῦ ἔδωσε ξαφνικὰ δύναμη καὶ ἠέρος.

Σίμωνε στὸ μεγάλο τὸ βουνὸ κ' ἔλεγε πὼς νὰ κἀμη. Σηκῶνει τὰ μάτια, κοιτάζει ἀψηλὰ ἀψηλὰ. Τί βλέπεις ; Μακριὰ του, στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ, μὲ τὸ κεφάλι μισογερμένο πρὸς τὰ κάτω, μὲ τὰ πόδια τὰ λιγνὰ στηριγμένα σὲ δὺ βράχους μυτεροῦς, μὲ τὸ ἴσιο τῆς κρεμάμενο μαλλί, μεγαλούτσικη, παχουλὴ καὶ σαστιμένη, στεκῶτανε μιὰ κατσικα. Ποτέ τῆς δὲν εἶχε δεῖ ἀθῶροπο στὴ Μασκτιέρα ! Καὶ δὲν ἔξερε τί πρᾶμα μπορούσε νάναί τὸ ζῶο πού ἀνέβαινε τώρα πρὸς τὸ βουνό τῆς.

Ὁ Γιάννης πέταξε μιὰ φωνή. Νὰ λοιπὸν πού ἀκατοίχητο δὲν εἶτανε τὸ καινούριο του τὸ Νησί. Πόσα δὲν ἔβαλε μὲ τὸ νοῦ του μονοματίας. Πρῶτα πρῶτα, ἡ χαρὰ τοῦ φούσκωνε τὸ στῆθος πού δὲ γελάστηκε, γιὰτι δὲ γίνεται νᾶτανε μόνο μιὰ κατσικα, θὰ εἶχε κ' ἀλλες. Ἰδοῦ συντροφιά. Μὰ ἰδοῦ καὶ φαγί. Τὸ φαγί τὸ στοχάστηκε ἀλήθεια κατόπι. Λαχταροῦσε τώρα νὰ ζυγῶση, νὰ τὴ δῆ ἀπὸ κοντὰ, ἴσως ἀρτὴ νὰ τὸν ὀδηγήση καὶ νὰ βρῆ τὸ κοπάδι· λαχταροῦσε νὰ τὴν ἀγγίξη μὲ τὰ χέρια του, νὰ πιάση πλάσμα περπατάμενο, πλάσμα ζωντανό.

Σὰ γράφει κανεῖς βιβλία, βάζει μὲσα ὅτι θέλει. Μὰ ἡ ζωὴ γράφει ἄλλα, πού στὸ βιβλίον δὲν τὰ βρῖσκεις. Ὅση ὄριξη κ' ἂν ἔχεις νὰ πῆς κλημέρη μὲς κατσικας, παῖξε γέλασε δὲν εἶναι νὰ πᾶς νὰ τῆς τὴν πῆς ἀπάνω σὲ γερμένο. Ἀγχαλια ἀγάλια προχωροῦσε ὁ Γιάννης, τὴν κοιτάζει κ' ὄλο ἔτρεμε μῆπως ἀξάφνα φύη. Μὰ ἡ κατσικα δὲν τὸ κουνούσε, σὰ νὰ διασκέδαζε μὲ τὸν ἀθῶροπο πού σκούνταφτε, πού ἔφεπτε, πού σηκωνότανε καὶ πού δὲν μπόρειε νὰ τὰ βγαλῆ πέρα. Ἐπειτα πιά μῆτε πρᾶσεξε. Τὴ δουλειὰ τῆς ! Οἱ κατσικες ἀγαποῦν ἐκεῖνα τὰ βουνά, γιὰτι ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ σὰν εἶναι τὸ χῶμα λιγοστό, φυτρώνει ἕνα ἔδος ἀγερο πού τὸ λένε τεατίνα καὶ πού εἶναι τῆς κατσικας ὁ μεζές. κάποτε μάλιστα τρέχει γιὰ νὰ τὴ βρῆ—καὶ τρέχει κιάλας πιὸ γλήγορα παρὰ πού ἔτρεχε ὁ Γιάννης—ὡς τὴ βουνοσειρὰ τοῦ ἀκρωτηριοῦ, ὅπου κατέθηκε στὴν κατιανὴ του τὴν ἀκρῆ ὁ φίλος, ὄταν ἦρθε ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα. Ἐκεῖ τρῶνε τεατίνα μπόλικη. Ἐχει ὄμως κάμπωση καὶ στὸν κεντροβούναρο γῦρο. Ἡ κατσικα μας λοιπὸν, ἦσυχα καὶ ξέγνοιαστα, μ' ἕνα τῆς πηδηματάκι, κατέθηκε σ' ἕνα μέρος τοῦ βουνοῦ πού ἐμοιάζε σὰν ὄλοστρόγγυλο μικρούτσικο λιβαδάκι. Ἐτρωγε τὴν τεατίνα τῆς, θεοῦ χαρὰ.

Ὁ Γιάννης, τί νὰ κἀμη καὶ τί νὰ μὴν κἀμη, γιὰ νὰ τὴν προφτάση ; Ἐβαλε πιά ὄλα του τὰ δυνατά, ὄλη του τὴν προσοχή. Πήγαινε πάντα σιγὰ σιγὰ, καὶ σ' ἀπὸ στάθηκε πολὺ φρόνιμος. Ἀλήθεια πού στὴν κκοτοπιά χρωστοῦσε ἀπὸ ἀνάγκη καὶ τὴ φρονιμάδα του. Ἄμα πάτησε ὄμως στὸ λιβαδάκι ἐκεῖνο, ἔξερασε τὴ φρονιμάδα. Καὶ τοῦ κόστισε. Ἡ κατσικα, πού ποτέ δὲν εἶδε ἀθῶροπο, φόβο κανένα δὲν εἶχε. Τὸ παρατήρησαν ἀπὸ καὶ γιὰ κάτι πουλιά, σὲ ἀλλους ἐρημούς τόπους, πού τὰ πᾶνεις πολὺ ἐφκολα, γιὰτι δὲν ὑποψιάζονται τί τὰ θέλεις. Ἐτσι κ' ἡ κατσικα μας, ὄσο βιάδιζε ἦσυχα ὁ Γιάννης, δὲν ἔλεγε τίποτα. Νὰ σου ὄμως πού ἀξάφνα ὁ φίλος ἀρχίζει καὶ τρέχει, τάχα γιὰ νὰ τὴν ἀρπάξη πιὸ σιγούρα. Ἰσως ἡ κατσικα φοβότανε τίποτις ἄλλα ζῶα τοῦ Νησιοῦ πού τρέχανε. Ὅπως κ' ἂν τὸ πῆς, ἕνα πηδηματάκι κ' ἀμέσως ἀφαντῆ.

Ἐμμεῖνε ὁ Γιάννης σαστιμένος. Ἐτρεξε ἀκόμα, ἔκαμε, κοίταξε. Τοῦ κάκου. Ἐπειτα γύρισε πίσω, κάμποσο δρόμο, γιὰ νὰ πάη τὰ πρᾶματα πού κουβαλοῦσε μαζί του καὶ πού ἀναγκάστηκε νὰ τὰ φᾶς γ χ ρ ο

*) Κοίταξε τὰ φύλλα 96, 97, 98, 99, 100, 101 καὶ 102.

από τη στιγμή που αγνόησε την κατσίκα. Κι αφού τὰ βρήκε ξαναβγήκε στο ίδιο μέρος. Έκεινη τὴ νύχτα κοιμήθηκε στὸ λιθαδάκι. Τὴν ἄλλη μέρα μετὰ τὰ χαράματα, ξεκίνησε. Ὑστερὶς ἀπὸ κόπους ἀκοητοῦς, βρέθηκε στὴν ἀγνωστὴ του ὡς τότε μερικὴ τοῦ Νησιοῦ. Περηγορήθηκε λιγάκι μετὰ τὰ μύρια τὰ θάματα ποὺ ἔβλεπε τὴν ὥρα, καὶ ποὺ προτοῦ κατεβῆ, τὰ εἶχε ἀντικρύσει ἀπὸ τὸ βουνὸ πέρα πέρα, ὅλα μὲ μιὰ ματιά, τὰ νερά μαζί με τίς πρασιναδὲς ὡς τὸ γιὰ κὸ ἐκεῖ κάτω, καὶ τὴ θάλασσα, ποὺ ἀστράφτε μετὰ τὸν ἥλιο ἢ ἀπέραντη ξαπλωσιὰ τῆς, θάματα μοναδικὰ γιὰ τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν γιὰ τὴ λύπη ποὺ περιχύνονταν στὴ λαμπροστολισμένη τὴν ἔρμια.

Πλάγιασε ὁ Γιάννης στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ, σὲ μιὰ σπηλοῦλα. Εἶταν ἀποκηκωμένος. Μόλις ἀπὸ τὴν κούραση μπόρεσε τὴν ἡμέρα νὰ κλωδῆ ἕνα παραπλήσιο ρουμανάκι. Ἐλεγε κατόπι νὰ γυρῆ ὁλοῦλο τὸ Νησί. Τὸνεῖρό του ἡσυχία δὲν τοῦ ἄφινε τὴν ὥρα. Ἐκεῖνο τὸ πλάσμα τὸ ζωντανό, ποὺ ἀξάρωνε τὸ εἶδε μπροστὰ του στὴν πένερμη τὴ φύση, ἐκεῖνο συλλογιζόταν καὶ ὠνειριζόταν, ἐκεῖνο ποθοῦσε. Νὰ τὴ γυρῆ, νὰ τὴ πιάσῃ, νὰ τὸ κυνηγήσῃ. Ὡς ποὺ ὅμως ἔβλεπε τὴν πῆγαναι τὸ κυνήγι, ἀπὸ δὲν τῶλεπε τότες ὁ ἴδιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄.

Οἱ ἄλλοι κάτοικοι τοῦ Νησιοῦ.

Ἡ ζωὴ στὴ Μασατιέρα πολλὴ διαφορά δὲν εἶχε μετὰ τὴ ζωὴ στὴ Σάντα Κλάρα. Ἡ θέρση δὲν ἀλλάζε, τὰ ἴδια δέντρα, τὰ ἴδια φρούτα, τὸ ἴδιο νερὸ ποὺ τὸ πίνευς καὶ ποὺ σὲ δυνάμωνει. Βρῆκε ὅμως περισσότερο νὰ φάῃ, γιὰτὶ κ' ἰσχυρὸς εἶχε μετὰ τὸ πικρὸ πᾶν, εἶχε ἀστακούς, καὶ τίς ἀχιλῶνες πιά, ποὺ κ' ἀφῆς δὲν ἔλειπαν, τίς συνήθισε περιφρονῶν. Περὶ ἄλλο ποὺ στὴ Μασατιέρα ἔπαψε νὰ φοβᾶται ὅπως φοβότανε στὴ Σάντα Κλάρα. Κατόπι, ὅταν εἶδε τὰ σκυλόφαρα, ποὺ κοπαδικοστὰ μαζώνονται ἐκεῖ κάτω στὶς ἀκρογιαλιές, δὲν τρώμαζε ὡς ἀπὸ πρῶτα μετὰ τὴν ἀχελών. Ἀλήθεια ποὺ δὲν εἶταν καὶ τόσο τρομαχτικὴ ἡ Μασατιέρα. Βεβαίως, στὰ βελιά, τὰ κατὰ πᾶντα ρουμανάκια, φύλλο δὲ σάλεβε καὶ ἄλλο δὲν ἀκουγες παρὰ ἡσυχία καὶ σιγασιά. Μὰ τουλάχιστο ἀκουγες τὰ κύματα, ὅταν κατεβαίνεις στὸ γιὰ κὸ, ἀκουγες τὴ θάλασσα καὶ τὴ βουή τῆς τὴν περηγορήτρα. Καταλάβαινε τὴν ὥρα ὁ Γιάννης γιὰτὶ στὴ Σάντα Κλάρα μῆτε ἀνέμι δὲ φυσούσε. Ἡ Μασατιέρα σκέπαζε τὸ μικρὸ τὸ Νησί, καὶ ἀφῆς πρωτοχτύπηε ὁ βορᾶς καὶ τὰράζαν οἱ φουρτοῦνες. Ἡ Σάντα Κλάρα εἶτανε σὰ φωλιὰ κρυμμένη στὸν ὠκεανό, μὰ φωλιὰ χωρὶς πουλί. Ἐδῶ, ἡ μεγάλη ἀλλαγὴ, ἐκεῖνο ποὺ τοῦ ἔδινε θάρρος κ' ἐλπίδα, εἶταν ἡ συντροφιά, ὅσο ἀπιαστὴ καὶ ἂν ἐμοιάζε ὡς τὰ τῶρα.

Ὅχι μόνον ἀπιαστὴ, μὰ καὶ ἀθώρητη. Περᾶσανε μέρες κάμποσες χωρὶς ὁ Γιάννης νὰ ξαναδῆ κατσίκα. Τὸ λόγο τὸν ἔνοιωσε ἀργότερα. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ, ὅταν ἔφτασε ἴσα ἴσα στὴ Μασατιέρα, οἱ κατσίκες πάνε νὰ γεννήσουν, καὶ τότες δὲν τίς βλέπεις μαζί σὲ κοπάδια, παρὰ βόσκουνε τὰίρι τὰίρι, κάποτε τραβιοῦνται μακριὰ καὶ μάτι δὲν τίς ξανοίγει. Εἶναι καὶ γνωστὸ πῶς ἀφῆς τὸν συχὰ στὴ γέννα τους κ' ἔχουνε ἀπαράλλαχτα μακρὶς τίς ἴδιες ἀρρώστειες ποὺ εἶχε καὶ τὸ γένος τὸ δικό μας. Ἐτσι καὶ στὴ Μασατιέρα, ποὺ ρίχνουνε δυὸ φάρες τὸ χρόνο, χυνόπωρο καὶ ἀνοιξή. Ὁ Γιάννης ὅμως ἔτυχε νὰ δῆ μόνον μιὰ κατσίκα στὸ βουνό, ἐπειδὴ κ' ἤρθε ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα στὸ τέλος τοῦ χειμῶνα, τὸ Μάρτη δηλαδὴ στὸ τέλος τοῦ Σταθροῦ μας, ἀπὸ εἶχε κωντὰ τρία χρόνια, πρὸ σωστά, δυὸ χρόνια καὶ δέκα μῆνες, σὲ ἀκατοίχητο Νησί, γιὰτὶ τὸσὺς καιρὸς πέρασε ἀπὸ τοῦ τὸν ἀφῆσαν οἱ συντρόφοι στὴ Σάντα Κλάρα πρῶ-

τομαγιά. Μὲ τὸν καιρὸ ποὺ βᾶσταζε τὸ ταξίδι, μετὰ τίς δυὸ τρεῖς μέρες ποὺ ἔμεινε στὰ βουνά, δὲν εἶταν ὁ χρόνος σωστός, ὅταν ἔφυγε, καὶ ἀπόσωνε τὴν Μασατιέρα τὴν τρίτη τοῦ ἔρημη χρονιά.

Ἡ τέταρτη στάθηκε κ' ἡ πρὸ σπουδαία. Ὅσα ἐντυπώθηκε τότες, σὰ βούλλα τοῦ ἀπομείνανε στὸ μυαλό, καὶ τότες ἀποκαίστηκε τί θὰ γινότανε ἡ ζωὴ του κατόπι. Εἶτανε, μπορεῖ νὰ ποῦμε, ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἔπαινε τὴν ἀνάγκη του, ὕστερὶς ἀπὸ τριῶν χρόνων ἀπομόνωση ὁλόκληρη. Σ' ἀπὸ τὸ διάστημα εἶχε ξεσυνηθίσει κατὰ εἶδος συγκοινωνία εἶχε ξεσυνηθίσει νὰ εἶναι ἀνθρώπος. Τὴν ἔβρισκε συντροφιά, μὰ συντροφιά παράξενη. Φυσικὸ εἶπανε, ἀπὸ ἄλλοις ἢ συζώγα του, νὰ λᾶξῃ καὶ ἀφῆς, καὶ ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τὰ καινούρια κατὰ καινούριο νὰ βγῆ.

Σὰ νὰ τῶνοιωθε ὁ ἴδιος. Μιὰ κρύφια δύναμη κάθε μέρα, κατὰ πρῶτο καὶ κατὰ βράδυ, τὸν τραβοῦσε πρὸς τὰ κατὰ τὸ πᾶν τοῦ βουνοῦ, ὅσο πολὺ μακρὶς ποὺ ἐνῶ καταλάβαινε πῶς ἔβλεπε στὸ Νησί του, πηγαίνοντας στὴν Ἀνατολή, τόπος πρὸ καταλλήλου καὶ πρὸ πλούσιου, γιὰ νὰ βολεφτῆ, πρὸ τῆς νὰ κηλῆσῃ ἀλάκαιορ μήνα στὸ ρουμανάκι ποὺ στόλιζε τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ, μὴν τύχη κ' ἔρθουνε οἱ κατσίκες χωρὶς νὰ τίς δῆ, ἂν ἀξάρωνε πρὸ μακριὰ. Μιὰ μέρα ὡς τόσο εἶπε νὰ κοιτάξῃ πᾶν καὶ πέρα, τί εἶχε καὶ τί δὲν εἶχε. Ἡ ἐλπίδα του, ἡ μόνη, πᾶντα εἶτανε νᾶνταμῶση καὶ ἄλλα ζῶα, ἴσως καὶ ἀνθρώπους, ποῖος τὸ ξέρε; Περὶ ἄλλο δὲν εἶναι, μὰ σωτὸ νὰ τὸ σημειώσουμε καὶ τοῦτο, πῶς ὁ Γιάννης, στὸ δρόμο του, δὲν πρόσεχε μῆτε πολὺ μῆτε λίγο στὶς ὁμορφίδες τίς ἀπειρες ποὺ ἡ Δημιουργία εἶχε μετὰ ἀφῆς χέρια σκορπισμένες στὸν Παράδεισο ἐκεῖνο. Τὸν Παράδεισο καὶ τοὺς θησαυροὺς του ἐμελλε κατόπι νὰ τοὺς γυρῆ. Τὴν ὥρα προχωροῦσε ἀπὸ βεματιὰ σὲ κάμπο, ἀπὸ κάμπο σὲ κορροῦλα καὶ ἀπὸ κορροῦλα σὲ λιθαδί, χωρὶς ἄλλο νὰ βλέπῃ πρὸς ἄφῆς, ὅταν εἶχε, χωρὶς ἄλλο νὰ γυρῆ παρὰ ζῶα, γιὰτὶ ἀπὸ ποθοῦσε, νὰ βρῆ τέλος πᾶντα στὴ νέκρα τῆς Δημιουργίας ζωντανία πουθενά.

Λένε πῶς οἱ ξωρισμένοι ὅταν τὸ Γιάννη μας, ἐκεῖνο ποὺ ἔρημιὰ τοὺς περικυκλώνει, φοβοῦνται τὰ ζῶα. Ὁ Γιάννης ἀφῆς ἤθελε, ὅποια ζῶα καὶ ἂν εἶτανε. Κόντεψε ὅμως νὰ τὰ χρειαστῆ μετὰ τὸ σωστά του καὶ ὁ ἴδιος μετὰ τὸ θέαμα τὸ σπαρταχτικὸ ποὺ εἶδε ἀξάρωνε, βγαίνοντας ἀπὸ ἕνα ρουμανάκι σὲ μιὰ πεδιάδα, ποὺ τὴν περιτριγυρίζανε βουνάκια. Δὲν εἶταν ἕνα, εἶτανε καμιά σα. ρανταριὰ ζῶα μαζώνοντα, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβῃ ἀμέσως τί δουλειὰ εἶχανε. Βεβαίως, καμιά δουλειὰ πολὺ σοβαρὴ, ἀπὸ μῆτε τὸν ἔνοιωσαν, ποὺ στεκότανε καὶ κοιτάζε. Σὰν ξεφρενιασμένα μοιάζανε, τὸ μουτσουνό τους κατεβασμένο, τὰ δόντια τους, μετὰ λύσσα, ξεσκίζανε κατὰ πᾶν ἀκόμη δὲν τῶλεπνε τὸ μάτι του. Κάποτε σήκωναν τὰ ρουθούνια τους καὶ τρώγανε λαίμαργα κανένα κομματάκι ποὺ τὸ ἀπᾶζανε χάρου. Τὸ πρὸ περιέργου, καὶ συνάμα τὸ πρὸ τρομαχτικὸ εἶτανε ποὺ ὅσο καὶ ἂν πολεμοῦσαν, ὅσο καὶ ἂν ἐμοιάζε νὰ χτυποῦνται ἀνάμεσα τους, φωνὴ δὲν ἀκουγότανε. Κι ὡστόσο εἶτανε σκυλιὰ. Εἶχε τόντις ἡ Μασατιέρα ἀγριόσκυλα κοπάδια, ὅλα τὸ ἴδιο χροῖμα, μουντὰ, ὅλα τους μαλλιαρὰ καὶ κοντούτσικα, μὰ μετὰ φοβερὴ δύναμη καὶ μετὰ τὸ βλέμμα ὡς ἀφῆς καὶ κούτῳ. Μῆσα στὸ Νησί, μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, εἶναι ἡ σιγασιά τόσο μεγάλη, ποὺ καὶ τὰ σκυλιὰ δὲ γυρῆζονε. Κατόπι, ἔτυχε νὰ φέρουνε ἀπὸ τὴ στεριά κανένα σκυλιὸ στὴ Μασατιέρα καὶ καὶ δὲν περνοῦσε καὶ ξεμᾶθαινε τὸ γάβγισμα. Τί μωρολογία ποὺ τὴν ἔχει ὁ ἀνθρώπος! Κολνᾶει ὡς καὶ στὰ ζῶα. Μὰ τί τρομερὴ ποὺ εἶναι ἡ ἀλάλη Δημιουργία! Ζῶα καὶ ἀνθρώπους βουβαίνει.

Ὁ Γιάννης σίμως στὸ μέρος ποὺ ἀνακατεμένα, ὠργισμένα, πεινασμένα, δοντοδέρνονταν τὰ γάβγιστα σκυ-

λια. Φρίκιασε. Ἀνάμεσα τους εἶδε νὰ κυλιέται κάποιον ζῶο σκοτωμένο, ἴσως καὶ μισοζώντανον ἀκόμη, ποὺ ἀπὸ τὸ πετῶ του, τὰ μαλλιά του, τὰ κέρατά του, τὸ γνωρίζε γιὰ κατσίκα! Ὁ πόνος συνάμα καὶ ὁ θυμὸς τοῦ συνεπῆραν τὴν ψυχὴ. Περᾶχτηκε μ' ἕνα κλωνόραβδο ποὺ βᾶσταε στὸ χέρι, ἀγριεμένος, σὰ θερὸ τῶρα καὶ ἀφῆς. Τὰ ζῶα, ποὺ ποτὲ τους δὲν εἶχανε φανταστῆ τέτοια ἐπίθεση, τέτοια κορμωστασιὰ καὶ τέτοια τρομαρὰ, μιὰ στιγμὴ πιστοχώρησαν καὶ ἀφῆσαν τὴν κατσίκα, ποὺ τῶρα τῶρα φαίνεται τὴν εἶχαν ἀρπάξει καὶ τῆς ξεσκίζανε τὸ δέρμα. Ὁ Γιάννης πῆρε θάρρος καὶ ὤρμησε καταπάνω τους. Μὰ ὅταν ἤρθε κοντὰ στὴν κατσίκα, θάρρῃσαν ἀφῆς πῶς ἐρχότανε νὰ τοὺς τὴ φάῃ. Γύρισαν πίσω ἀνοίγοντας τὸ στόμα καὶ δείχνοντας τὰ δόντια, κατὰ δόντια μωτερὰ καὶ κόκκινα ἀπὸ τὸ αἷμα. Ὁ Γιάννης ἔκαμε κουράγιο φέρθηκε ὡς ἀντρας. Μὲ τὸ ρόπαλο τὰ φοβῆριζε καὶ σιγὰ σιγὰ πῆγανε πίσω. Ἐτσι τὰ μπόδιεσ νὰ τοῦ ρίχτουνε βλέποντας ὅμως πῶς φέβγει, ζύγωναν ὁλοῦνα. Ὁ Γιάννης δὲν τᾶχασε εἶτανε φουρκαμένος τόσο πολὺ μετὰ τὰ σκυλιὰ, ποὺ εἶπε νὰ τὰ παιδέψῃ, εἶχε δὲν ἔχει, γιὰ τὸ θάνατο τῆς κατσίκας του. Ἐσκυψε καὶ μαζώξε δυὸ πέτρες ἕνα σκυλιὸ φτάνει νὰ σκοτώνει καὶ θὰ τρώμαζαν τᾶλλα. Εἶτανε λάθος νὰ σκύψῃ καὶ δὲν ἔπρεπε. Λύσσαζαν ἀκόμη περισσότερο γιὰτὶ τοὺς φάνηκε ἀμέσως πρὸ μικρός. Ἀναγκάστηκε νὰ τραβῆχτῆ, πᾶντα μετὰ τὸ ἴδιο σύστημα, δηλαδὴ πίσωποδα καὶ χωρὶς βιάση, μὰ κατὰ πρὸ γλήγορα. Βρέθηκε στὰ πρῶτα δέντρα τοῦ ρουμανοῦ ποὺ εἶτανε, ὅταν τὰ πρῶτονῶνοιωσε. Τί νὰ κάμῃ; Νὰ μπῆ στὸ ρουμανάκι; Κι ἂν τὸν ἀκλόουθαγαν ἐκεῖ μέσα; Ὅταν τὸν περικυκλώναν παντοῦ μεριά καὶ μετὰ τὴν πῆχτρα τοῦ ρουμανοῦ ἀδύνατο νὰ ξεφύγῃ, ἀμα δὲν εἶτανε μπροστὰ του ὅλο τὸ κοπάδι, νὰ βλέπῃ τὸ ρόπαλο καὶ τὸν ἀνθρώπο.

Δὲν πρόφταξε κιόλας νὰ τὸ πολυσυλλογιστῆ. Ἀγαναχτοῦσαν ἀφῆς τῶρα μετὰ τὰ μάτια του καὶ γιὰ νὰ μὴν τὰ κοιτάξῃ ποὺ τρομάζανε, θελήσανε νὰ πῆσῃ κάτω, καθὼς ὅταν ἔσκυψε γιὰ τὴν πέτρα. Δυὸ τους λοιπὸν τὸν πῆραν ἀπὸ πρὸ κοντὰ. Στάθηκε ἀξάρωνε ὁ Γιάννης, ἀκομπῶντας τὴ ράχη του σ' ἕνα δέντρο ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι στὴν ἀκρὴ τοῦ ρουμανοῦ, ξέχωρα λιγάκι ἀπὸ τᾶλλα, καὶ σήκωσε τὸ χέρι, νὰ ρίξῃ. Μὰ ἐκεῖ ποὺ τὸ σήκωνε, ὤρμησε τὸ κοπάδι. Ἀνέθηκε ὁ Γιάννης μάνι μάνι πᾶ στὸ δέντρο, ποὺ ἤξερε καλὰ τὴν τέχνη ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα. Σάστισαν τὰ σκυλιὰ εἶτανε μαθημένα στὸ κυνήγι τῆς κατσίκας μονάχα. Τέτοιο πρᾶμα δὲ στοχάστηκαν ποτὲ τους.

Ὡστόσο λίγο λίγο, μέσα στὴ σκοτεινία τοῦ κούτου μυαλοῦ τους, σὰ νὰ τοὺς φάνηκε πῶς εἶταν ἴσως κατσίκα καὶ τοῦτος. Τίς κατσίκες, στοὺς γκρεμνοὺς τους ἐκεῖ ἀπάνω, τρῶπος δὲν εἶτανε νὰ τίς πιάσουνε. Τίς πιάσανε, ὅταν κατέβαινε στὸν κάμπο καμιά ἢ σὲ κανένα μέρος πρὸ ἐφκολοπάτητο. Πρῶσμενᾶν τῶρα λοιπὸν καὶ ὁ Γιάννης νὰ κατεβῆ.

Μποροῦσε νὰ βσταξῆ μέρες τὸ καρτέρι. Ἐπρεπε χωρὶς ἄλλο νὰ τὰ διώξῃ. Μὲ τίς δυὸ του πέτρες; Ὅχι. Ἀπαραίτητο εἶτανε, ὅλα μαζί νὰ τὰ φυγαδέψῃ. Πῶς ὅμως; Ἄς δοκιμάσουμε, λέει. Τσάκισε δυνατὰ τὴ μιὰ πέτρα πάνω στὴν ἄλλη. Ἐφῆξε σπῆθα. Χαρὰ τὸν περέχουσε. Παίρνει καὶ κόφτει ἕνα κλαράκι. Τρίβει ξανατριβει, χτυπᾶ, τέλος πιάνει. Προσχῆ, ὅμως! Νὰ μὴν κατῆ τὸ δέντρο. Ἀρπάξει ἕνα κλώνο μεγαλύτερο, βαστᾶ τὸν κλώνο ὅσο μπορεῖ ὅσο ἀπὸ τὸ δέντρο ποὺ καθότανε, τὸν ἀνάφτει μετὰ τὸ κλαράκι σὰ νᾶτανε ἀπὸ σπῆρτο. Τρίβει τὸ ξύλο, μὰ τοῦ κάκου. Φρέσκο καθὼς εἶτανε ἀπὸ τὸ χυμοζούμι, δὲν κῶρωνε. Δούλεψε μιὰ μιὰ μισὴ ὥρα μετὰ λύσσα. Στὸ τέλος πετιέται φλόγα μετὰ ἀπὸ τὸν καπνὸ. Γλήγορα τότες σπᾶνει ἕνα κλαρὶ πυρωμένο, τὸ ρίχνει κάτω, σημαδέβοντας τὰ ζῶα. Ρίχνει καὶ δέφτερο μάνι μάνι, ἐπειτα, κρεμιέται μετὰ τῶνα

χέρι στο δέντρο, σηκώνει με το δεξί τὸν κλώνο τὸ φλογισμένο, πέφτει ὀλόθρος ἀναμεισὶς στὰ σκυλιὰ, τὰ δέρνει κατὰμουτρα καὶ τὰ κυνηγᾷ ὡς ποὺ νὰ γίνουν ἀφαντα, καὶ γυρίζει πίσω.

Ἄν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως τὸ λένε μερικοὶ φιλόσοφοι, πῶς ἔχουνε κάποια θρησκεία ἢ τουλάχιστο κάτι διαισθημονίες καὶ τὰ ζῶα, δὲ θὰ φαντάζονται ἀλλιῶς τὸ θεὸ τους παρὰ ποὺ τὸν φανταστήκανε τότες τὰ σκυλιὰ, σὰν εἶδανε τὸ Γιάννη νὰ ὀρμάη καταπάνω τους, ὄχι ἀθρῶπος, μὰ φωτικὴ μονάχη. Σωστός Δίας κεραυνόβολος. Κ' ἔτσι μάλιστα ἀποδείχτηκε ὡς καὶ στὴ Μασσατιέρα πῶς ὁ ἀθρῶπος με τὴ φλόγα ποὺ βρῆκε, καταδαμάζει τὰ ζῶα, καταδαμάζει καὶ τὴ Δημιουργία.

Τὰ κακόμοιρα τὰ κουτόσκυλα δὲν ἤξεραν πιά τί τοὺς γινότανε. Τρέχανε καὶ δὲ βλέπανε γλυτωμῶ. Δὲ δυνήθηκε ὡστόσο νὰ σώσῃ ὁ Γιάννης τὴν κατσίκια. Μὰ δὲν τοὺς τὴν ἀφήσε. Τὴν πήρε, δηλαδὴ πήρε ὅσα κομματάκια μπόρεσε, καὶ σέρνοντάς τα πρὸς τὸ βουμάνι, ἔσκαψε λιγάκι τὸ χῶμα, ἔκαμε λάκκο κ' ἔθαψε τὰ λείψανα. Εἴταν τὸ πρῶτο πλάσμα τὸ ζωντανὸ ποὺ ἀντίκρισε με τὰ μάτια του στὴν τρίχρονή του τὴν ἐρημιά. Ποιὸς ξέρε; μάλιστα; Ἴσως ἡ κατσίκια ποὺ εἶδε στὸ βουνό, εἴτανε ἡ κατσίκια ποὺ τρώγανε τὰ σκυλιὰ. Καὶ τοῦ φάνηκε ἀπὸ τότες πῶς στὴ Μασσατιέρα εἶχε νὰ κάμῃ με δυῶ λογιῶ συστοπίτες, με φίλους καὶ με ὄχτρούς. Ὀχτροί, τὰ σκυλιὰ, φιληνάδες του οἱ κατσίκες. Κι ἔτσι κεντούσανε τώρα τὸ Γιάννη τὰ δυῶ κεντιστήρια τὰ μεγάλα ποὺ ψυχοκινούνε κάθε κοινωνία, τὸ μίσος κ' ἡ ἀγάπη.

Ἡ κοινωνία του ὡστόσο ἀφτὴ, ποὺ εἴτανε μάλιστα ὄχι ἀθρῶπινη, παρὰ ζωοκοινωνία, μέλη πολλὰ ὡς τὴν ὥρα δὲ λογαρίαζε, ἀφοῦ τὰ περισσότερα τὰ εἶχε διώξῃ ὁ Γιάννης, κὶ ἀφοῦ ἡ μόνη κατσίκια ποὺ ἀντάμωσε, τοῦ ξέφυγε κιόλας.

Μὰ συλλογίστηκε πῶς δὲ γίνεται καὶ θὰ βρεθοῦν οἱ ἄλλες. Ἀφτὲς γύρεβε. Ἦθελε κιόλας νὰ διαλέξῃ πουθενὰ κατὰτόπι στὸ Νησί, νὰ τρώῃ, νὰ πίνη με τὴν ἡσυχία του, νὰ κοιμᾶται, νὰ τὸ κάμῃ καθήσιο του μ' ἓνα λόγο. Σπίτι, καλύβη νὰ χτίσῃ, σὰ στὴ Σάντα Κλάρα, μῆτε τῶθαλε πιά με τὸ νοῦ του. Παραίτησε ὅμως τὸ βουμάνι του καὶ πῆγε στὰ πόδια τοῦ Κεντροβούναρου, μέσα στὴ μέση τοῦ Νησιού. Ἀπὸ κεῖ ὄριζε σὰ σωστός ἀφέντης ὅλο τὸ μέρος τὸ ἀνατολικό, ἀφέντεβε συνάμα καὶ τὸ βοριανὸ καὶ τὴ Δύση καὶ τὴ Νοτιὰ. Ἐκεῖ στὰ βουνὰ καὶ τὰ παρὰβούνια, ἔλεγε πῶς καμιά μέρα θὰντάμωνε καὶ τίς φιληνάδες. Ἐκεῖ τὸν ὠδήγησε ἴσως κὶ ὁ πόθος κ' ἡ ἐλπίδα νάνεβῃ στὴν πιὸ κατὰψηλὴ κορφή, μὴν τύχη κὶ ἀλάργα περνάει κανένα καρῆ με τᾶσπρα τὰ παννιά.

Γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια ἢ ἐλπίδα του ἀφτὴ, στὴ διαθέση ποὺ εἶχε τώρα, μῆτε εἴταν ἡ πρώτη καὶ μεγαλύτερη, μῆτε τοῦ θέριζε τὰ σπλάχνα τέτοιος πόθος. Πόθος κ' ἐλπίδα, σὰ θεός μὰ νὰ βρῆ τὰ ζῶα, νὰ τὰ πιάσῃ, ἀφτὸ πιά εἴτανε ἡ λαχτάρα του ἢ ἀληθινή. Καὶ πῶς νὰπορήσουμε; Μήπως δὲν κυβερνιέται ὁ ἀθρῶπος ἀπὸ τὸ πάθος; Καὶ τὸ πάθος, τί τὸ φέρνει; Ἐνα περιστατικό, ἀσημαντὸ γιὰ σένα, γιὰ μένα σημαντικό, μιὰ κατσίκια ποὺ ψοφᾷ, ἓνα κουκί ποὺ σαλέβει στὴν κορφὴ τοῦ βουνού.

Ἀργησε πολὺ ὁ Γιάννης νὰ δῇ, κὶ ἀκόμη περισσότερο νὰ πιάσῃ τίς φιληνάδες του, γιὰτί ἔτσι πιά τίς ἔλεγε. Χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, ἔφταιγαν καὶ σὲ τοῦτο τὰ σκυλιὰ. Χρόνια καὶ χρόνια στὴ Μασσατιέρα βαστούσε ὁ πόλεμος ἀνάμεσα σκυλιὰ καὶ κατσίκες. Τὰ σκυλιὰ πλεονέκτημα εἶχανε τὴ δύναμή τους, εἶχανε καὶ τὴ γοργάδα, μὰ ὄχι βέβαια τὴ γοργάδα τῶν κατσικῶνε, ποὺ πηδούσανε σὲ βράχους ἢ σὲ γκρεμνοὺς ἀζύγωτους καὶ γιὰ σκύλους. Ἰσὺ ἰσὺ γιὰ τέτοιο λόγο ἀναγκάστηκαν οἱ κατσίκες νὰ κατατοπιστοῦνε στὸ ἀντίθετο μέ-

ρος τοῦ Νησιού, ἐκεῖ ποὺ τὰ σκυλιὰ δυσκολοζούσανε κιόλας, γιὰτί ὄροφῃ δὲ βρίσκανε, καὶ κεῖ φύτρωνε ἡ τεατίνια, τὰγαπημένο κατσικόχορτο, δηλαδὴ κάτω στὴ βουνοσειρὰ ποὺ πᾶει ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Μασσατιέρας στὴν ἄλλη ἀκρῆ, τὴ νότιοδυτικὴ.

Σὰν ἔφτασε ὁ Γιάννης, ἐκεῖ μαζωμένες εἴτανε ὅλες τους· πέρασε μάλιστα κοντὰ τους χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Ἀφτὲς βρίσκονταν τότες στὴν ἀντίθετη βουνοπλαγιά, ὅπου ζοῦνε καὶ σήμερις ἀκόμα, ἐπειδὴ στὸ βορρὶ ἔχει βράχια περισσότερα καὶ ἔτσι καλῆτερα βγαίνει κ' ἡ τεατίνια.

Συνηθίσαμε κάθε φορὰ ποὺ μιλοῦμε γιὰ τὰ ζῶα, νὰ τὰ φανταζόμεστε κοπαδιαστά, σὰν κοπαδία ποὺ εἶναι, δίχως νὰ τὰ ξεχωρίζουμε τὸ ἓνα ἀπὸ τᾶλλο. Ἀτομικὴ διαφορά ἔχουν ἀναμεταξύ τους καὶ τοῦτα, σὰν καὶ μᾶς, ποὺ καὶ μεῖς εἴμαστε κοπαδία. Ποιὸ γεννήθηκε γοργοπόδαρο, ποιὸ τεμπέλικο, ποιὸ κουτὸ καὶ ποιὸ ξυπνὸ. Ἔτσι κ' ἡ κατσίκια ποὺ μόνη της, ἐνῶ τραβιούτανε οἱ ἄλλες, πρόβαλε ἴσα με τὸν Κεντροβούναρο ἀπὸ τὰ βράχια τους κάτω, εἶχε θάρρος περισσότερο. Τῆς κόστισε ἴσως ἔρταζε κὶ ὁ Γιάννης ποὺ τὴν τρώμαζε τότες, κὶ ἀντὶς νὰ γυρίσῃ στὰ λημέρια της, κατέβηκε ὡς τὸν κάμπο μιὰ στιγμὴ, θάρρηκε, τῆς ἄρσε, ξαναπῆγε, ὡς ποὺ νὰ τὴν τζακώσουν τὰ σκυλιὰ, γιὰτί ἀφτὴ εἴτανε καὶ δὲ γελάστηκε ὁ φίλος.

Ὅπως κὶ ἂν εἶναι ὅμως, ἀφτηνῆς τὸ πάτημα τὸν ὠδήγησε καὶ κατόπι. Σωστό δρᾶμα ὁ ἐρχομὸς του στὸ Νησί· σκότωσαν ἱεζιτίας του μιὰν κατσίκια, κὶ ὁ ἴδιος ἱεζιτίας της βρῆκε τίς ἄλλες καὶ πῆρε ἡ ζωὴ του καινούριο δρόμο.

Στοχάστηκε ὁ Γιάννης πῶς ἔπρεπε με κάθε τρόπο νάνεβῃ ὡς τὸ ὕψωμα ποὺ πρωτοεῖδε τὸ ζῶο, κὶ ἀπὸ κεῖ νὰ καταλάβῃ καὶ τῶν ἄλλων τὰ κατατόπια. Μῆνες ἔκαμε νὰ τὰπορασίση. Μικρὸ πρᾶμα δὲν εἴτανε· καλὰ οἱ κορροῦλες τῆς Σάντα Κλάρας· μὰ ἐδῶ ἔχουμε βούναρο, ποὺ καὶ τὰ σκυλιὰ στὴν κορφὴ του δὲ ζυγώνουνε. Δοκίμασε δέκα, εἴκοσι, τριάντα, σαράντα φορές, δὲ λογαρίαζονται πιά. Τοῦ κάκου. Ἐπεφετε, ζαλίζονταν, κατακυλούσε, κόντεβε νὰ βγάλῃ καὶ τὸ σῆρο του καὶ τὴν ψυχὴ του, τὸ κορμί του ὅλο πληγῆ μονάχη. Ἀναγκάζονταν τότες νὰ σταματήσῃ, νὰ σφουγγίξῃ τὸ αἷμα, νὰ γυρέψῃ χόρτα στὸ Νησί, νὰ γειάουν οἱ λαβωματιές. Τὰ βοτάνια καὶ τὸ νερὸ στὴ Μασσατιέρα εἴτανε, γιὰ καλὴ του τύχη, περίφημα καθὼς καὶ στὴ Σάντα Κλάρα· μὰ ἓνα χρόνο βάσταζε ὡς ποὺ νὰ τὸ καταφέρῃ νάνεβῃ, ὄχι στίς πιὸ ἀψηλές κορφές τοῦ βουνού, παρὰ μόνο στίς μεσιανές καὶ νὰ τίς ξεπεράσῃ λιγάκι.

Τώρα ὅμως πᾶθαινε καὶ κάτι παραξένο. Τὸν ἔσπρωχνε ὡς τότες ὁ πόθος· ἀρῆσε ἀξάφνα κ' ἡ ἀνάγκη μέσα του νὰ δουλέβῃ. Ἐπρεπε χωρὶς ἄλλο νὰ φάῃ! Καὶ πειδὴ στὸ μέρος ἐλεῖνο φαγὶ δὲν εἶχε καθὼς σᾶλλο, καὶ πειδὴ σὲ κείνο τὸν τραβοῦσε νὰ μείνῃ, ἀφοῦ γύρεβε τὰ ζῶα, οἱ κατσίκες του οἱ ἀγαπημένες, ποὺ πρῶτα τίς ἤθελε ἡ καρδιά του, κατάντησαν ὕστερις ἀπὸ τὸ σους κόπους καὶ τὸ στομάχι του νὰ τίς λαχταρᾷ. Ἄλλο φαγὶ ἐκείπερα δὲν ἔβρισκε τόσο ἔφολα. Μιὰ καὶ τῶθαλε με τὸ νοῦ του, τὸ λιμπίζονταν κιόλας κάθε μέρα παραπάνω. Μεγάλωσε ἡ ὄρεξή του, σὰν κατάρθωσε στὸ τέλος νάνεβῃ στὸ βουνὸ κὶ ἀπὸ κεῖ ἀπάνω νὰ τραβῆξῃ, με βάσανα ποὺ δὲν τὰ φαντάζεται κανένας, ὡς τὰ πίσω βράχια τοῦ ἀκρωτηρίου, ποὺ πλάκωσε πιά καὶ τὰ κοπαδία τους μαζωμένα. Ἐκεῖ πάλι ξέσπασε στὸ κεφάλι του κακὸ ἄλλο εἶδος, ὁ τρομερὸς ὁ πόλεμος με τίς κατσίκες. Ποῦ νὰ τίς πιάσῃ; Ἀφτὲς εἶχανε στρατηγικὴ τέχνη δικιά τους. Καμώνονταν κάποτε τὸ ζῶο πῶς ἔφεβγε· σίμωνε ὁ Γιάννης· γύριζε τὸ ζῶο ξαφνικά, γιὰ νὰ σπράξῃ τὸν ἀθρῶπο με τὰ κέρατά του καὶ νὰ πέρσῃ σὲ κανένα βράχο μυτερό. Μιὰ μέρα ὅμως ἔπεσε μαζί του κ' ἡ κατσίκια. Μὰ τότε, ὅταν

τῶπαθε ἀφτὸ, ὕστερις ἀπὸ ἀδιάκοπη γύμναση τριῶ χρόνων, εἶχε καταντήσῃ ὁ Γιάννης δεινὸς στὸ τρέξιμο. Λοιπὸν κυνηγοῦσε μιὰν κατσίκια καὶ κατάρθωσε μάλιστα νὰ τὴ φέρῃ σ' ἓνα μέρος ὀμαλό, σ' ἓναν κάμπο μικρόνε, ποὺ τὰ σάστισε τὸ ζῶο μιὰ στιγμὴ. Ἐπειτα ἔτρεξε μ' ὅλη τὴ δύναμή της ἡ κατσίκια πάνω σὲ κάτι χαμῶδεντρα ποὺ στέκονταν ἐκεῖ σὰν πράσινο ντουβαράκι. Ὁ Γιάννης εἴτανε βέβαιος πῶς θὰ τὴν ἐπικνε. Χοῦμηξε. Τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ποὺ ἄπλωνε τὸ χέρι καὶ τὴν ἀρπαζε ἀπὸ τὸ πῆδι, κατακυλόγησε. Δὲν ἤξερε πῶς πίσω ἀπὸ τὰ χαμῶδεντρα εἴτανε γκρεμνός. Τὸ ὕψος κάμποσο, καὶ θὰ σκοτωνότανε, ἂν ἡ κατσίκια δὲν τοῦ εἶχε γίνῃ σὰν εἶδος στρώμα, γιὰτί ἀπάνω της ἔπεσε. Δυὸ μέρες ἔμεινε ἀναίσθητος. Σὰ σηκώθηκε, ἀρῆσε νὰ ξαναρχίσῃ τὸ κυνήγι. Ὡς τόσο πεισμάτωσε καὶ τσάκωσε τρεῖς τέσσερις στὰ γερά. Μὰ τὸ συλλογιούντανε τώρα. Τὰ σκέλια τοῦ ἀκόμη τοῦ πονούσανε. Δὲν ἔβγαινε προκοπή. Ἐπρεπε νὰ βρῆ τρόπο.

Ἐνα πρῶτὸ κατέβηκε στὴν ἀκρωγιαλιά, μαζώξε φύκια καὶ πέρασε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ Νησιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ'.

Ὀχτροὶ καὶ φιληνάδες.

Δηγοῦνται, μᾶς τὸ δηγήθηκε μάλιστα ὁ ἴδιος, πῶς ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Σελκίρκης, ὁ νάφτης ἐκεῖνος ποὺ ὁ καπετάνιος του τὸν ἀρῆσε ὀλομῶναχο στὸ ἔρημο Νησί, καὶ ποὺ ὁ ἄγγλος ὁ συγγραφέας, ὁ Ντεφόε, ἀφοῦ τοῦ χτένισε τὰ μαλλιά, τὸνε συγύρισε καὶ τὸν εἰσαξε, στοχάστηκε νὰ τὸν κάμῃ Ρομπισώνα, ὁ ἀληθινὸς ἀφτὲς ὁ Σελκίρκης, σὲ διάστημα τεσσάρων χρόνων, γιὰτί τόσο ἔμεινε στὴ Μασσατιέρα, κατάρθωσε νὰ τρέξῃ σὰν τίς κατσίκες, νὰ ξεπερᾷ στὸ τρέξιμο τὰ σκυλιὰ καὶ νάνεβαῖν κιόλας κάθε μέρα σ' ἓνα βουνό, τὸ λεγόμενο Λουκάουτ, ποὺ καὶ σήμερις ἀποροῦν οἱ ταξιδιωτὲς πῶς μπόρεσε ἀθρῶπος νὰ πᾶῃ ὡς ἐκεῖ ἀπάνω καὶ με τὸν καθεμερνό, τὸν ἀκούραστο πηγαμῶ του νὰ σκάψουνε κιόλας τὰ πόδια του μονοπάτι, ποὺ σὰν ἔφυγε, φαίνονταν ἀκόμη κάμποσο καιρὸ.

Πιὸ ἐφτυρισμένους ὅμως στάθηκε ὁ Σελκίρκης ἀπὸ τὸν καημένο τὸ Γιάννη τὸ δικὸ μας, γιὰτί ἀφτὸς, μέσα στὰ τέσσερα χρόνια, ὅλα μαζὶ, ποὺ καθότανε στὴ Μασσατιέρα, ἔπιασε τὸ πολὺ πέντε κατσίκες, ἐνῶ ἔλεγε ὁ Σελκίρκης πῶς εἶχε πιάσει ὡς πεντακόσιες. Ἀλήθεια ποὺ ὁ Γιάννης δὲν ἐμνησκε πάντα πάντα στὸν κατσικότοπο ἐκεῖδᾷ. Πότε κατέβαινε στὸν κάμπο γιὰ προμήθειες, ἔκανε μιὰ βόλτα σᾶκρογιαλί, ψάρεβε καρῆδες, ἀστακνύς, ἔπιανε ἀχελῶνες, μαζώνε τὰβγά τους στὸν ἄμμο. Μὰ, ὅπως κὶ ἂν εἶναι, τὸ κατατόπι του εἴτανε τὰ βουνὰ καὶ τὰ βράχια. Κάποτε μῆνες ἀλάκαιρους δὲν τὸ κουνούσε ἀπὸ τίς πέτρες τοῦ ἀκρωτηρίου. Περίεργο νᾶφῃσε παράδεισο στὴ Σάντα Κλάρα, παράδεισο νὰ ξανάβρισκε στὴ Μασσατιέρα, φτάνει νὰ πῆγαινε στὴν ἀνατολή, καὶ προτιμοῦσε ὡς τόσο τὸ πιὸ ἄγριο τὸ μέρος, μόνον καὶ μόνον γιὰ τὸ λόγο ποὺ γύρεβε συντροφιά. Βέβαια, χαμένος κόπος δὲν εἴτανε ἡ διαμονὴ του ἐκεῖ κάτω εἶχε κάνει δύναμη τρομαχτικὴ καὶ μποροῦσε νὰ τοῦ χρησιμέψῃ σὲ κάθε περίσταση. Μὰ συντρόφους δὲν ἔκανε, μῆτε συντρόφισσες. Ἐνοεῖται, συντροφιά εἴτανε ὡς καὶ νὰ τίς κυνηγᾷ τίς φιληνάδες· τί φιληνάδες ὅμως εἴταν ἀφτὲς, ποὺ μῆτε τὸ χᾶδι του δὲ θέλανε; Πῶς δὲν τὸ καταλάβε κὶ ἀπαρχῆς; Πῶς εἴτανε δυνατό νὰ γίνῃ ποτε φίλος τους; Κατσίκια πρᾶμα. Τὰ βράχια της καὶ τὴν τεατίνια της. Τόσο ἤξερε. Τᾶφταιγε ὅλα ἢ πυρκαγιὰ ἐκείνη, ποὺ τὸν ἔφερε στὴ Μασσατιέρα, κ' ἔτυχε νὰ δῇ πρῶτο πλάσμα ζωντανό, μιὰν κατσίκια, καὶ γιὰ τοῦτο τίς ἀγάπησε. Μετόνοιωνε τώρα

πού δεν αγάπησε τα σκυλιά, μα και λένε πως ο σκύλος είναι ο καλλήτερος ο σύντροφος του ανθρώπου.

Δεν είχαν έρχοιο κιόλας νάγκηψη έτσι με μιὰς τὰ γριόσκυλα τῆς Μασσατιέρας. Ἡ γνωριμιά τους ἄρχισε πρὸς πολλὴ ἀσκημα. Δὲ φαινοῦνταν καὶ λιγώτερο ἀπὸ τὶς κατοικεῖς περήφανα, κακὰ μάλιστα καὶ με κάτι δόντια πού δὲ χωρατέβανε. Ὡς τόσο νὰ πού κι ἀπὸ τὰ δόντια τους γλύτωσε. Μπορεῖ πάλι κι ὁ ἴδιος νὰ μὴν καταπίστικε τὴ δουλειά, ὅπως ἔπρεπε. Μήπως δὲν εἶταν ἀπρᾶχτος; Τὴν ἐρημιά δὲν τὴν ἤξερε. Ἀπὸ πού νὰ τὴ μάθῃ; Στὰ βουνά του ἐκεῖ κάτω, στὴν Ἀξιά, κυνηγᾷ μὴν κατοικίκα καὶ τὴν πιανεῖς. Ἐδῶ ἴσως ἄλλα θελεῖ ὁ τόπος. Ἰσως καὶ τὰ σκυλιά δὲ φτάνει νὰ τὰ κυνηγήσῃς. Ἰσως χρειάζεται καὶ τίποτις ἄλλο. Τὸ γύρισε τὸ ματαγύρισε μὲ τὸ νοῦ του. Ἐκκαμε ἀπόφαση καὶ δὲς του στὸν κάμπο.

Τὸ κατόπι του πάντα εἶτανε στὰ πόδια τοῦ Κεντροβούναρου. Μὰ σ' ἕνα τέτοιο Νησί, τόσο πλούσιο, με τόσα βουμάκια, με τόσες σπηλιές, με τόσες κορυφές καὶ με κλοκαίρι παντοεινόν, δύσκολο δὲν εἶτανε νὰ πλαγιάζῃ, νὰ περᾷ μάλιστα καὶ μέρες ὅπου τοῦ ἔστρεψε. Στὸ μέρος λοιπὸν πού εἶχε ἀνταμώσει τὰ σκυλιά, κατέβηκε με τὰ φύκια πού μαζώξε στὸ γιᾶλό, καὶ με τὸ κανοκίλι του πού δὲν τᾶρισε ποτέ του. Ἐκεῖ πρόσμενε. Βαστοῦσε καὶ τὸ βράδι του.

Δὲν ἄργησε νὰ δῃ τὸ κοπάδι πού εἶχε ἀνταμώσει καὶ τότες, γιατί τοῦ φάνηκε τὸ ἴδιο, ἐπειδὴς καὶ παρατήρησε στὸ πετὸ μερικῶνε κάτι λαθωματιές, σὰ νὰ εἶχανε κατ' ἑκάστη καὶ καὶ μαλλί, πιά δὲν ἔβλεπε. Τὴ στιγμή ἐκείνη, τὰ γριόσκυλα πόλεμο δὲ συλλογιόυντανε τὰ βρῆκε ὁ Γιάννης ζαπλωμένα, κοιμάμενα, μ' ὄλο τὸ χουζούρι. Μὰ γνωστὸ πρᾶμα πού τὸ μύρισμα στὰ σκυλιά εἶναι πρὸς φῶν εἶναι τὸ μύρισμα τους, πού νὰ πῆς τᾶληθινὸ μνημονικὸ τους. Τέσσερα χρόνια εἶχανε περάσει ἀπὸ τὴ μέρα πού τᾶκαψε ὁ Γιάννης, κι ὡς τότε, μὴν πρόβαλε ἀπὸ μακριά, καὶ στὸν ὕπνο τους μέσα τιναχτήκανε, σὰ νὰ τὰ τσίμπησε τίποτις. Ζύγωσε ὁ Γιάννης. Σηκώθηκαν ὅλα τους μονοματιές, κι ἀπκράλλαχτα καθὼς οἱ λύκοι, ἀνοιγὰν τὸ στόμα, ἔτοιμα νὰ δαγκάσουνε, καὶ πάντα βουβά.

Ὁ Γιάννης στάθηκε τότες σὲ κάποιαν ἀπόσταση. Σκοπὸ κανένα δὲν εἶχε νὰ τὰ πειράξῃ. Μόνον ἔστρωσε τὰ φύκια χάμου καὶ τᾶναψε, τὴ στιγμή πού τὰ γριόσκυλα ὄρμούσανε καταπάνου του. Σάστισε ὅμως ὁ ἴδιος, γιατί ἀντὶς νὰ καίουνε τὰ φύκια μονάχα, ἔκαιγε μαζί καὶ τὸ ἔδαφος! Ἐἶτανε θειαφένιος ὁ μικρὸς ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὅπως βρίσκονται κι ἄλλοι πού καὶ πού στὴ Μασσατιέρα. Ἡ φλόγα λοιπὸν, ὄχι καὶ πρὸς μεγάλη, πετάχτηκε ἀναμεταξὺ του καὶ τὰ σκυλιά.

Σάστισε ὁ Γιάννης, σάστισαν ἀκόμη περισσότερο τὰ γριόσκυλα, καὶ τὸ δῶσανε στὸ φεβγί. Ἀπὸ πρὸς μενε ὁ Γιάννης. Νάραξῃ ἕνα σκυλί, ὅσο τονὲ φοβέριζαν ὅλα τους καταπρόσωπα, μικρὴ δουλειὰ δὲν εἶτανε, τῶρα κατανοῦσε παιχινίδι. Κατοικεῖς ἔπιανε σκυλι δὲ θὰ πιάσῃ; Μὲ τρία τέσσερα πηδῆματα, τσάκωσε ἀμέσως ἕνα χοντρούτσικο ἀπὸ τὴν οὐρά γυρίζει τὸ ζῶο, νὰ τοῦ δαγκάσῃ τὸ χέρι, μα τὰ δάχτυλα τὰ σιδερένια τοῦ βαστοῦνε δυνατὰ τὸ λαιμό, πού πιά δὲν μποροῦσε καὶ νὰ σκλίψῃ. Τὸ πῆρε, πρὸ σωστὰ τὸ τράβηξε ὡς τὴ σπηλιά του, καὶ τότες ἄρχισε νὰ τὸ δέρνῃ. Τὸ δέρνε με χαρά, με λύσσα, λὲς καὶ τὸ δέρνε, νὰ ξεθυμάνῃ, νὰ ξεδικιωθῇ. Ἐπειτα τὸ δέσε γερά με κυρτωμένο κλαρί στὸ λαιμό καὶ με περιπλοκάδες.

Μὰ καὶ τὸ ζῦλο ἔχει τὴν τέχνη του. Τὸ δέρνε, τοῦ εἶδνε ὅμως καὶ φαγί, φαγί ὠρατο, πού τὸ σκυλι δὲν μπόρει νὰ τὸ βρῇ μοναχό του, δηλαδὴ καρβίδες καὶ ψάρια. Κάθε φορὰ πού γύριβε νὰ δαγκάσῃ, ἔναν μπᾶτσου καὶ σὰν ἡσυχάζε, ψάρι καὶ χαρά. Κάθονταν ὁ

Γιάννης στραβόποδα μπρὸς στὸ σκύλο του καὶ τὸν τᾶίξε· κάποτε τσιμποῦσε κι ὁ ἴδιος.

Τὰ λέμε ἀπὸ τὰ ἐδῶ με δυὸ λόγια· μα στὴν ἀλήθεια δὲν ἔγιναν τὰ πρᾶματα τόσο γλήγορα. Καίρὸς χρειάστηκε ὡς πού νὰ μάθῃ τὸ σκυλι νὰ τρώῃ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἀθρώπου, χωρὶς νὰ γυρέβῃ νὰ τὸ δαγκάσῃ, καίρὸς ἀκόμη περισσότερο, χρειάστηκε ὡς πού νὰ μπορέσῃ νὰ τᾶρήσῃ ἄδετο πλάγι του ὁ νοικοκύρης, κι ὡς πού πιά νὰ κατορθώσῃ νὰ τὸ κάμῃ σύντροφό του, δηλαδὴ μαζί του νὰ βγαίνῃ χρειάστηκε ὄχι μόνον καίρὸς, μα καὶ κόπος διαβολέμενος. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι, ἔφεβε ὁ σκύλος, καὶ δὲς του κατόπι του ὁ Γιάννης. Κατάλαβε πὼς τοῦ κάκου καὶ δὲν τᾶβγαζε πέρα. Συνηθισμένος ἀπὸ γεννήσιο του κι ἀπὸ τὸν σὺν τὸν ἀθρώπων, νὰ ζῇ με τοῖς δικούς του, ἀδύνατο τοῦ εἶτανε νὰ βαστάξῃ ἀκόπαδα. Ἡ θύμωνε ἢ ἔπεφτε χάμου καὶ δὲ σᾶλεβε, σεκλετικαμένους, ἀβῶστος, γιατί μήτε φαγί τὴναι κάποτε νὰ θέλῃ. Καταντοῦσε καὶ πιανόντο.

Δὲν ἀπελιπζόνταν ὅμως ὁ Γιάννης. Ἄλλο τῶρα στὸ νοῦ του δὲν εἶχε τὸ σκοπὸ νου κι ὄμπρὸς. Βγῆκε μὴ μέρα, ἔπιανε καὶ δέφτερο σκυλο, ἢ νὰ τὸ πούμε πρὸ σωστὰ, μὴ σκύλα. Νὰ σοῦ λοιπὸν καὶ συντροφίσσα, πρᾶμα πρὸς γλυκὸ κι ἀπὸ σύντροφο. Τίποτις! Καινούριος μπαλᾶς πρὸς χειρῶν ἀπὸ τὸν πρῶτο. Ὁ σύντροφος κ' ἢ συντροφίσσα λίγο πού δὲ φαγωθήκανε. Ἡ σκύλα, πού εἶτανε ἀπὸ τὸ σκύλο πρὸς ἀγρία, δὲν τὸν ἄφινε μήτε νὰ τὴν ἀγγίξῃ, σὰ νᾶννοιωθε τὸ ζῶο πὼς ἀπὸς πιά δὲν εἶταν ἀπὸ τοῖς δικούς του, πὼς ἄλλαξε κ' ἔθιμα καὶ μυαλά, πὼς ἔγινε εἶδος προδότης, ἀπὸς, ὅταν ὁ ἀθρώπος ἀναβε κάτι νὰ μαγερέψῃ, ὁ σκύλος δὲν ἔμοιαζε νὰ φοβᾶται κ' ἔρχετανε μάλιστα κοντὰ στὴ φλόγα.

Εἶχε δὲν εἶχε, ξέφυγε ἢ σκύλα ἕνα πρῶτ. Τὴν ξανάπιασε· ξανάφυγε τοῦ λόγου τῆς. Ἐτρεξε πάλι ὁ Γιάννης. Μὰ τότες ἀκολούθησε κάτι πρὸς περιέργο. Τὴ δέφτερη φορὰ, ἐπειδὴς εἶχε μείνει, ὅπως κι ἂν εἶναι, κάμποσο καιρὸ ξενιτεμένη, δὲν πῆγε ἢ σκύλα με τοὺς ἄλλους, εἶτε γιατί δὲν τῆς ἔστρεψε τόσο πρὸς τῶρα εἶτε, κι ἀπὸ εἶναι πιθανώτερο, γιατί δὲν τὴ θέλωνε πιά οἱ δικοὶ τῆς. Ἐβόσκει λοιπὸν ὀλομόναχη ἀναμεταξὺ στὸ μέρος πού καθόνταν ὁ Γιάννης καὶ τὸ μέρος πού τὸ εἶχανε κατατόπι τους τὰ σκυλιά. Κρυβότανε μάλιστα πρὸς ἀπὸ κάτι ἀγαθόδεντρα, ὅπου ἄργησε δυὸ τρεῖς μέρες ὁ Γιάννης νὰ τὴν ζετρωπώσῃ. Σὰ ζύγωσε, δὲν ἀντιστάθηκε ἢ σκύλα, μα σὰν τὴν ἀρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμό, ἔπεσε τὸ ζῶο καὶ ψόφησε.

Τὸν παραξένο τὸ θάνατό τῆς τονὲ θυμήθηκε ὁ Γιάννης κατόπι. Τῶρα ὅμως ἔννοιασε πὼς ἔπρεπε ἀμέσως νὰ κάμῃ ἐκεῖνο πού μελετοῦσε κι ἀπαρχῆς. Ἀποπειράθηκε λοιπὸν τρομερὴ δουλειὰ. Βγῆκε στὸ κυνήγι με τὰ σωστὰ του, ἀποφασισμένος νὰ ξεμπερδέψῃ. Τῶρα πᾶρει κατάκαρδα. Ἐπιανε δυὸ σκύλους. Τοὺς ἔφερε στὴ σπηλιά του, τοὺς ἔβαλε μαζί με τὸ δικό του κι ἄμα ἔκανε ἢ ἀφεντιά τους νὰ δαγκάσῃ καὶ τέτοια, ὄριστε ἀμέσως καὶ τὸ ζῦλο. Τὸ ζῦλο ἀπὸ τὸν παραδείσο, πού λέει ὁ λόγος. Μὰ βρῆκε τῶρα κ' ἄλλο σύστημα· ταῖς πέθησε στὴν πείνα τοὺς δυὸ καινούριους τοὺς συντρόφους, κάθε φορὰ πού δὲν εἶτανε φρόνιμοι. Κατάλαβαν οἱ φίλοι, καὶ κατάλαβαν ἀρετὰ γλήγορα. Ἰσως ἤξερε τῶρα κι ὁ Γιάννης τὴν τέχνη καλλήτερα· ἴσως στάθηκε χρήσιμος κι ὁ πρῶτος, πού εἶτανε πιά κάμποσο μαθημένος. Ἰσως ὠφέλησε στὸ μάθημα τῶν ἄλλων ὡνε κ' ἢ συντροφιά.

Ὁ Γιάννης χάρηκε στὰ γιομάτα. Δὲν πιστέθω μάλιστα ὡς τότες εἶσι νὰ χάρηκε με τὰ σωστὰ του. Ἀπὸ ὅσα εἶχε καταπιαστῆ ἀπὸ τοῦ ζῦσε στὰ Νησιά ἐκεῖνα, τίποτις δὲν τοῦ εἶχε πετύχει ὅπως τοῦ πετύχαινε ἀπὸ τὴν ἢ δουλειὰ. Ἐνεργοῦσε κ' ἔβλεπε πὼς δὲν πῆγαινε ἢ ἐνέργεια τοῦ κάκου· ἔκανε λοιπὸν ἐνέργεια περισσό-

τερη ἀκόμη. Ἐβαλε τὰ δυνατὰ του, γιὰ νὰ πετύχῃ ὡς τὸ τέλος. Τὸ ψυχόρητο ἐκεῖνο, πού ὁ καθένας μας μέσα του τᾶχει καὶ πού μερικοὶ ἔνστικτον τὸ λένε με ἀκατανόητη λέξη, τὸ ψυχόρητο μοναχό του ἔβρισκε τὴν ἀληθινὴ σωτηρία. Ἐννοιωθε ὁ Γιάννης πὼς γλυτωμὸ δὲν εἶχε ἀπὸ τὴ Μασσατιέρα· ὅσο κι ἂν τὰ πόδια του σακλώνανε στὰ βουνά, μαζί καὶ τὸν Κεντροβούναρο, καρβί ἀλάργα δὲ φαινότανε. Τὶ νὰ κάμῃ; Νὰ πού ἢ καλή του ἢ τὴν δὲ θέλησε νὰ κάθεται ὁ Γιάννης στὴν ἐρημιά με σταβρωμένα τὰ χέρια. Ἐτσι γλύτωσε τουλάχιστο ἀπὸ τὸ θάνατο, ἀπὸ τὸ χαμό.

Μὰ εἶτανε ἢ δουλειὰ καὶ πρὸς ἐγκρίστη, γιατί τοῦ εἶδνε καθημερινὴ ἀσκολιά, κ' ἡσυχία δὲν τοῦ ἄφινε. Ὅχι μόνον πού εἶχε νὰ κάμῃ ἀπὸ τὸ πρῶτ ὡς τὸ βράδυ με τὰ σκυλιά τὰ δικὰ του, μα κι ὁ πόθος του ἀβγάτιζε ὠρα τὴν ὠρα νὰ πολύνῃ τὸ κοπάδι. Καταντοῦσε πιά λύσσα· δὲ χόρταινε ὁ Γιάννης νὰ τὰ πιάνῃ ἕνα ἕνα, ὡς πού νὰ φέρῃ οὐλα τὰ γριόσκυλα καταδαμασμένα στὸ μαντρί. Μαντρί περιέργο καὶ πρωτόκουστο, πού ἀθρώπος φύλαγε τοὺς σκύλους, πρωτόκουστο σὰν τὸ κυνήγι του τὸ ἴδιο, πού ἀντὶς νὰ βγαίνῃ μ' ἕνα σκύλο, σκύλους κυνηγοῦσε.

Στὸ τέλος, τὸ κυνήγι δὲν εἶτανε πιά καὶ πρὸς δύο σκύλο. Ἄμα μοιραστήκανε, πού νὰ πούμε, τὰ γριόσκυλα κ' ἔβαλε στὸ χέρι τὰ μισὰ, τᾶλλα τὰ μισὰ ἔρχονται πρὸς γλήγορα. Εἶτανε καὶ σφῆρο τους. Ἄμα πάλι ἄξησαν τὰ σπιτιασμένα ἢ σὰν προτιμάτε τὰ σπηλιασμένα σκυλιά στὸν ἀριθμό, ἀρῶ σπηλιά εἶτανε τὸ σπίτι του, κι ἄμα λιγότερον τᾶγρια, ἢ ἀναθροφῆ ἀφτωνῶνε γίνονταν πρὸς καλὰ. Μὴ βρωτᾶτε ἔμωσ πρὸς χρόνια περᾶσανε ὡς πού νὰ σπιτιάσῃ ὅλο τὰ γριόκοπάδα, πρὸς κόπος χρειάστηκε ὡς πού νᾶναθρέψῃ καὶ τὰ νιογέννητα, πού κάμποσα ψοφοῦσανε με τὶς μαννάδες. Ἀξίζε τὸν κόπο καὶ δὲν εἶτανε γιὰ νὰ λυπηθῇ τὰ τέσσερα χρόνια πού τοῦ κόστισε, γιατί ὁ φίλος μας ἕνα πρῶτ, σὰν τὸ λεβέντη, κατῶρθεσε νὰ κατεβῇ στὸ λιθαδί, νὰ κάμῃ σωστὸ περίπατο στὸ Νησί, με τὰ σαράντα ἢ πενήντα σκυλιά πού τὸν ἀκλούθαγαν καὶ πού χέρι νὰ σήκωνε, τρέμανε, ὅσο κι ἂν τὰ εἶχε συνηθίσει νὰ παίζουσε μαζί του κι ὅσο κι ἂν τὰ χᾶδεβε, σὰν εἶτανε καλὰ.

Ὁ πρῶτος του ὅμως ὁ περίπατος δὲν στάθηκε πάλι καὶ τόσο νικητήριος, ὅπως ἴσως τὸ θαρροῦσε. Εἶχανε προχωρήσει κάμποσο μακριά, καὶ δὲν παρατήρησε ὁ Γιάννης πὼς τὸ κοπάδι του, μὴ δυὸ φορὲς, ἔμοιαζε σὰ νὰ διασᾶζῃ, σὰ νὰ μὴ θέλῃ νὰ πᾶν ὄμπρὸς. Νόμισε πὼς εἶταν ἀπὸ πείσμα ἢ ἀπὸ κούραση καὶ τᾶνάγκασε νὰ πάνε· μα κατεβαίνοντας ἴσα με μὴ θεόμορφη λαγκαδιά, βλέπει ἄξαφνα μπροστὰ του ἄλλο κοπάδι, ἀγριόσκυλα ὅμως ἀπὸ τὰ, πού ἄμα τὸν εἶδανε με τὰ σκυλιά του, στὴν ἀρχὴ σὰ νὰ ζαλιστήκανε, κ' ἔπειτα πετάχτηκαν ὅλα τους γιὰ πόλεμο. Τόσα χρόνια πού εἶχε περιοριστῆ ὁ Γιάννης σ' ἕνα μέρος μόνον τοῦ Νησιού, γιὰ νὰ σκλαβώσῃ τὸ κοπάδι του, δὲν ἤξερε πὼς σ' ὄλο τὸ Νησί, κοπάδια κοπάδια ζοῦνε τὰ γριόσκυλα, κάθε κοπάδι στὴ βουκή του, κι ἄλλοῦμονο σ' ὅποιο πατήσῃ στὸ ἄλλουνοῦ τὴ βουκή.

Κατάλαβε ὁ Γιάννης πὼς εἶτανε σπουδαία ἢ δουλειὰ. Τὸ μεγαλύτερο κακὸ στάθηκε πού τὰ σκυλιά του εἶχανε κοντὰ ξεμάθει τὸ δάγκασμα. Σ' ἀπὸ ποῖς ἔφταιγε; Ὁ ἴδιος. Λοιπὸν ἔγινε φοβερός πόλεμος Ἐννοιασε ὁ φίλος πὼς χρειάζετανε συνάμα πσιωδρόμηση καὶ μαριολιά. Συμμαζώξε τοὺς στρατιώτες του, ἀπὸς μπροστὰ, γιὰ νὰ τοὺς προστατέβῃ, ἀντικρίζοντας τὰ γριόσκυλα· ἕνα, τὸ πρὸς τολμητέρου φαίνεται, ἔκαμε σάλτο καὶ πῆδηξε στὰ στήθια τοῦ ἀθρώπου· προτοῦ προφτάξῃ ὅμως, ὁ Γιάννης πού στὴ δύναμη πιά εἶχε γίνῃ σωστὸ θεριό, τὸν ἀρπαξε τὸν ἀγριοσκύλαρο, τοῦ στραγγούλιξε τὸ λαιμό με τὸ ἕνα του χέρι καὶ τὸν τᾶναξε ψόφιο ἀναμεις στους ἄλλους.

